

Міністерство освіти і науки України
Департамент освіти і науки Дніпропетровської обласної державної адміністрації
Дніпропетровська торгово-промислова палата (м. Дніпро, Україна)
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (м. Дніпро, Україна)
Полтавський державний аграрний університет (м. Полтава, Україна)
Поліський національний університет (м. Житомир, Україна)
Університет прикладних наук (м. Міттвайда, Німеччина)
Центр менеджменту м. Інсбрук (м. Інсбрук, Австрія)
Британський університет (м. Дубаї, ОАЕ)
Університет Лусофони (м. Лісабон, Португалія)
Університет Саламанки (м. Саламанка, Іспанія)

ЕКОНОМІКА І МЕНЕДЖМЕНТ 2026:
ПЕРСПЕКТИВИ ІНТЕГРАЦІЇ
ТА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Збірник наукових праць
Міжнародної науково-практичної конференції
(Дніпро, 23–24 квітня 2026 р.)

У дев'яти томах

Том 4. Україна у глобальному світі та її геоекономічні пріоритети

Дніпро
Видавець Біла К. О.
2026

*Затверджено на засіданні вченої ради факультету економіки
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара
(протокол № 9 від 14.04.2026 р.)*

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Оковитий С. І. – д-р хім. наук, проф., ректор Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, голова оргкомітету;

Гринько Т. В. – д-р екон. наук, проф., декан факультету економіки Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара;

Кравченко М. В. – д-р екон. наук, професор, заступник начальника управління науки, вищої та професійно-технічної освіти – начальник відділу науки, вищої освіти та атестаційної експертизи департаменту освіти і науки Дніпропетровської обласної державної адміністрації;

Жмуренко В. Г. – директор Дніпропетровської торгово-промислової палати;

Богодістов Євген – д-р філософії, професор з управління проектами і процесами Центру менеджменту м. Інсбрук (Австрія);

Велеско Серджо – д-р екон. наук, професор міжнародного менеджменту факультету економіки Університету прикладних наук у місті Міттвайда (Німеччина);

Мохаммад Джаммал – д-р філософії, голова приймальної комісії Британського університету (ОАЕ);

Маргаса Клара – д-р філософії, наукова співробітниця університету Саламанки (Іспанія);

Марія Насіменто Кунья – д-р філософії, професор факультету економічних, соціальних та бізнес наук університету Лусофони (Португалія);

Валінкевич Н. В. – д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри економіки, підприємництва та туризму Поліського національного університету;

Дячков Д. В. – д-р екон. наук, доцент, заступник директора навчально-наукового інституту економіки, управління, права та інформаційних технологій Полтавського державного аграрного університету;

Небаба Н. О. – д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри економічного моделювання, обліку та статистики Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара;

Мешко Н. П. – д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри міжнародного менеджменту Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара;

Жиленко К. М. – д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри туристичного бізнесу та гостинності Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара;

Зінченко О. А. – д-р екон. наук, професор, в.о. завідувача кафедри маркетингу та логістики Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара;

Левкович О. В. – канд. екон. наук, доцент, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара;

Краснікова Н. О. – канд. екон. наук, доцент, завідувач кафедри міжнародної економіки та світових фінансів Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара;

Павлов Р. А. – канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри економіки, підприємництва та управління підприємствами Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара;

Яровенко Т. С. – д-р екон. наук, професор, т.в.о. завідувача кафедри економіки, підприємництва та управління підприємствами Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Е 45 Економіка і менеджмент 2026: перспективи інтеграції та інноваційного розвитку : зб. наук. праць Міжнар. наук.-практ. конф., 23–24 квіт. 2026 р. : у 9 т. – Дніпро : Видавець Біла К. О., 2026.

ISBN 978-617-645-544-8

Т. 4 : Україна у глобальному світі та її геоекономічні пріоритети. – 2026. – 106 с.

ISBN 978-617-645-548-6

У збірнику надруковано наукові праці Міжнародної науково-практичної конференції, яка відбулася 23–24 квітня 2026 року в Дніпровському національному університеті імені Олеся Гончара. Для студентів, аспірантів, викладачів ВНЗів та наукових закладів.

УДК 336

ISBN 978-617-645-544-8

ISBN 978-617-645-548-6 (Т. 4)

© Авторський колектив, 2026

Канд. екон. наук Белозерцев В. С., Ривкін А. Ю.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

**АНАЛІЗ І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ
ТОВАРАМИ ТА ПОСЛУГАМИ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

Сучасний розвиток регіональної економіки України значною мірою визначається станом та ефективністю зовнішньої торгівлі. В умовах глобалізації, посилення міжнародної конкуренції та глибоких трансформацій, пов'язаних із воєнними подіями, питання аналізу та прогнозування зовнішньоторговельної діяльності набувають особливої актуальності.

Дніпропетровська область традиційно є одним із провідних індустриальних регіонів України, що формує значну частину експортного потенціалу держави. Економіка регіону має виражену промислову спрямованість, що обумовлює домінування в структурі експорту продукції металургійного комплексу, мінеральних ресурсів та продукції первинної переробки. Така спеціалізація забезпечує значні валютні надходження, але водночас підвищує залежність від кон'юнктури світових ринків і зовнішніх економічних шоків [1].

У 2020-2021 роках спостерігалася позитивна динаміка зовнішньої торгівлі, зокрема значне зростання обсягів експорту товарів. Проте з 2022 року під впливом воєнних факторів відбулося різке скорочення експортної діяльності, що було зумовлено руйнуванням виробничих потужностей, ускладненням логістичних маршрутів та загальним зниженням зовнішнього попиту. У 2023 році спостерігається певна стабілізація, однак обсяги торгівлі залишаються нижчими порівняно з довоєнним періодом [2].

Імпорт товарів також зазнав значних змін, демонструючи скорочення у 2022 році та часткове відновлення у 2023 році. При цьому регіон зберігає позитивне сальдо зовнішньої торгівлі товарами, хоча його рівень істотно знизився. Це свідчить про зменшення експортного потенціалу та необхідність пошуку нових джерел економічного зростання.

Ключову роль продовжують відігравати недорогі метали та мінеральні продукти. Водночас спостерігаються певні структурні зрушення, зокрема зростання частки продукції аграрного сектору та продуктів її переробки. Така тенденція свідчить про поступову диверсифікацію експорту, що є важливим напрямом

підвищення стійкості економіки регіону. У сфері зовнішньої торгівлі послугами ситуація має свої особливості. Обсяги експорту послуг значно поступаються товарному експорту, однак їх структура є більш диверсифікованою та орієнтованою на сучасні види діяльності. Зокрема, вагому частку становлять телекомунікаційні, комп'ютерні та інформаційні послуги, що свідчить про розвиток ІТ-сектору. Водночас для зовнішньої торгівлі послугами характерним є від'ємне сальдо, що вказує на залежність регіону від імпортованих сервісів [3].

У 2024-2025 роках спостерігається поступова адаптація зовнішньо-торговельної діяльності регіону до нових економічних умов. Відбувається переорієнтація логістичних потоків, зокрема за рахунок використання альтернативних транспортних коридорів та розширення співпраці з країнами Європейського Союзу. Це сприяє частковому відновленню обсягів експорту та стабілізації зовнішньоторговельної діяльності.

Разом із тим, у цей період відбуваються структурні зміни в експорті, що проявляються у зростанні ролі аграрної продукції та продукції з вищою доданою вартістю. Важливим напрямом розвитку стає також експорт послуг, насамперед у сфері інформаційних технологій, які демонструють відносну стійкість до кризових явищ. Це формує передумови для переходу до більш інноваційної моделі зовнішньої торгівлі.

Попри позитивні тенденції, зберігаються суттєві ризики, пов'язані з нестабільністю зовнішнього середовища, коливанням світових цін та обмеженнями логістичного характеру. У цих умовах особливого значення набуває використання аналітико-прогностичних інструментів у процесі управління зовнішньоторговельною діяльністю. Вони дозволяють не лише оцінювати поточний стан, але й формувати обґрунтовані управлінські рішення щодо розвитку експортного потенціалу регіону.

Таким чином, зовнішня торгівля Дніпропетровської області перебуває на етапі трансформації, що характеризується поєднанням кризових явищ та поступового відновлення. Подальший розвиток регіону пов'язаний із диверсифікацією структури експорту, розвитком високотехнологічних секторів, розширенням ринків збуту та впровадженням сучасних методів управління. Отже, ефективне функціонування зовнішньої торгівлі в умовах глобалізації та післявоєнного відновлення можливе лише за умови комплексного підходу, що поєднує

економіко-статистичний аналіз, прогнозування та орієнтацію на інноваційний розвиток економіки.

Список використаних джерел:

1. Державна служба статистики України. Зовнішня торгівля товарами та послугами. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Головне управління статистики у Дніпропетровській області. Статистична інформація. URL: <https://dp.ukrstat.gov.ua>.
3. Міністерство економіки України. Аналітичні матеріали щодо зовнішньої торгівлі. URL: <https://www.me.gov.ua>.

Головко Л. С.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

ЩОДО ПИТАНЬ ГЕОЕКОНОМІЧНИХ ПРІОРИТЕТІВ УКРАЇНИ

Питання гео економічної політики та цілей України тісно пов'язані з інтеграцією України в європейські структури. Для України це надає можливість залучити нові передові технології та глобальні інвестиції, підвищити конкурентоспроможність вітчизняного виробника, переорієнтувати виробництво та вийти на європейський та світовий ринки. Світове зростання ціни енергетичних ресурсів, продовольства та аграрних товарів у поєднанні з руйнуванням ланцюгів доданої вартості та зростанням волатильності фінансових ринків суттєво ускладнює стабільність світової економіки. Тому зміни в геополітиці та гео економіці, формування більш надійної світової системи значною мірою залежатимуть від економіки України, від її здатності залишатися включеною у світову економіку. Відповідно, національна економіка України будуватиме взаємовигідну стратегію, збудовану на гео економічних пріоритетах [1]. Економічними пріоритетами для України є розвиток бізнесу; промислова політика; підтримка агросектору; дерегуляція та цифровізація; сталий розвиток і ресурсна політика; людський капітал; міжнародні інвестиції; експорт; євроінтеграція [2]. У звіті Міжнародного валютного фонду «Geoeconomic Fragmentation and the Future of Multilateralism» [3] сказано, що вторгнення в Україну розділило країни за геополітичними лініями та призвело до санкцій, які порушили торгівлю, похитнули світову фінансову архітектуру та посилили напруженість і невизначеність щодо напрямку

глобалізації. До них відносяться інтеграційні процеси за всіма напрямками, через які країни взаємодіють економічно, включаючи торгівлю, потоки капіталу, рух робочої сили, міжнародні розрахунки та багатосторонню співпрацю для забезпечення світових суспільних благ [4]. Незважаючи на глобальні виклики, системні кроки стосовно подальшої інтеграції України з Європейським Союзом у межах європейської економічної парадигми, мають слугувати як геополітичний компас. Економіки держав ЄС становлять приблизно 24% світової економіки, що свідчить про їхню надзвичайну купівельну спроможність і про потенційно високу вигоду від налагодження стабільних торгівельних зв'язків [5].

Міжнародні рейтинги демонструють суперечливу тенденцію у сприйнятті України. Згідно з Глобальним індексом м'якої сили 2025 р., загальний бал України знизився до 42 (зі 100), а її рейтинг опустився до 46-го місця серед 193 країн. Однак економічна стійкість залишається відносно стабільною: вартість національного бренду України зросла на 2,4%, перевищивши 101 млрд дол. У рейтингу найкращих країн 2024 р. від U.S. News Україна посіла 80-те місце з 89 країн, втративши 12 щаблів порівняно з попереднім роком [6]. Позиція України у Глобальному індексі інновацій 2024 р. залишалася неоднозначною: вона опустилася на п'ять позицій до 60-го місця серед 133 країн, зберегла свій статус «лідера інновацій» серед країн з низьким середнім рівнем доходу, посівши 4-е місце в цій групі, що демонструє сильний технологічний потенціал. Серед 139 економік, представлених у Глобальному інноваційному індексі 2025 р., Україна посіла 66-те місце [7].

Україна продовжує демонструвати стабільний розвиток у сфері технологій, знань та підприємництва, незважаючи на значні виклики, спричинені війною. Порівняно з попередніми технологічними хвилями, штучний інтелект (AI) може виконувати когнітивні завдання та впливати на набагато ширший спектр діяльності, впливаючи на показники світової зайнятості, трансформуючи виробничі процеси та бізнес-операції. Технологічний прогрес стимулює автоматизацію, зміщуючи цінність у бік капіталу, пропонує значний потенціал для розширення можливостей працівників, потенційно змінюючи цю тенденцію та розширюючи можливості працівників, якщо це буде підтримано ефективною політикою та стратегічним впровадженням [8]. Попри спад позицій у світових рейтингах, включаючи Глобальний індекс м'якої сили та рейтинг найкращих країн США,

Україна залишається значним геополітичним гравцем, але її внутрішня стабільність оцінюють низько через тривалу війну. Однак стійкий потенціал країни акцентує потребу перегляду стратегічних підходів щодо національного брендингу. Використання її існуючих наявних переваг матиме вирішальне значення для посилення світової впізнаваності України, особливо у часи повоєнного відновлення.

Список використаних джерел:

1. Purii, H., Shaikan, A., Padalka, O., Kulishov, V., Hushko. Global Economy and Ukraine's Geo-Economic Priorities. *Scientific and practical journal «Economics and technical engineering»*. 2024. Vol.2 No.2. P. 32-44.
2. Економічні пріоритети Уряду: що чекає на бізнес у 2025-2026 роках. URL: <https://7eminar.ua/news/11343-ekonomichni-prioriteti-uryadu-shho-cekaje-na-biznes-u-2025-2026>
3. Aiyar Shekhar, Ilyina Anna, et al. Geoeconomic Fragmentation and the Future of Multilateralism. 2023. Staff Discussion Note SDN/2023/001. International Monetary Fund Washington, DC.
4. Таран Є. І. Виклики та перспективи для України в умовах інтеграції у міжнародні безпекові структури. *Центральноукраїнський вісник права та публічного управління*. 2025. № 1(9), 70-76. <https://doi.org/10.32782/cuj-2025-1-9>.
5. Шишковський А. О., Бродовська О. Г. Ключові аспекти та пріоритети повоєнного розвитку для України. *Інноваційна економіка*. 2023. № 2. С. 116-124.
6. Ukraines Global Perception Report 2024. URL: https://brandukraine.org.ua/documents/189/eng_UKRAINES_GLOBAL_PERCEPTION_REPORT_2024_web.pdf.
7. Ukraine ranking in the Global Innovation Index 2025. URL: <https://www.wipo.int/gii-ranking/en/ukraine>.
8. Technology and Innovation Report 2025: Inclusive Artificial Intelligence for Development. URL: https://unctad.org/system/files/official-document/tir2025_en.pdf.

Горнєва П. Я., канд. екон. наук. Скрипник Н. Є.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

ПЕРЕБУДОВА ЛОГІСТИЧНИХ МАРШРУТІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ЗМІН

Сучасна парадигма функціонування глобальної логістичної інфраструктури зазнає найбільш фундаментальних трансформацій за останні десятиліття. Для України питання докорінної перебудови транспортно-логістичних коридорів перейшло з площини виключно економічної доцільності у стратегічну площину національної безпеки та забезпечення життєдіяльності держави. Повномасштабна

дестабілізація традиційних логістичних вузлів, зокрема тривале блокування та системні атаки на порти Чорноморського басейну, змусили державні інституції та приватний сектор у критично стислі терміни здійснювати пошук альтернативних векторів руху товарних потоків.

Актуальність обраної теми дослідження зумовлена об'єктивною необхідністю форсованої інтеграції української транспортної мережі до загальноєвропейської системи транспортних коридорів TEN-T. Це відбувається в умовах остаточного розриву логістичних та виробничих зв'язків з країнами-агресорами та вимагає розробки нових теоретико-методологічних підходів до управління експортно-імпортними операціями.

Основним детермінуючим чинником, що зумовив радикальну зміну маршрутів, стала втрата стабільного контролю над акваторією Чорного та Азовського морів, через які до кризи реалізовувалося понад сімдесят відсотків вітчизняного експортного потенціалу. Глобальні зміни, що спостерігаються сьогодні в логістичному секторі, характеризуються передусім переходом до складної мульти-модальності. Це означає поступову відмову від монотранспортних моделей на користь інтегрованих ланцюгів, де задіяна залізниця, автомобільний транспорт та річкові портові потужності [1].

Важливим аспектом перебудови є так звана вестернізація потоків. Повна переорієнтація вантажопотоків на західний кордон держави виявила низку системних проблем: обмежена пропускна здатність прикордонних пунктів пропуску, недостатня кількість під'їзних шляхів та розбіжності у технічних стандартах рухомого складу. При цьому цифровізація логістичних процесів стає інструментом, здатним забезпечити прозорість та швидкість проходження вантажів. Окрему роль відіграє впровадження систем інтелектуального моніторингу ланцюгів постачання, які дозволяють у реальному часі відстежувати рух товарів та оперативно реагувати на затримки на митних постах [2].

В умовах обмеженого доступу до великої води, одним із найефективніших кейсів адаптації став прискорений розвиток портів Дунайського регіону, зокрема Ізмаїла та Рені. Дунайський транспортний коридор перетворився на стратегічне «вікно в Європу», що дозволило частково компенсувати втрати портової інфраструктури Одеської області. Однак функціонування цього напрямку потребує

не лише оперативного управління, а й довгострокових інвестицій у модернізацію днопоглиблювальних робіт та розширення причальних ліній.

Важливою складовою успіху в цьому секторі є поглиблення міжнародного співробітництва з європейськими партнерами, зокрема з Румунією та Молдовою. Спільне використання каналів та модернізація логістичних хабів на Дунаї дозволяє Україні інтегруватися в європейську систему річкового судноплавства, що є значно дешевшим за автомобільні перевезення. Проте існують виклики, пов'язані з сезонністю навігації та необхідністю оновлення застарілого флоту, що вимагає залучення як державних коштів, так і приватних інвестицій у рамках державно-приватного партнерства [3].

Процес інтеграції вітчизняної транспортної інфраструктури в європейський простір стикається з серйозними технічними перешкодами. Найбільш відчутною проблемою залишається різниця в ширині залізничної колії, що створює затримки на кордоні через необхідність перевантаження або заміни колісних пар.

Сучасна стратегія перебудови передбачає поступове будівництво європейської колії до ключових логістичних центрів, що дозволить забезпечити сполучення з великими портами Балтійського та Адріатичного морів [4].

Паралельно спостерігається інтенсивний розвиток мережі мультимодальних терміналів або «сухих портів» у внутрішніх областях України. Ці об'єкти стають центрами економічної активності, де здійснюється консолідація вантажів, їх митне оформлення та підготовка до відправлення. Розширення мережі таких терміналів дозволяє значно знизити навантаження на пункти пропуску та розосередити ризики накопичення великої кількості товарів в одному місці [5].

Логістична система України перебуває у стані найбільш глибокої трансформації за всю історію. Перебудова маршрутів – це не просто зміна географії перевезень, а повна інституційна та технічна адаптація до нових глобальних стандартів. Основними векторами подальшого розвитку мають стати прискорення розбудови прикордонної інфраструктури, максимальне використання потенціалу внутрішніх водних шляхів та цифровізація транспортних систем. Подальша модернізація галузі забезпечить не лише виживання економіки в кризовий період, а й створить надійний фундамент для майбутнього відновлення. Україна має потенціал стати ключовим логістичним хабом Східної Європи, поєднуючи потоки між Балтійським, Чорним та Адріатичним морями. Реалізація цього

потенціалу залежить від ефективності взаємодії держави, бізнесу та міжнародних партнерів у питаннях гармонізації нормативно-правового поля.

Список використаних джерел:

1. Григорак М. Ю. Логістичний менеджмент: теорія та практика. Київ: Логос, 2023. 512 с.
2. Котлубай О. М. Трансформація транспортно-логістичної системи України в умовах воєнного стану. *Економіка харчової промисловості*. 2024. Т. 16, Вип. 1. С. 12-25.
3. Писаревський В. М. Стратегічні пріоритети розвитку залізничної логістики України. *Науковий вісник економіки*. 2023. Вип. 4. С. 94-110.
4. European Commission. Solidarity Lanes: Facilitating Ukraine's export operations. Official Report. Brussels, 2024.
5. Rodrigue, J-P. The Geography of Transport Systems. 6th Edition. Routledge, 2024. 524 p.

Канд. екон. наук Дзяд О. В., Гаврилова К. Д.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

МІЖНАРОДНЕ ІНВЕСТИЦІЙНЕ ТА ГРАНТОВЕ ФІНАНСУВАННЯ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ПЕРЕРОБНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ В УКРАЇНІ

Переробна промисловість відіграє стратегічну роль у формуванні конкурентоспроможної моделі національної економіки, оскільки саме цей сектор забезпечує створення високої доданої вартості, технологічну модернізацію та розширення експортного потенціалу. В умовах воєнних руйнувань, логістичних обмежень та структурних дисбалансів української економіки особливого значення набуває залучення зовнішніх фінансових ресурсів для відновлення та оновлення виробничої бази. У цьому контексті міжнародне інвестиційне та грантове фінансування стає не лише джерелом капіталу, але й інструментом геоекономічної інтеграції України [1; 8-9]. Сучасна архітектура міжнародної підтримки України трансформується від моделі короткострокової допомоги до довгострокових інвестиційних механізмів. Аналітичні огляди міжнародних бізнес-об'єднань та урядових структур свідчать про формування багаторівневої системи фінансування відновлення, що поєднує грантові ресурси, гарантійні інструменти, кредитні програми та механізми співінвестування. Такий підхід дозволяє не лише збільшити обсяг доступного фінансування, а й суттєво знизити ризики для приватного капіталу [1; 9].

Одним із ключових інструментів нової фінансової моделі є спеціальні інвестиційні платформи, створені у співпраці з міжнародними партнерами. Вони

реалізують підхід змішаного фінансування, за якого грантові кошти поєднуються з кредитними та гарантійними ресурсами. Це дозволяє підвищити привабливість інвестицій у виробничі проекти, зокрема у переробну промисловість, яка традиційно потребує значних початкових вкладень і має довший період окупності [6-8].

Важливу роль у розширенні доступу до фінансування відіграють гарантійні програми міжнародних фінансових інституцій. Надання портфельних гарантій українським банкам дозволяє розширювати кредитування підприємств реального сектору без пропорційного зростання ризикового навантаження. У результаті формується механізм фінансового мультиплікатора, коли міжнародні гарантії стимулюють додаткове внутрішнє банківське кредитування. Це особливо важливо для переробних підприємств, які потребують інвестицій у обладнання, автоматизацію та енергоефективність [5].

Паралельно з інвестиційними інструментами активно розвивається система грантової підтримки виробників. Державні програми грантів для переробних підприємств орієнтовані на модернізацію виробничих потужностей, запуск нових технологічних ліній та відновлення пошкоджених об'єктів. Фінансування надається за умови співфінансування з боку бізнесу та створення робочих місць, що забезпечує економічний і соціальний ефект. Практика показує, що грантові програми особливо ефективні для малих і середніх підприємств, які мають обмежений доступ до довгострокового кредитного ресурсу [2-4].

Цифровізація процедур подання заявок через державні електронні платформи спрощує доступ до грантових ресурсів та підвищує прозорість розподілу коштів. Це зменшує адміністративні бар'єри та скорочує транзакційні витрати для підприємств. Водночас грантові механізми виконують функцію каталізатора інвестицій: початкове грантове фінансування часто доповнюється кредитними або власними коштами підприємства, формуючи комбіновану модель розвитку [2; 4].

З позиції гео економічних пріоритетів розвиток переробної промисловості на основі міжнародного фінансування має довгострокове стратегічне значення. По-перше, це сприяє переходу від сировинної експортної моделі до моделі експорту продукції з високою доданою вартістю. По-друге, модернізовані виробництва легше інтегруються у міжнародні виробничі ланцюги та відповідають технічним і екологічним стандартам розвинених ринків. По-третє, це посилює

інвестиційну репутацію країни та формує позитивний сигнал для приватних інвесторів [1; 6; 8].

Разом з тим існують і стримуючі фактори. Серед них – високі вимоги до підготовки проєктної документації, необхідність співфінансування, складні процедури комплаєнсу та звітності, а також обмежена управлінська спроможність частини підприємств. Це підвищує значення інституцій супроводу інвестиційних проєктів, консультаційної підтримки та розвитку проєктної експертизи в бізнес-середовищі [7; 8].

Таким чином, міжнародне інвестиційне та грантове фінансування виступає системним фактором розвитку переробної промисловості України. Його вплив проявляється не лише у збільшенні фінансових ресурсів, а й у поширенні нових стандартів управління, технологічної модернізації та ринкової інтеграції. Поєднання гарантійних, грантових та інвестиційних інструментів формує нову модель індустріального зростання, що відповідає геоекономічним пріоритетам України у глобальному середовищі.

Список використаних джерел:

1. Rebuilding Ukraine: Mid-2025 Update. European Business Association. 2025. URL: <https://eba.com.ua/cms-rebuilding-ukraine-mid-2025-update/>.
2. Грант на переробне підприємство. Державні послуги онлайн. 2025. URL: <https://diia.gov.ua/services/grant-na-pererobne-pidpriemstvo>.
3. Зроблено в Україні: виробники переробної промисловості отримають до 16 млн грн на відновлення потужностей після обстрілів. Івано-Франківська обласна державна адміністрація. 2025. URL: <https://www.if.gov.ua/news/zrobleno-v-ukraini-vyrobnyky-pererobnoi-promyslovosti-otrymaiut-do-16-mln-hrn-na-vidnovlennia-potuzhnostei-pislia-obstriliv>.
4. Гранти для переробних підприємств: нормативні документи та програми підтримки. Міністерство економіки України. 2025. URL: <https://me.gov.ua/Documents/List?id=055fcd-c7-a14d-4862-9e4d-d93719f51468&lang=uk-UA&tag=GrantiDliaPererobnikhPidprimstv>.
5. EBRD extends guarantees to Ukreximbank to unlock €200 million in financing. EBRD News. 2025. URL: <https://www.ebrd.com/home/news-and-events/news/2025/ebrd-extends-guarantees-to-ukreximbank-to-unlock--200-million-in.html>.
6. Як працює механізм Ukraine Investment Framework. Міністерство розвитку громад та територій України. 2025. URL: <https://mindev.gov.ua/news/yak-pratsiuie-mekhanizm-ukraine-investment-framework>.
7. Які механізми залучення фінансування на впровадження публічних інвестиційних проєктів і програм існують. Міністерство розвитку громад та територій України. 2025. URL: <https://mindev.gov.ua/news/yaki-mekhanizmy-zaluchennia-finansuvannia-na-vprovadzhennia-publichnykh-investytsiinykh-proiektiv-i-proham-isnuiut>.
8. Міжнародне співробітництво, євроінтеграція, інвестиції та управління публічними інвестиціями: результати та плани. Міністерство розвитку громад та територій України. 2025.

URL: <https://mindev.gov.ua/news/mizhnarodne-spivrobitnytstvo-ievrointehratsiia-investytsii-ta-upravlinnia-publichnymy-investytsiiamy-u-2025-rotsi-kliuchovi-rezultaty-ta-plany-na-nastupnyi-rik>.

9. International cooperation, G2G agreements and World Bank support for Ukraine. Government Portal. 2025. URL: <https://www.kmu.gov.ua/en/news/mizhnarodna-spivratsiia-g2g-uhody-ta-pidtrymka-svitovoho-banku>.

Дивляш А. О., д-р екон. наук Мешко Н. П.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

**МЕНЕДЖМЕНТ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
КОМПАНІЇ В УМОВАХ ЗМІНИ СТАНДАРТІВ ЯКОСТІ
АГРОПРОМИСЛОВОЇ ПРОДУКЦІЇ НА РИНКАХ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН**

Інтеграція України до європейського економічного простору зумовила суттєву трансформацію умов здійснення міжнародної діяльності вітчизняних агропромислових компаній. Угода про асоціацію між Україною та ЄС від 2014 р. закріпила курс на поступову адаптацію національних стандартів якості та безпечності харчової продукції до вимог європейського законодавства, що відкрило нові ринки збуту, однак водночас поставило перед підприємствами агропромислового комплексу (АПК) принципово нові управлінські виклики [1].

Стандарти якості агропромислової продукції в країнах ЄС регулюються системою технічних регламентів і директив, зокрема вимогами санітарного та фітосанітарного контролю, нормами екологічної безпеки та принципами сталого розвитку. Стратегія ЄС «Від лану до столу» передбачає скорочення використання хімічних засобів захисту рослин на 50%, мінеральних добрив – на 20%, а також збільшення частки органічного землеробства до 25% від загальної площі сільськогосподарських угідь до 2030 р. [3]. Ці вимоги безпосередньо впливають на рівень конкурентоспроможності українського аграрного експорту.

Менеджмент стійкого розвитку міжнародної діяльності агропромислової компанії в умовах зміни стандартів якості передбачає реалізацію кількох взаємопов'язаних стратегічних напрямів. По-перше, адаптацію виробничих процесів до вимог міжнародної сертифікації – ISO 22000, GlobalG.A.P., IFS Food. По-друге, впровадження систем простежуваності продукції від поля до споживача. По-третє,

розвиток інституційного потенціалу компанії через навчання персоналу та залучення міжнародних консультантів. По-четверте, диверсифікацію ринків збуту з метою зниження залежності від окремих споживачів [4].

Аналіз структури українського агроекспорту свідчить про зростання частки продукції з доданою вартістю у загальному обсязі поставок до країн ЄС. Зокрема, за даними Держстату, у 2023 р. частка переробленої агропродукції в структурі українського аграрного експорту до ЄС зросла до 34% порівняно з 21% у 2021 р. [2]. Це свідчить про поступову трансформацію бізнес-моделей вітчизняних компаній від постачальника сировини до виробника кінцевого продукту.

Ключовими чинниками стійкого розвитку міжнародної діяльності агропромислових компаній в умовах зміни стандартів якості є: технологічна модернізація виробництва відповідно до вимог «зеленої» економіки; побудова ефективних ланцюгів постачання з дотриманням принципів циркулярної економіки; активна участь у програмах підтримки аграрного сектору в рамках Спільної аграрної політики ЄС; розвиток партнерства з європейськими дистриб'юторами та роздрібними мережами [5].

Воєнні умови суттєво ускладнили реалізацію стратегій стійкого розвитку: руйнування логістичної інфраструктури, втрата виробничих потужностей та скорочення посівних площ знизили експортний потенціал АПК. Водночас відкриття «зернового коридору» та активізація залізничних маршрутів до ЄС засвідчили здатність галузі адаптуватися до надзвичайних умов. Повоєнне відновлення АПК потребуватиме комплексного підходу, що поєднуватиме залучення іноземних інвестицій, впровадження сучасних стандартів якості та розбудову сталих ланцюгів постачання [4].

Таким чином, менеджмент стійкого розвитку міжнародної діяльності агропромислових компаній в умовах зміни стандартів якості ринків ЄС є багатовимірним процесом, що охоплює технологічну, організаційну та інституційну складові. Успішна адаптація до нових вимог відкриває для українських компаній значний потенціал для підвищення конкурентоспроможності на європейських ринках та зміцнення геоекономічних позицій України [1; 5].

Список використаних джерел:

1. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом від 27.06.2014. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011.
2. Державна служба статистики України. Зовнішня торгівля України товарами : статистичний збірник. Київ : Держстат, 2024. URL: <https://ukrstat.gov.ua>.
3. European Commission. Farm to Fork Strategy: For a Fair, Healthy and Environmentally-Friendly Food System. Brussels : ЕС, 2023. 24 p.
4. Кваша С. М., Власюк О. С. Агропромисловий комплекс України в умовах євроінтеграції: виклики та перспективи. *Економіка АПК*. 2023. № 4. С. 5-18.
5. OECD. Agricultural Outlook 2023-2032. Paris : OECD Publishing, 2023. 346 p.

Жоломус І. В., канд. екон. наук Дзяд О. В.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

**МЕХАНІЗМИ СТИМУЛЮВАННЯ ЕКСПОРТУ
ДЕРЕВООБРОБНОЇ ПРОДУКЦІЇ ЯК ДЖЕРЕЛО
ФІНАНСОВОГО ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ**

Сучасний етап розвитку економіки України характеризується необхідністю відновлення виробничого потенціалу, забезпечення макроекономічної стабільності та інтеграції у світовий економічний простір. В умовах глобалізації та посилення міжнародної конкуренції особливого значення набуває експортна діяльність як джерело валютних надходжень і фактор економічного зростання. Однією з перспективних галузей, що здатна забезпечити швидке фінансове відновлення держави, є деревообробна промисловість.

Деревообробна галузь є важливою складовою промислового комплексу України, яка базується на використанні значного природно-ресурсного потенціалу. Лісові ресурси України становлять важливу сировинну базу для розвитку виробництва продукції з високою доданою вартістю, зокрема пиломатеріалів, деревних плит, фанери, меблів та інших виробів. Водночас тривалий час спостерігалася тенденція до експорту сировини або продукції з низьким рівнем обробки, що знижувало ефективність використання ресурсів і обмежувало можливості економічного зростання. У зв'язку з цим особливої ваги набуває переорієнтація на експорт готової продукції деревообробки. За даними митної служби України у 2025 р. за товарною групою 44 Україна мала позитивне сальдо торговельного балансу, причому обсяги експорту зросли на 6% порівняно з 2024 р. [1]

переважно за рахунок обробленої деревини. В експорті домінували сосна (68,6%), ялина (19%) та дуб (6,6%), які переважно (97%) транспортувалися автотранспортом.

Механізми стимулювання експорту деревообробної продукції являють собою комплекс взаємопов'язаних заходів правового, економічного, фінансового, інституційного та організаційного характеру, спрямованих на створення сприятливих умов для діяльності експортерів. Вони охоплюють як державну політику підтримки, так і інструменти, що використовуються безпосередньо підприємствами для підвищення своєї ефективності на зовнішніх ринках. На основі закону [2] діє заборона на експорт необроблених лісоматеріалів (код 4403 УКТЗЕД) з листяних порід (з 01.11.2025 р.) та сосни (з 01.01.2017 р.). Заборонено експорт лісо- та пиломатеріалів з цінних та рідкісних порід дерев (дуб, явір, горіх, вишня, каштан, тис ягідний, черешня та інші). Рішенням уряду з листопада 2025 р. розширений перелік необроблених товарів, які підлягають ліцензуванню та встановлена нульова експортна квота. Обов'язковими вимогами до експортерів є наявність відповідного фітосанітарного сертифікату та сертифікату про походження лісоматеріалів та виробів з них.

До ключових економічних механізмів належить податкова політика, яка може включати надання податкових пільг, відшкодування податку на додану вартість при експорті, а також застосування стимулюючих ставок для підприємств, що здійснюють глибоку переробку деревини. Зниження податкового навантаження дозволяє підприємствам акумулювати додаткові фінансові ресурси для модернізації виробництва та розширення експортної діяльності.

Фінансові механізми стимулювання експорту відіграють надзвичайно важливу роль у забезпеченні доступу підприємств до необхідних ресурсів. До них належать експортне кредитування, державні гарантії, страхування експортних ризиків, а також використання таких інструментів, як факторинг і лізинг. Особливе значення має діяльність експортно-кредитних агентств, які сприяють зниженню ризиків неплатежів і забезпечують підтримку українських експортерів на міжнародних ринках. Використання зазначених інструментів дозволяє підприємствам підвищити свою фінансову стійкість та конкурентоспроможність.

Організаційно-правові механізми включають удосконалення наявної нормативно-правової бази, спрощення процедур митного оформлення,

гармонізацію національних стандартів із відповідними міжнародними вимогами, а також створення сприятливого бізнес-клімату. Важливим аспектом є також боротьба з корупційними проявами та забезпечення прозорості регуляторної політики, що підвищує довіру іноземних партнерів до українських виробників.

У міжнародній практиці стимулювання експорту деревообробної продукції значна увага приділяється розвитку виробництва продукції з високою доданою вартістю. Провідні країни-експортери орієнтуються на виробництво меблів, готових конструкцій, інноваційних матеріалів тощо, що забезпечує значно більші доходи порівняно з експортом необробленої сировини. Для України це означає необхідність інвестування у модернізацію виробничих потужностей, впровадження новітніх технологій та відповідно підвищення рівня кваліфікації робочої сили.

Важливу роль у стимулюванні експорту відіграє розвиток інфраструктури, зокрема транспортно-логістичних систем, митних терміналів, складських комплексів та цифрових платформ. Впровадження сучасних інформаційних технологій, електронного документообігу та автоматизації бізнес-процесів дозволяє значно скоротити витрати часу та коштів, пов'язаних із здійсненням зовнішньоекономічних операцій.

У контексті фінансового відновлення економіки України експорт деревообробної продукції має суттєве значення як важливе джерело валютних надходжень. Зростання обсягів експорту сприяє зміцненню платіжного балансу, стабілізації національної валюти, а також підвищенню інвестиційної привабливості країни. Крім того, розвиток деревообробної галузі забезпечує створення нових робочих місць, зростання доходів населення та розвиток регіонів.

Серед основних напрямів стимулювання експорту деревообробної продукції можна виокремити: удосконалення державної експортної політики та стратегічного планування розвитку галузі; розвиток системи фінансової підтримки експортерів; стимулювання інноваційної діяльності та впровадження сучасних технологій; підвищення якості продукції відповідно до міжнародних стандартів і сертифікації; розширення географії експорту та вихід на нові ринки збуту; активізацію участі у міжнародних виставках, ярмарках та торговельних місіях; розвиток бренду української продукції на світовому ринку.

Отже, механізми стимулювання експорту деревообробної продукції з високою часткою доданої вартості є важливим інструментом фінансового відновлення економіки України, що відповідає положенням експортної стратегії України до 2030 року [3]. Їх ефективна реалізація сприятиме підвищенню конкурентоспроможності національних виробників, збільшенню обсягів експорту та забезпеченню стабільних валютних надходжень. У довгостроковій перспективі розвиток деревообробної галузі може стати одним із ключових драйверів економічного зростання, сприяючи інтеграції України у світову економіку та зміцненню її позицій на міжнародних ринках.

Список використаних джерел:

1. Державна митна служба України. Статистика та аналітика зовнішньої торгівлі (група 44-49) 2025. URL: <https://customs.gov.ua/statistika-ta-reiestri>.
2. Закон України «Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів ЗЕД, пов'язаної з реалізацією та експортом лісоматеріалів» (зі змінами та доповненнями). 2020: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2860-15/ed20201024#Text>.
3. Міністерство економіки України. Експортна стратегія України до 2030 року. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail/2eb5c34f-2957-4220-b1ab-01d27eff1a2f?lang=uk-UA&title=NatsionalnaEkspornaStrategiia>.

Каменська Д. О., канд. екон. наук Дзяд О. В.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

МІЖНАРОДНА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ГОТОВИХ МЕТАЛЕВИХ ВИРОБІВ ІЗ ЧОРНИХ МЕТАЛІВ УКРАЇНСЬКОГО ПОХОДЖЕННЯ

У сучасних умовах розвитку світової економіки питання міжнародної конкурентоспроможності товарів набуває особливого значення для країн, які активно беруть участь у міжнародній торгівлі. Для України важливою складовою експорту традиційно залишається металургійна продукція. Значну роль у структурі цієї галузі відіграють готові металеві вироби із чорних металів, які використовуються у будівництві, машинобудуванні, енергетиці та інших галузях економіки [1].

Аналіз зовнішньої торгівлі України свідчить про те, що металопродукція залишається важливою складовою національного експорту, хоча її обсяги за останні роки зазнали значних коливань. Зокрема, у 2022 році експорт металевих

виробів із чорних металів становив близько 4,5 млрд дол. США, що забезпечувало понад 10% загального експорту товарів України. У 2023 році через воєнні дії, скорочення виробничих потужностей та логістичні труднощі цей показник зменшився приблизно до 2,6 млрд дол. США, а частка у структурі експорту скоротилася до 7,3% [2]. У 2024 році спостерігалася тенденція до поступового відновлення експорту металевих виробів. Обсяги експорту збільшилися до понад 3 млрд дол. США, що свідчить про адаптацію українських підприємств до нових економічних умов та часткове відновлення виробничих і логістичних ланцюгів [2; 3].

Географічна структура експорту показує, що основними ринками збуту українських металевих виробів залишаються країни Європейського Союзу. Найбільшими торговельними партнерами є Німеччина, Польща, Словаччина та Чехія, які формують значну частку попиту на українську металопродукцію. Також окремі види металевих виробів експортуються до США, Туреччини та деяких країн Північної Африки [3]. Конкурентні позиції України на міжнародному ринку металевих виробів формуються під впливом кількох ключових факторів. Серед них можна виділити технологічний рівень виробництва, енергоємність галузі, доступ до сировини, логістичні можливості та відповідність продукції міжнародним стандартам якості. У період повномасштабної війни особливо суттєвий вплив мали порушення логістичних ланцюгів, зростання вартості енергоресурсів та часткова втрата виробничих потужностей [4].

Разом з тим, українські виробники поступово адаптуються до нових умов функціонування. Важливими напрямками підвищення конкурентоспроможності металевих виробів є модернізація виробництва, впровадження відповідних енерго-ефективних технологій, розширення виробництва продукції з вищою доданою вартістю та диверсифікація ринків збуту. Окрему роль відіграє адаптація виробництва до сучасних екологічних вимог, зокрема до механізму СВМ, який з початку 2026 року запроваджується Європейським Союзом [5].

Таким чином, міжнародна конкурентоспроможність готових металевих виробів із чорних металів українського походження значною мірою залежить від здатності підприємств адаптуватися до змін зовнішнього середовища, модернізувати виробництво та розширювати присутність на міжнародних ринках. Реалізація цих напрямів дозволить зміцнити позиції України у світовій торгівлі металопродукцією.

Список використаних джерел:

1. Антонюк Л. Л. Міжнародна конкурентоспроможність країн: теорія та механізм реалізації: монографія. Київ: КНЕУ, 2004. 275 с.
2. Державна митна служба України. Статистика зовнішньої торгівлі України. URL: <https://customs.gov.ua/%20statistika-ta-reiestri>.
3. ITC Trade Map. International Trade Statistics for Business Development. URL: https://www.trademap.org/Country_SelProductCountry.aspx?nvpm=5%7c804%7c%7c%7c%7c73%7c%7c%7c2%7c1%7c1%7c2%7c1%7c1%7c2%7c1%7c1%7c1.
4. Стрельченко І., Стрельченко А. Металургійна галузь України в контексті стійкої конкурентоспроможності. *Економічний аналіз*. 2024. Т.34. №4. URL: <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/view/6214>.
5. Даценко А. Вплив СВАМ на конкурентоспроможність металургійної галузі України. *Економіка та суспільство*. 2024. (70). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-99>.

Канд. екон. наук Краснікова Н. О.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

**СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНИХ
І МЕГАРЕГІОНАЛЬНИХ ТОРГОВЕЛЬНИХ УГОД**

З позицій відкритості національних економік інтеграційні процеси мають суперечливий вплив. З одного боку, участь у інтеграційних об'єднаннях стимулює зростання взаємної торгівлі між країнами-учасницями, що розширює економічний простір, підвищує доступ до ресурсів і покращує виробничі можливості та експортний потенціал. При цьому рівень функціональної відкритості економік (зовнішньоторговельна квота) не знижується через скорочення імпорту з третіх країн, а навпаки зростає завдяки активізації торгівлі між державами інтеграційного блоку, які реалізують стратегії ніаршорингу. Таким чином, країни формують відносно замкнений простір економічної взаємодії, не ізолюючись від світового ринку. Інтеграційні об'єднання можна розглядати як своєрідні «бульбашки» у світовій торгівлі, де її інтенсивність зростає швидше, ніж поза інтеграцією. Водночас такі процеси можуть обмежувати експортні можливості держав, що залишаються поза інтеграційними об'єднаннями, через що темпи розвитку торгівлі навколо цих «бульбашок» уповільнюються [1].

Світова динаміка створення інтеграційних об'єднань на різних етапах розвитку демонструє прагнення країн уникнути ізоляції від процесів поглиблення

міжнародних економічних зв'язків, фактично знайти власний інтеграційний простір або навіть кілька таких форматів співпраці. Найпростішою формою міжнародної економічної інтеграції є преференційні торговельні угоди (РТА), які передбачають надання партнерам більш сприятливих умов торгівлі. Такі угоди можуть укладатися як у двосторонньому, так і у багатосторонньому форматі. При цьому їхні учасники можуть належати до різних регіонів світу і не мати спільних кордонів. Наразі всі країни-члени СОТ мають щонайменше одну преференційну торговельну угоду, а деякі держави є учасниками понад двадцяти таких домовленостей [2]. Регіональні торговельні угоди (РТА), що укладаються між державами одного регіону, становлять приблизно половину всіх преференційних торговельних домовленостей. Їх кількість почала стрімко зростати з початку 1990-х років. На сьогодні функціонує близько 400 подібних угод. Водночас статистичні дані свідчать, що лише у приблизно 2% випадків преференційні торговельні угоди забезпечують суттєве зниження митного захисту – більш ніж на 10% [3]. На відміну від преференційних домовленостей, угоди про вільну торгівлю передбачають повне усунення митних бар'єрів у взаємному товарообігу між країнами-учасницями. Серед найбільш результативних інтеграційних об'єднань сучасності (за показниками обсягів зовнішньої торгівлі) можна виділити Європейський Союз (EU), Угоду між США, Канадою та Мексикою (USMCA), яка стала модернізованою версією NAFTA, Асоціацію держав Південно-Східної Азії (ASEAN), а також Південноамериканський спільний ринок (MERCOSUR).

Мегарегіональні торговельні домовленості відрізняються від класичних угод про вільну торгівлю насамперед масштабами економічної потужності їхніх учасників у глобальній торгівлі. Очікування щодо створення двох великих мегарегіональних проєктів – Транстихоокеанського партнерства між США та країнами Азійсько-Тихоокеанського регіону (TPP) і Трансатлантичного торговельного та інвестиційного партнерства між ЄС і США (TTIP) – сформували припущення про початок нової епохи, у якій значна частина світової торгівлі набуде регіонального характеру. Передбачалося, що саме в межах таких масштабних об'єднань формуватимуться ключові правила міжнародної торгівлі, частково компенсуючи обмежені можливості СОТ у виконанні регуляторних функцій.

Угоду про ТРП, що об'єднувала країни кількох континентів і охоплювала близько 30% світової торгівлі та 40% світового ВВП, підписано у лютому 2016 р. Проте вже у січні 2017 р. США оголосили про вихід з неї. У березні 2018 р. було укладено Всеосяжну та прогресивну угоду про Транстихоокеанське партнерство (СРТРП), яка має дещо менший масштаб порівняно з початковим форматом. Переговори щодо Трансатлантичного торговельного та інвестиційного партнерства (ТТІР) між США та ЄС, розпочаті у 2013 р., у 2016 р. завершилися без досягнення результату. Натомість у листопаді 2020 р. підписано угоду про Регіональне всеохопне економічне партнерство (РСЕР), до якого увійшли десять країн ASEAN, а також Австралія, Китай, Японія, Південна Корея та Нова Зеландія. Це об'єднання стало найбільшим за часткою у світовому ВВП і другим за масштабами охоплення світової торгівлі після ЕРА (23,4%). Водночас США відіграють відносно пасивну роль у сучасних інтеграційних процесах: не було реалізовано проєкт ТТІР, країна вийшла з ТРП, а NAFTA трансформовано в USMCA з жорсткішими умовами для партнерів.

Загалом сучасний розвиток регіональних і мегарегіональних торговельних угод відображає поступовий перехід світової торгівлі від глобалізації до регіоналізації. На тлі послаблення регуляторної ролі СОТ саме регіональні блоки дедалі більше формують правила міжнародної торгівлі. Водночас посилення регіоналізації супроводжується концентрацією вигод усередині інтеграційних «бульбашок», залишаючи периферійні країни поза ключовими процесами. За умов геополітичної фрагментації та зростання протекціонізму не виключено уповільнення розвитку регіональних угод і появу нових деінтеграційних тенденцій.

Список використаних джерел:

1. Dzyad, O., Krasnikova, N., Makedon, V., Redko, V. Y., Ogdanska, O., Skrypnyk, N., & Golovko, L. (2024). The new economic «normal» and global development prospects.
2. World Trade Organization. Statistical Database. URL: <https://stats.wto.org/>.
3. World Trade Organization. Regional Trade Agreement Database. URL: <https://rtais.wto.org/UI/charts.aspx>.
4. World Bank. World Bank Open Data. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD>.

Лоза В. О., канд. екон. наук Дзяд О. В.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

**МІЖНАРОДНІ ЧИННИКИ ТА ТОРГОВЕЛЬНІ АСПЕКТИ
РОЗВИТКУ РИНКУ ПОСЛУГ З УСТАНОВКИ
СОНЯЧНИХ ЕНЕРГЕТИЧНИХ СИСТЕМ В УКРАЇНІ**

Ринок послуг з установки сонячних енергетичних систем (СЕС) в Україні розвивається в умовах високої імпортозалежності технологічних компонентів, волатильності логістичних ланцюгів та валютних коливань, що безпосередньо впливає на вартість, строки й ризики реалізації проєктів. Відповідно, динаміка цього ринку формується не лише внутрішнім попитом, а й зовнішніми умовами – глобальною кон'юнктурою виробництва, логістикою, валютними коливаннями, торговельними обмеженнями та вимогами до відповідності продукції міжнародним стандартам. У практичному вимірі це означає, що підприємства-інтегратори (ЕРС-підрядники, монтажні організації, інжинірингові компанії) конкурують не тільки ціною робіт, а й спроможністю керувати міжнародним ланцюгом постачання, забезпечувати документальну простежуваність походження товарів, а також гарантувати клієнту прогнозованість строків і якості проєкту [1, с. 302-310].

Вплив міжнародного середовища проявляється через глобальні тренди енергетичного переходу та «здешевлення» технологій, але водночас – через підвищення конкуренції за обладнання на світових ринках і циклічність цін на окремі компоненти. Для України це створює подвійний ефект: з одного боку, зростає доступність технологій (особливо для стандартних мережевих систем), з іншого – підвищується чутливість проєктів до строків поставок, умов страхування вантажів, стабільності міжнародної логістики та наявності сервісної підтримки від виробника або офіційного дистриб'ютора. У результаті інвестор дедалі частіше оцінює не лише кошторис, а й «якість торговельного контуру» проєкту: структуру контрактів, умови гарантій, механізми претензійної роботи, наявність локального складу чи буферного запасу, а також здатність підрядника мінімізувати ризики невідповідності обладнання заявленим параметрам.

Торговельні аспекти ринку послуг установки СЕС в Україні знаходиться під впливом митно-тарифного регулювання, що впливає на кінцеву вартість і тривалість реалізації проєкту. У разі імпортозалежності важливою стає правильна

класифікація товарів, підготовка пакета документів (інвойси, пакувальні листи, сертифікати походження, декларації відповідності), а також узгодженість технічних специфікацій між контрактом, проектною документацією та фактично поставленим обладнанням. Будь-яка невідповідність у маркуванні, потужності, серійних номерах або сертифікації може призводити до затримок на митниці, додаткових витрат на підтвердження відповідності та зростання ризику зриву календарного плану монтажу. Саме тому для інтегратора критичною компетенцією стає управління контрактними умовами поставки (умови постачання, розподіл ризиків транспортування, форс-мажорні застереження), а також узгодження графіка платежів із графіком фактичних поставок і виконання робіт [2, с. 362-366].

Важливу роль відіграють валютні фактори, адже розрахунки з іноземними постачальниками, як правило, здійснюються у твердій валюті, тоді як доходи підрядника та оплати клієнтів у більшості випадків номіновані у гривні. Це породжує валютний ризик, який без інструментів хеджування або без чітко прописаних умов перерахунку ціни може трансформуватися у прямі втрати маржі або необхідність перегляду кошторису. Додатково коливання курсу впливають на швидкість ухвалення рішень клієнтами, оскільки фінальна вартість проекту стає менш прогнозованою та потребує частішого оновлення комерційних пропозицій. За таких умов підприємства змушені посилювати фінансове планування, скорочувати лаг між виставленням рахунку та оплатою й синхронізувати графік закупівель із календарем платежів. Практика також показує доцільність диверсифікації постачальників і комбінування валют розрахунків, що знижує залежність від одного курсового сценарію та підвищує стійкість ланцюга постачання. Відповідно, на ринку послуг установки СЕС підвищується значення договірних механізмів захисту: цінових застережень, коридорів зміни курсу, поетапної оплати з прив'язкою до поставок, а також формування резервів під ризику логістики та митного оформлення [4]. Міжнародні та торговельні чинники, що формують параметри ринку послуг установки СЕС систематизовані у табл. 1.

Як свідчить таблиця, міжнародні чинники на ринку послуг з установки СЕС в Україні мають комплексний характер і впливають одночасно на вартість, строки, якість та ризиковий профіль проєктів. Конкуренентоспроможність інтегратора дедалі більше визначається не лише технічною компетентністю монтажу,

**Том 4. УКРАЇНА У ГЛОБАЛЬНОМУ СВІТІ
ТА ЇЇ ГЕОЕКОНОМІЧНІ ПРІОРИТЕТИ**

а й зрілістю зовнішньоекономічного та контрактного управління: здатністю забезпечити надійне постачання, підтверджену відповідність обладнання, передбачуваний бюджет і прозорі гарантійні механізми [3, с. 112-117]. У контексті розвитку ринку це формує запит на стандартизацію процедур закупівлі та імпорту, поглиблення партнерства з офіційними дистриб'юторами, а також посилення практик управління ризиками в проєктах установки СЕС.

Таблиця 1

**Міжнародні чинники та торговельні аспекти, що визначають розвиток ринку послуг
установки СЕС в Україні**

Чинник / аспект	Впливає на ринок послуг установки СЕС	Потенційні наслідки для проєкту	Управлінська реакція інтегратора
Глобальна кон'юнктура виробництва обладнання	Впливає на доступність модулів/інверторів/АКБ та строки поставок	Дефіцит, подорожчання, зсув графіків монтажу	Диверсифікація постачальників, буферні запаси, альтернативні специфікації
Логістика та страхування вантажів	Визначає швидкість і надійність доставки	Зростання витрат, ризик пошкоджень/затримок	Вибір надійних маршрутів, страхування, контроль пакування та інспекція
Митні процедури та документація	Впливає на швидкість імпорту та легальність введення в обіг	Простій на митниці, додаткові витрати, штрафні ризики	Стандартизований пакет документів, перевірка маркування, попередня консультація
Вимоги до сертифікації та відповідності	Визначають можливість підключення та експлуатації	Відмова у прийманні/підключенні, гарантійні спори	Закупівля через офіційні канали, перевірка сертифікатів, технічний аудит
Валютні коливання	Впливають на фактичну собівартість імпортованих компонентів	Просідання маржі, перегляд бюджету, конфлікти з клієнтом	Валютні застереження в договорах, поетапна оплата, резерви ризиків
Контрактні умови поставки (комерційні умови)	Розподіляють ризики транспортування та відповідальності	Невизначеність відповідального за ризик і додаткові витрати	Чіткі умови постачання, SLA по строках, форс-мажорні положення
Сервісна підтримка виробника/дистриб'ютора	Визначає якість гарантійного обслуговування	Простої системи, ускладнення ремонту, втрати довіри клієнта	Вибір брендів із сервісом, локальні партнери, регламент гарантійних звернень

Джерело: складено авторами за даними [4; 5]

Таким чином, міжнародні чинники та торговельні аспекти є визначальними для стійкого розвитку ринку послуг установки СЕС в Україні, оскільки вони задають межі економічної ефективності та реалізованості проєктів через собівартість імпортованих компонентів, надійність постачання й регуляторні вимоги до

відповідності. Зниження негативного впливу зовнішніх коливань потребує переходу до більш стандартизованих практик закупівель і контракування, диверсифікації постачальників, підсилення контролю документальної відповідності, запровадження механізмів валютного захисту та розвитку партнерства з офіційними дистрибуторами й сервісними мережами. У підсумку, підвищення якості торговельного контуру проєктів є необхідною умовою підвищення довіри інвесторів, скорочення транзакційних витрат і прискорення масштабування СЕС в українських умовах.

Список використаних джерел:

1. Вавдіюк Н. С., Корецька Н. І. Регіональний аналіз міжнародної торгівлі товарами в Україні. *Економічні науки. Серія «Регіональна економіка»*. 2020. Т. 1, № 17(67). С. 302-310. URL: [https://doi.org/10.36910/2707-6296-2020-17\(67\)-30](https://doi.org/10.36910/2707-6296-2020-17(67)-30).
2. Гринюк Н., Залялова В. Особливості стратегії міжнародної діяльності підприємства. *Молодий вчений*. 2021. № 11(99). С. 362-366. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-11-99-79>.
3. Дунська А. Р. Управління розвитком міжнародної діяльності: проєктний підхід. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. 2022. № 23. С. 112-117. URL: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.23.2022.264643>.
4. Савченко С. М., Кот Т. Ю. Аналіз міжнародної конкурентоспроможності енергетичної галузі України. *Ефективна економіка*. 2024. № 6. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.6.68>.
5. Редько К. Ю., Ткаченко І. О. Аналіз структури міжнародної торгівлі України з ЄС. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. 2021. № 18. URL: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.18.2021.231178>.

Канд. екон. наук Михайленко О. Г.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

ГЛОБАЛЬНІ ДЕТЕРМІНАНТИ РОЗВИТКУ МЕБЛЕВОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Меблева галузь належить до важливих секторів світової переробної промисловості, що поєднує виробничі, дизайнерські, логістичні та сервісні компоненти створення доданої вартості. У глобальній економіці вона виступає не лише як сегмент споживчого ринку, а й як складова екосистеми житлового будівництва, комерційної нерухомості, HoReCa, креативних індустрій та циркулярної

економіки. Світовий ринок меблів демонструє стійку довгострокову динаміку зростання, структурну диверсифікацію та посилення ролі інноваційних і екологічних стандартів виробництва.

Розвиток світової меблевої галузі на сучасному етапі формується під впливом комплексу глобальних детермінант економічного, технологічного, екологічного та інституційного характеру. Вони визначають як структуру міжнародного ринку меблів, так і моделі конкурентної поведінки виробників. Основними детермінантами є:

Глобалізація та регіоналізація ланцюгів доданої вартості

Меблева промисловість історично інтегрована у глобальні ланцюги доданої вартості, що охоплюють постачання деревини та плитних матеріалів, виробництво комплектуючих, дизайн, складання, логістику та роздрібну дистрибуцію [1]. Протягом тривалого часу домінувала модель глобального аутсорсингу виробництва з концентрацією масового випуску в країнах з нижчими виробничими витратами.

Однак упродовж останнього десятиліття посилюються процеси регіоналізації та скорочення ланцюгів постачання. Геополітичні ризики, транспортні обмеження, тарифні бар'єри та зростання логістичних витрат стимулюють виробників переорієнтовувати виробництво ближче до кінцевих ринків збуту. Це відкриває нові можливості для регіональних виробничих кластерів та середніх за масштабами країн-постачальників [1; 2].

Цифровізація виробництва та торгівлі

Однією з ключових детермінант розвитку меблевої галузі є цифрова трансформація. Вона охоплює як виробничі процеси (Industry 4.0), так і канали збуту. У виробництві активно впроваджуються CAD/CAM-системи, цифрове проектування, автоматизовані лінії розкрою та обробки, роботизовані складальні комплекси, системи цифрового контролю якості [4].

У торгівлі зростає роль електронної комерції, маркетплейсів та омніканальних моделей продажу. Онлайн-конфігуратори меблів, доповнена реальність для візуалізації інтер'єрів, цифрові каталоги та платформні рішення змінюють поведінку споживачів і структуру попиту. Цифрові канали зменшують бар'єри входу на зовнішні ринки, але водночас посилюють глобальну конкуренцію [5].

ESG-трансформація та екологічні стандарти

Значним фактором структурних змін у меблевій галузі є посилення екологічних вимог і стандартів сталого розвитку. Світовий ринок демонструє зростання попиту на продукцію з сертифікованої деревини, матеріалів із низьким вуглецевим слідом, перероблюваних компонентів та екологічно безпечних покриттів [6; 7].

Виробники все частіше інтегрують принципи циркулярної економіки – повторне використання матеріалів, модульний дизайн, ремонтпридатність продукції. Екологічна сертифікація стає конкурентною перевагою на розвинених ринках і водночас – бар'єром для компаній, що не відповідають новим стандартам [1].

Зміна структури споживчого попиту

Світовий попит на меблі дедалі більше визначається демографічними, урбанізаційними та поведінковими факторами. Зростання міського населення, поширення малогабаритного житла, розвиток орендних моделей проживання стимулюють попит на модульні, компактні та функціональні рішення [2].

Посилюється роль дизайну, індивідуалізації та швидкої адаптації продукції до потреб споживача. Масове стандартне виробництво поступово доповнюється гнучкими моделями кастомізації [1].

Інвестиційно-технологічна конкуренція

Глобальна конкуренція у меблевій галузі дедалі більше переходить із площини цінової боротьби у сферу технологічної, дизайнерської та сервісної диференціації. Інвестиції спрямовуються у: автоматизацію виробництва, нові матеріали, дизайн-центри, цифрові платформи продажу, логістичну оптимізацію. Країни та компанії, що формують інноваційні кластери меблевого виробництва, отримують довгострокові конкурентні переваги [1; 4].

Отже, саме в межах цих глобальних процесів формується середовище функціонування та конкурентні можливості національних виробників, зокрема української меблевої галузі.

Україна у структурі світового меблевого ринку не належить до групи глобальних лідерів, проте поступово формує нішеву експортну спеціалізацію, орієнтовану переважно на європейський ринок. Серед всіх світових експортів меблів Україна займає 39 місце [8]. Вітчизняна меблева промисловість характеризується значним виробничим потенціалом, зумовленим наявністю сировинної бази (деревина),

відносно конкурентними витратами на працю та географічною близькістю до основних ринків збуту ЄС [2].

Експорт меблів з України має чітко виражену європейську спрямованість. Основними торговельними партнерами є Польща, Німеччина, Австрія, Бельгія, Румунія, Данія [8; 9]. При цьому значна частина українського експорту інтегрована у глобальні ланцюги доданої вартості, де українські підприємства виконують роль контрактних виробників або постачальників напівфабрикатів і компонентів для великих міжнародних брендів.

Структурною особливістю позицій України на глобальному меблевому ринку є переважання продукції середнього та нижчого цінового сегментів. Це зумовлено орієнтацією на цінову конкурентоспроможність, тоді як сегмент преміальних дизайнерських меблів залишається недостатньо розвиненим. Така модель дозволяє забезпечувати стабільні експортні обсяги, проте обмежує рівень доданої вартості та експортної виручки [1].

Водночас останніми роками спостерігається поступове зміщення акцентів у бік нецінових конкурентних переваг, зокрема підвищення якості продукції, екологічної сертифікації, впровадження стандартів сталого лісокористування та розвитку власних торговельних марок. Ці чинники набувають особливої ваги на ринку ЄС, де споживачі дедалі більше орієнтуються на ESG-критерії та простежуваність походження продукції [7].

Суттєвим викликом для України залишаються логістичні обмеження, нестабільність зовнішнього середовища та висока конкуренція з боку країн Центрально-Східної Європи, насамперед Польщі та Румунії, які мають глибшу інтеграцію у європейські виробничі мережі. Водночас ці ж країни виступають і як ключові партнери України, що відкриває можливості для кооперації та подальшого включення українських виробників у регіональні ланцюги постачання [10].

На сьогодні позиції України у глобальному меблевому ринку можна охарактеризувати як перехідні: від ролі постачальника сировини та напівфабрикатів до поступового формування конкурентоспроможного експортного сегмента готових меблів. Подальше зміцнення цих позицій потребує переходу до стратегій з вищою доданою вартістю, розвитку брендингу, інноваційного дизайну, диверсифікації ринків збуту та формуванню нової моделі інтеграції у світовий меблевий ринок.

Адаптація України до всіх цих процесів відбувається нерівномірно, але демонструє поступове формування нової моделі інтеграції у світовий меблевий ринок.

Одним із основних напрямів адаптації є включення українських підприємств у регіоналізовані європейські ланцюги постачання. У відповідь на глобальні збої логістики та зростання значення *nearshoring*, українські виробники дедалі активніше співпрацюють з компаніями Європейського Союзу як контрактні партнери, постачальники компонентів або готових меблів під приватними марками. Така модель дозволяє зменшити транзакційні витрати, скоротити строки постачання та підвищити відповідність продукції європейським стандартам якості [3; 10].

Важливою детермінантою глобального розвитку галузі є екологізація виробництва та орієнтація на сталий розвиток, що зумовлює трансформацію виробничих і управлінських практик українських підприємств. У відповідь на вимоги європейських імпортерів вітчизняні виробники поступово впроваджують сертифікацію походження деревини, системи екологічного менеджменту та практики ресурсоефективності. Хоча ці заходи підвищують витрати у короткостроковому періоді, вони водночас розширюють доступ до високорентабельних сегментів ринку ЄС і сприяють підвищенню довіри з боку міжнародних партнерів [7].

Адаптація України також проявляється у зміні цінових і конкурентних стратегій. Поряд із традиційною орієнтацією на цінову конкурентоспроможність поступово зростає роль нецінових факторів, таких як гнучкість виробництва, здатність до індивідуалізації замовлень, стабільність постачань та сервісна підтримка. Це відповідає глобальному тренду переходу від масового стандартного виробництва до більш персоналізованих рішень у меблевій галузі [1].

Суттєвим напрямом адаптації є цифровізація каналів збуту та комунікацій із міжнародними клієнтами. Українські підприємства дедалі активніше використовують електронні торговельні платформи, B2B-маркетплейси та цифрові інструменти управління замовленнями, що дозволяє зменшити залежність від традиційних посередників і підвищити прозорість цінової політики. Разом з тим цифровізація загострює конкуренцію та посилює вимоги до контролю каналів збуту і брендової політики [5]. Водночас адаптаційні процеси стримуються інституційними та структурними обмеженнями, зокрема нестачею інвестицій

у модернізацію виробництва, обмеженим доступом до фінансових ресурсів і недостатнім розвитком власних брендів. Це зумовлює асиметричну інтеграцію України у глобальний меблевий ринок, за якої значна частина доданої вартості створюється поза межами національної економіки [1].

Таким чином, адаптація України до глобальних детермінант розвитку меблевої галузі має еволюційний характер і поєднує елементи цінової конкурентоспроможності з поступовим переходом до нецінових стратегій, екологічної відповідальності та цифрової трансформації. Подальше зміцнення позицій України на світовому ринку потребує активізації державної та корпоративної політики, спрямованої на підвищення рівня доданої вартості, інноваційності та брендової присутності.

Список використаних джерел:

1. Global value chain development report 2025. Rewiring GVCS in a changing global economy. WTO. 2025. URL: https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/gvcreport2025_e.pdf.
2. Europe Furniture Market Report. Market Data Forecast. 2025. URL: <https://www.marketdataforecast.com/market-reports/europe-furniture-market>.
3. SME Competitiveness Outlook. International Trade Centre. 2025. URL: <https://www.intracen.org/resources/publications/sme-competitiveness-outlook>.
4. Industrial Development Report. UNIDO. 2026. URL: <https://www.unido.org/sites/default/files/unido-publications/2025-11/UNIDO%20IDR26.pdf>.
5. E-commerce and Digital Economy Programme. Year in Review 2024. UNCTAD. 2024. URL: https://unctad.org/system/files/official-document/dtlecdeinf2025d1_en.pdf.
6. Forest Products Statistics. FAO. 2026. URL: <https://www.fao.org/forestry/statistics/en>.
7. Global client survey report. Forest Stewardship Council. 2022. URL: <https://fsc.org/en/media/fsc-global-market-survey-report-2022>.
8. Trade Map: International Trade Statistics. International Trade Centre. 2026. URL: https://www.trademap.org/Country_SelProductCountry_TS.aspx?nvpm=5%7c804%7c%7c%7c%7c94%7c%7c%7c2%7c1%7c1%7c2%7c2%7c1%7c2%7c1%7c1%7c1.
9. Зовнішня торгівля товарами. Державна служба статистики України. 2026. URL: <https://stat.gov.ua/>.
10. Global value chain disruptions and enterprise responses in the EU. European Commission. 2025. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Global_value_chain_disruptions_and_enterprise_responses_in_the_EU.

Канд. екон. наук Михайленко О. Г., Волок Ю. О.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

**УКРАЇНА У ГЛОБАЛЬНИХ ЛАНЦЮГАХ СТВОРЕННЯ ВАРТОСТІ:
ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІНТЕГРАЦІЇ**

У сучасних умовах глобалізації світова економіка характеризується поглибленням міжнародного поділу праці та формуванням глобальних ланцюгів створення вартості (Global Value Chains – GVC), які визначають структуру міжнародної торгівлі, інвестиційних потоків та виробничих процесів. Глобальні ланцюги створення вартості являють собою систему взаємопов'язаних виробничих і торговельних процесів, що охоплюють різні країни та забезпечують створення доданої вартості на різних етапах виробництва товарів і послуг [1].

В умовах глобальної економіки участь країн у глобальних ланцюгах створення вартості виступає важливим фактором економічного розвитку, підвищення конкурентоспроможності та інтеграції у світове господарство. Залучення до GVC дозволяє країнам отримувати доступ до сучасних технологій, інвестиційних ресурсів, інновацій та міжнародних ринків збуту, що сприяє структурній модернізації національної економіки [2].

Україна, будучи відкритою економікою, активно інтегрована у міжнародну систему економічних зв'язків. Важливу роль у цьому процесі відіграє зовнішньоекономічна діяльність, яка забезпечує взаємодію українських підприємств із міжнародними партнерами. Участь України у глобальних ланцюгах створення вартості пов'язана передусім із такими галузями, як агропромисловий комплекс, металургія, машинобудування, IT-сектор та хімічна промисловість [3].

Сільськогосподарський сектор є одним із ключових напрямів інтеграції України у глобальні ланцюги створення вартості. Україна входить до числа провідних експортерів зернових культур, олійних культур та продуктів їх переробки. Водночас більша частина українського експорту представлена сировинною продукцією, що свідчить про обмежену участь країни у більш високих етапах створення доданої вартості [4]. Крім аграрного сектору, важливу роль у міжнародних виробничих ланцюгах відіграють металургійна та машинобудівна галузі. Українська металургія традиційно є одним із найбільших експортерів металопродукції на світовому ринку. Однак значна частка експорту припадає на

Том 4. УКРАЇНА У ГЛОБАЛЬНОМУ СВІТІ ТА ЇЇ ГЕОЕКОНОМІЧНІ ПРІОРИТЕТИ

продукцію з низьким рівнем переробки, що зумовлює необхідність модернізації виробництва та розвитку більш технологічних сегментів галузі [5].

Як видно з табл. 1, участь України у глобальних ланцюгах створення вартості має переважно сировинний характер. Найбільшу роль у GVC відіграють агропромисловий комплекс та металургія, які забезпечують значну частку українського експорту. Водночас ІТ-сектор характеризується більш високим рівнем доданої вартості та інтеграції у глобальні технологічні ланцюги. Це свідчить про необхідність структурної трансформації економіки України та розвитку високотехнологічних галузей, що дозволить підвищити частку продукції з високою доданою вартістю у зовнішній торгівлі.

Таблиця 1

Місце України у глобальних ланцюгах створення вартості за секторами економіки

Сектор економіки	Основна роль України у GVC	Основні види продукції / послуг	Основні міжнародні партнери	Рівень доданої вартості
Агропромисловий комплекс	постачальник сировини та напівпереробленої продукції	зернові культури, олійні, соняшникова олія	ЄС, Китай, Туреччина, країни Близького Сходу	низький-середній
Металургія	виробництво та експорт металопродукції	сталь, чавун, прокат	ЄС, Туреччина, країни Азії	середній
Машинобудування	виробнича кооперація та виробництво комплектуючих	кабельна продукція, автокомпоненти, обладнання	Німеччина, Польща, Чехія	середній
ІТ-сектор	розробка програмного забезпечення та цифрових сервісів	ІТ-аутсорсинг, програмне забезпечення	США, країни ЄС, Канада	високий
Хімічна промисловість	виробництво базової хімічної продукції	мінеральні добрива, аміак, карбамід	ЄС, Туреччина, країни Азії	середній

Джерело: складено авторами за даними [3-5]

Важливим напрямом інтеграції України у глобальні ланцюги створення вартості є розвиток ІТ-сектору та цифрової економіки. Українські ІТ-компанії активно співпрацюють з міжнародними корпораціями, забезпечуючи розробку програмного забезпечення, інноваційних технологій та цифрових сервісів. Участь

у глобальних цифрових ланцюгах створення вартості сприяє формуванню нових конкурентних переваг української економіки та підвищенню її технологічного потенціалу [6].

Разом з тим інтеграція України у глобальні ланцюги створення вартості супроводжується низкою викликів. Серед основних проблем можна виділити:

- високу сировинну спрямованість експорту;
- недостатній рівень технологічного розвитку промисловості;
- обмежений доступ до інвестиційних ресурсів;
- інфраструктурні та логістичні обмеження;
- геополітичні ризики та нестабільність міжнародних ринків.

Особливо значний вплив на розвиток української економіки справили події останніх років, пов'язані з військовою агресією проти України. Порушення міжнародних логістичних ланцюгів, блокування морських портів та зростання транспортних витрат призвели до трансформації торговельних потоків і переорієнтації експорту на нові ринки [7].

Водночас сучасні глобальні трансформації відкривають нові можливості для інтеграції України у глобальні ланцюги створення вартості. Одним із ключових напрямів є поглиблення економічної інтеграції з Європейським Союзом. Угода про асоціацію між Україною та ЄС створює сприятливі умови для розширення торговельно-економічного співробітництва, гармонізації технічних стандартів та розвитку виробничої кооперації [8].

Перспективи інтеграції України у глобальні ланцюги створення вартості пов'язані з модернізацією національної економіки, розвитком інноваційних технологій, диверсифікацією структури експорту та підвищенням частки продукції з високою доданою вартістю. Важливе значення має також розвиток транспортно-логістичної інфраструктури, що сприятиме підвищенню ефективності міжнародних економічних зв'язків.

Таким чином, інтеграція України у глобальні ланцюги створення вартості є важливим стратегічним напрямом економічного розвитку держави. Підвищення рівня участі України у GVC сприятиме модернізації національної економіки, залученню інвестицій, розвитку інноваційних галузей та зміцненню позицій країни у глобальному економічному просторі.

Список використаних джерел:

1. Gereffi G., Fernandez-Stark K. Global value chain analysis: a primer. Durham: Duke University, 2016. URL: https://gvcc.duke.edu/wp-content/uploads/Duke_GVC_Analysis_Primer_2nd_ed.pdf.
2. Global value chains and trade in value added. OECD, 2021. URL: <https://www.oecd.org/sti/ind/global-value-chains.htm>.
3. Козак Ю. Г., Логвінова Н. С., Барановська М. І. Міжнародна економіка: підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 560 с.
4. The role of global value chains in agriculture and food trade. Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2022. URL: <https://www.fao.org>.
5. Global value chains development report 2023. World Bank Group, 2023. URL: <https://www.worldbank.org/en/topic/global-value-chains>.
6. Digital economy outlook 2023. OECD, 2023. URL: <https://www.oecd.org/digital/digital-economy-outlook>.
7. Ukraine economic update. World Bank Group, 2024. URL: <https://www.worldbank.org/en/country/ukraine/publication/ukraine-economic-update>.
8. EU-Ukraine trade and economic relations report. European Commission, 2023. URL: https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/ukraine_en.

Канд. екон. наук Михайленко О. Г., Горбенко К. В.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

**ВПЛИВ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ
НА РОЗВИТОК ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ**

Європейська інтеграція України виступає одним із ключових факторів трансформації національної економіки та модернізації системи зовнішньоекономічних зв'язків. Поглиблення співпраці з Європейським Союзом забезпечує не лише розширенню ринків збуту для українських товарів і послуг, а й формуванню нових інституційних умов функціонування економіки. Особливого значення цей процес набув після підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, що включає створення Поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі (ПВЗВТ). Запровадження положень цієї угоди сприяло поступовій лібералізації торговельних відносин, усуненню тарифних обмежень та гармонізації нормативно-правової бази України з європейськими стандартами.

Важливою особливістю торговельної інтеграції з Європейським Союзом є не лише зниження митних ставок, а й комплексна адаптація регуляторного середовища. Вона охоплює впровадження технічних регламентів, санітарних

і фітосанітарних стандартів, правил конкуренції, а також захисту інтелектуальної власності. Починаючи з 2014 року ЄС запровадив нульові митні ставки для більшості українських товарів, що стало стимулом для активізації експортної діяльності підприємств та поступової переорієнтації торговельних потоків у напрямі європейського ринку [1].

Виконання Україною положень Угоди про асоціацію демонструє поступовий інституційний прогрес. За період 2014-2024 років загальний рівень реалізації зобов'язань перевищив три чверті запланованих заходів, що свідчить про системну адаптацію національного законодавства до європейських норм. Значний прогрес спостерігається у сфері технічного регулювання, де активно впроваджуються європейські стандарти як національні. Це створює передумови для укладення Угоди про оцінку відповідності та прийнятність промислових товарів (АСАА), яка дозволить українським виробникам проходити сертифікацію за європейськими процедурами безпосередньо в Україні [2].

Аналіз динаміки зовнішньої торгівлі свідчить про посилення ролі Європейського Союзу як головного торговельного партнера України. Впродовж останніх років відзначається постійне зростання обсягів товарообігу, а частка ЄС у структурі української зовнішньої торгівлі суттєво збільшилася. В умовах воєнного стану європейський ринок залишається ключовим напрямом експорту, що підтверджує стратегічну важливість інтеграційного вектора розвитку (табл. 1).

Аналіз динаміки торговельних відносин України з Європейським Союзом свідчить про суттєве посилення економічної інтеграції протягом останнього десятиліття. Частка ЄС у зовнішній торгівлі України зросла з 30% у 2013 р. до понад 50% у 2024-2025 рр., що підтверджує стратегічну роль європейського ринку для української економіки. Водночас структура експорту поступово зміщується від металургійної продукції до агропродовольчих товарів, що відображає структурні трансформації національної економіки та зміну глобальних торговельних потоків.

Значним результатом європейської інтеграції стали структурні зміни в товарній номенклатурі експорту. Якщо раніше значну частку становила металургійна продукція, то сьогодні провідні позиції посідають товари агропромислового комплексу. Україна є одним із найбільших постачальників соняшникової олії на

**Том 4. УКРАЇНА У ГЛОБАЛЬНОМУ СВІТІ
ТА ЇЇ ГЕОЕКОНОМІЧНІ ПРІОРИТЕТИ**

європейський ринок, а її частка в імпорті цієї продукції до ЄС перевищує 90%. Перспективним напрямом розвитку стало виробництво електротехнічної продукції, зокрема ізольованих проводів і кабелів, які активно використовуються в автомобільній та енергетичній промисловості Європи [3].

Таблиця 1

Еволюція торговельної інтеграції України з Європейським Союзом

Показник	2013 р.	2021 р.	2024 р.	2025 р.
Експорт товарів України до ЄС, млрд. дол. США	16,8	26,8	24,5	22,6
Імпорт товарів України з ЄС, млрд. дол. США	26,5	28,9	35,7	39,6
Загальний товарообіг Україна-ЄС, млрд. дол. США	43,3	55,7	60,2	62,2
Частка ЄС у загальному товарообігу України, %	30,0	39,4	53,8	50,8
Сальдо торгівлі України з ЄС, млрд. дол. США	-9,7	-2,1	-11,2	-17,0
Основні групи експорту	чорні метали, руди	агропродукція, метали	зернові, олія	олії та жири, зернові
Інституційний фактор інтеграції	підготовка до Угоди про асоціацію	дія ПВЗВТ	тимчасова лібералізація торгівлі ЄС	поглиблення економічної інтеграції

Джерело: складено авторами за даними [2; 5; 6]

Суттєвим чинником подальшої інтеграції є впровадження екологічних стандартів Європейського Союзу. У межах Європейського зеленого курсу передбачається застосування механізму вуглецевого коригування імпорту (СВАМ), який встановлює додаткові вимоги до продукції з високим рівнем вуглецевих викидів. Для українських підприємств це створює як ризики, так і можливості. З одного боку, запровадження нових екологічних стандартів потребує модернізації виробництва та значних інвестицій. З іншого – стимулює технологічне оновлення промисловості та підвищує її конкурентоспроможність на європейському ринку. Паралельно відбувається активний розвиток експорту послуг (табл. 2).

Аналіз динаміки зовнішньої торгівлі послугами між Україною та Європейським Союзом свідчить про стабільне зростання обсягів співробітництва у сфері послуг. На відміну від торгівлі товарами, де спостерігається від'ємне сальдо, у сфері послуг Україна демонструє позитивний торговельний баланс. Основними видами експортованих послуг є транспортні, ІТ-послуги, телекому-

**« ЕКОНОМІКА І МЕНЕДЖМЕНТ 2026 :
ПЕРСПЕКТИВИ ІНТЕГРАЦІЇ ТА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ »**

нікаційні та ділові послуги. Зростання частки Європейського Союзу у структурі експорту послуг підтверджує поглиблення економічної інтеграції України з європейським ринком та розширення участі країни у глобальних ланцюгах створення вартості [4; 5].

Таблиця 2

Динаміка зовнішньої торгівлі послугами між Україною та Європейським Союзом

Показник	2013 р.	2021 р.	2024 р.	2025 р.
Експорт послуг України до ЄС, млрд дол. США	4,5	6,1	7,4	8,2
Імпорт послуг України з ЄС, млрд дол. США	3,8	5,4	6,8	7,5
Загальний обсяг торгівлі послугами, млрд дол. США	8,3	11,5	14,2	15,7
Частка ЄС у загальному експорті послуг України, %	30,2	36,5	42,7	44,1
Сальдо торгівлі послугами з ЄС, млрд дол. США	+0,7	+0,7	+0,6	+0,7

Джерело: складено авторами за даними Державної служби статистики України [5]

Значний вплив на розвиток торгівлі також мають логістичні фактори. У період повномасштабної війни Україна була змушена переорієнтувати значну частину товаропотоків із морських шляхів на сухопутні маршрути через країни Європейського Союзу. Реалізація спільних транспортних ініціатив, зокрема створення так званих «шляхів солідарності», дала можливість забезпечити безперервність експорту української продукції та стабілізувати зовнішню торгівлю.

Отже, європейська інтеграція стала одним із визначальних факторів розвитку зовнішньої торгівлі України. Укладення та реалізація Угоди про асоціацію сприяли поглибленню економічної співпраці, диверсифікації товарної структури експорту та підвищенню рівня конкурентоспроможності українських виробників. Європейський Союз остаточно закріпився як головний торговельний партнер України, забезпечуючи понад половину її зовнішнього товарообігу.

Подальший розвиток торговельно-економічних відносин із ЄС має ґрунтуватися на поглибленні секторальної інтеграції, модернізації промисловості, розвитку переробних виробництв та впровадженні екологічних стандартів. Важливими напрямками також залишаються цифровізація митних процедур, інтеграція транспортної інфраструктури до європейських мереж та залучення інвестицій для створення виробництв із високою доданою вартістю. Реалізація цих заходів сприятиме зміцненню позицій України на європейському ринку та забезпечить сталий розвиток національної економіки в довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел:

1. Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС за 2023 рік. Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції. Київ, 2024. 88 с. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/wp-content/uploads/Zvit-pro-vykonannya-Ugody-pro-asotsiatsiyu-mizh-Ukrayinouyu-ta-YEvropejskym-Soyuzom-za-2023-rik.pdf>.
2. Зовнішня торгівля України товарами: підсумки 2025 року: аналіт. доп. Нац. ін-т стратег. дослідж. Київ, 2026. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/zovnishnya-torhivlya-ukrayiny-tovaramy-pidsumky-2025-roku>.
3. Показники торговельно-економічного співробітництва Україна-ЄС. Представництво України при Європейському Союзі. URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/posolstvo/torgovelnno-ekonomichne-spivrobitnictvo-ukrayina-yes/pokazniki-torgovelnno-ekonomichnogo-spivrobitnictva-ukrayina-yes>.
4. EU trade with Ukraine – latest developments. Eurostat Statistics Explained. 2026. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/EU_trade_with_Ukraine_-_latest_developments.
5. Зовнішня торгівля товарами та послугами України. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>.
6. EU-Ukraine trade statistics. European Commission. 2024. URL: <https://policy.trade.ec.europa.eu>.

Канд. екон. наук Михайленко О. Г., Климович Т. Р.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

**ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ ЯК КЛЮЧОВИЙ
ГЕОЕКОНОМІЧНИЙ ПРІОРИТЕТ УКРАЇНИ**

Європейська інтеграція в сучасних умовах виступає визначальним вектором гео економічного розвитку України. Трансформація глобальної економічної системи, посилення регіоналізації та формування нових центрів сили зумовлюють необхідність чіткої зовнішньоекономічної стратегії, орієнтованої на інтеграцію до європейського економічного простору. У цьому контексті інтеграція до Європейського Союзу розглядається як стратегічний напрям структурної модернізації національної економіки та підвищення її конкурентоспроможності [1].

У 2023 році питома вага торгівлі товарами з Європейського Союзу становила близько 56,6% від загального обсягу товарообороту України, що підтверджує істотну залежність національного експорту та імпорту від європейського ринку [3; 5]. У 2024 році ця частка зберегла домінуюче місце – торговельний партнер ЄС продовжує формувати більшу частку зовнішньо-торговельних операцій [3].

У 2024 році Європейський Союз експортував в Україну товарів на €42,8 млрд і імпортував українських товарів на 24,5 млрд. грн, що призвело до позитивного

сальдо в розмірі 18,3 млрд. грн. та відображає високий рівень торгівельної взаємодії між сторонами [3]. Також у 2024 році сукупний товарообіг України зріс до 112,3 млрд дол. США, що становить приблизно +13% порівняно з показниками 2023 р., демонструючи загальне зростання зовнішньоекономічної активності навіть у непростих умовах [3].

Окрім товарної торгівлі, сектор послуг України у 2024 році також показав зростання – експорт послуг склав приблизно 17,2 млрд. дол. США, що на 3,8% більше, ніж у попередньому році, а в імпорті послуг спостерігався перевищуючий попит у сфері подорожей (63% імпорту послуг) [3]. Це свідчить про поступове розширення участі України в міжнародних сервісних ринках.

Підписання та імплементація Угоди про асоціацію між Україною та ЄС створили інституційні передумови для поглиблення економічної співпраці, формування поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі (DCFTA), гармонізації технічних регламентів та адаптації національного законодавства до норм Європейського Союзу [2]. У результаті частка Європейського Союзу у зовнішньоторговельному обороті України стабільно зростає, що свідчить про посилення гео економічної орієнтації держави на європейський ринок [3].

Європейська інтеграція має багатовимірний вплив на економіку України (табл. 1).

По-перше, Європейська інтеграція стимулює структурну перебудову виробництва та розвиток секторів із високою доданою вартістю. По-друге, сприяє впровадженню європейських стандартів якості, екологічної безпеки та корпоративного управління. По-третє, інтеграція посилює інвестиційну привабливість України, оскільки імплементація норм *acquis communautaire* формує передбачуване регуляторне середовище [4].

Водночас процес інтеграції супроводжується низкою викликів: необхідністю модернізації виробничих потужностей, адаптацією підприємств до жорстких конкурентних умов, посиленням вимог до якості продукції та екологічних стандартів. Особливої актуальності набуває питання підвищення інституційної спроможності держави щодо ефективного впровадження європейських норм і регламентів. Посилення конкуренції на внутрішньому ринку може призвести до банкрутства неконкурентоспроможних підприємств та зростання безробіття у традиційних галузях [2].

**Том 4. УКРАЇНА У ГЛОБАЛЬНОМУ СВІТІ
ТА ЇЇ ГЕОЕКОНОМІЧНІ ПРІОРИТЕТИ**

Таблиця 1

Позитивний та негативний вплив Європейської інтеграції на економіку України

№	Позитивний вплив	Економічний зміст	Негативний вплив	Економічний зміст
1	Розширення доступу до ринку ЄС	Зростання експорту, збільшення валютних надходжень	Посилення конкуренції	Витіснення неконкурентоспроможних підприємств
2	Зростання інвестиційної привабливості	Притік ПІІ, модернізація виробництва	Залежність від зовнішнього капіталу	Ризик відтоку прибутку за кордон
3	Гармонізація стандартів і регламентів	Підвищення якості продукції та конкурентоспроможності	Високі витрати на адаптацію	Додаткові фінансові витрати бізнесу
4	Інтеграція у європейські ланцюги створення вартості	Розвиток промислової кооперації	Ризик сировинної спеціалізації	Закріплення ролі постачальника сировини
5	Доступ до фінансових програм ЄС	Гранти, кредити, технічна допомога	Посилення регуляторних вимог	Ускладнення ведення бізнесу
6	Підвищення прозорості та інституційної якості	Поліпшення бізнес-клімату	Зростання податкового та адміністративного навантаження	Тимчасове зниження прибутковості
7	Диверсифікація торговельних потоків	Зменшення залежності від окремих ринків	Втрата традиційних ринків	Скорочення торгівлі з окремими країнами
8	Розвиток малого та середнього бізнесу	Розширення експортних можливостей	Нерівномірний розподіл вигод	Регіональні диспропорції

Джерело: власна розробка авторів

Реалізація переваг Європейської інтеграції потребує активної державної політики підтримки національного виробника, стимулювання інновацій та збалансованого управління ризиками, пов'язаними з адаптаційними витратами та структурними трансформаціями.

Геоелекономічне значення європейської інтеграції полягає в диверсифікації зовнішньої торгівлі, поглибленні участі України у європейських ланцюгах створення вартості, а також у зміцненні економічної безпеки в умовах зовнішніх ризиків. Важливим чинником розвитку є адаптація українського законодавства до норм ЄС, що сприяє підвищенню інвестиційної привабливості, стандартизації виробництва та відкриттю доступу до великих внутрішніх ринків ЄС [1; 4]. Отже, європейська інтеграція є не лише зовнішньополітичним вибором, а й ключовим

геоекономічним пріоритетом України, який визначає напрями структурної модернізації, інституційної трансформації та формування нової моделі міжнародної конкурентоспроможності.

Список використаних джерел:

1. Стратегія економічної безпеки України на період до 2025 року: Указ Президента України від 11.08.2021 № 347/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
2. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом від 27.06.2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
3. Державна служба статистики України. Зовнішня торгівля України товарами та послугами: офіц. сайт. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>.
4. П'ятницький В. Т. Європейська інтеграція України: економічний вимір. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 256 с.
5. Trade Map: International Trade Statistics. International Trade Centre. 2026. URL: https://www.trademap.org/Country_SelProductCountry_TS.aspx?nvpm=5%7c804%7c%7c%7c%7c94%7c%7c%7c2%7c1%7c1%7c2%7c2%7c1%7c2%7c1%7c1.

Канд. екон. наук Михайленко О. Г., Козіна С. В.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

ВПЛИВ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ НА РОЗВИТОК СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Європейська інтеграція є одним із ключових векторів трансформації фінансової системи України, у тому числі страхового ринку. В умовах війни, макрофінансової нестабільності та структурної перебудови економіки саме зближення з правом і практиками Європейського Союзу створює основу для підвищення стійкості, прозорості та конкурентоспроможності українського страхового сектору [1; 2]. Страхування виконує не лише функцію компенсації ризиків, а й відіграє важливу роль у формуванні довіри до фінансової системи, захисті майнових інтересів громадян і бізнесу, а також у майбутньому повоєнному відновленні країни [3]. Вплив європейської інтеграції на страховий ринок України проявляється насамперед у нормативно-правовій гармонізації. Важливим кроком стало ухвалення нового Закону України «Про страхування», який заклав сучасні правові засади функціонування ринку, посилив вимоги до системи управління, платоспроможності страховиків, розкриття інформації та захисту споживачів [1]. Цей закон став одним із базових елементів оновлення регулювання небанківського

фінансового сектору та наблизив українське страхове законодавство до підходів ЄС [1; 2].

Євроінтеграційний вплив посилюється й тим, що в межах офіційного скринінгу законодавства за розділом 9 «Фінансові послуги» Україна вже перейшла до предметного обговорення норм ЄС у сфері страхування, сталого фінансування та цифрових фінансів [2; 3]. Це означає, що страховий ринок розвиватиметься не ізольовано, а в логіці поступового впровадження європейських стандартів нагляду, капіталу, посередництва та розкриття інформації [2].

Одним із найважливіших наслідків євроінтеграції є посилення вимог до фінансової стійкості страховиків. Національний банк України прямо вказує на подальший рух до повної імплементації ключових директив ЄС у сфері страхування, зокрема Solvency II, IDD та правил щодо страхування цивільної відповідальності у зв'язку з використанням транспортних засобів [4]. У документах щодо співпраці з міжнародними партнерами також зазначено орієнтир на впровадження підходів Solvency II з 2027 року [5]. Це означає, що в середньостроковій перспективі українські страховики мають адаптуватися до жорсткіших вимог щодо капіталу, ризик-менеджменту, корпоративного управління та звітності [4; 5].

Практичний ефект цих реформ уже помітний. За даними НБУ, у 2024 році страховий ринок продовжив зростати: обсяг премій із ризикового страхування зріс на 13% – до 47 354 млн грн, а премії страховиків життя – на 11%, до 5 725 млн грн [6]. Водночас ринок пройшов через суттєве очищення: у 2024 році його залишило 36 страхових компаній, що було пов'язано передусім із приведенням діяльності у відповідність до нових вимог щодо капіталу та платоспроможності [6]. Таким чином, європейська інтеграція не лише відкриває перспективи розвитку, а й підвищує вимоги до якості учасників ринку, посилюючи його концентрацію та професіоналізацію [6; 7]. Важливою тенденцією є також зміна якості ринку. НБУ підкреслює, що завдяки законодавчим змінам страховий ринок став прозорішим і платоспроможнішим [7]. Оновлена стратегія розвитку фінансового сектору визначає інтеграцію до ЄС як окремий стратегічний напрям, а фінансову систему України – як таку, що має одночасно працювати на відновлення країни та інтегруватися до європейського простору [3]. Для страхового

ринку це означає поступовий перехід від моделі виживання до моделі довгострокового інституційного розвитку.

Разом із тим європейська інтеграція створює і низку викликів. По-перше, не всі страховики мають достатній фінансовий та організаційний ресурс для швидкої адаптації до нових вимог. По-друге, ринок залишається вразливим до воєнних ризиків, що обмежує розвиток окремих видів страхування та стримує прихід великих міжнародних гравців. По-третє, гармонізація з *acquis* ЄС потребує не лише оновлення законодавства, а й розвитку інституційної спроможності регулятора, актуарної професії, системи гарантування виплат та страхового посередництва [4; 5].

Отже, європейська інтеграція вже істотно впливає на розвиток страхового ринку України, формуючи нові стандарти регулювання, нагляду, прозорості та захисту споживачів. Її позитивний ефект проявляється в очищенні ринку, зростанні фінансової стійкості, гармонізації законодавства та інституційному наближенні до ЄС. Водночас подальший успіх залежатиме від здатності українських страховиків адаптуватися до європейських вимог, а держави – забезпечити послідовність реформ і створення умов для розвитку сучасного, конкурентного та соціально значущого страхового ринку.

Список використаних джерел:

1. Про страхування: Закон України від 18.11.2021 № 1909-IX (поточна редакція від 01.01.2025). Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text>.
2. Україна розпочала двосторонній скринінг з ЄС щодо фінансових послуг. Євроінтеграційний портал. 13.02.2025. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/news/ukrayina-rozpochala-dvostoronnij-skrining-z-yes-shhodo-finansovyh-poslug/>.
3. Розвиток фінансового сектору України. Національний банк України. 2025. URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/develop-strategy>.
4. Звіт про фінансову стабільність. Національний банк України. 2025. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2025-H2.pdf.
5. Лист про наміри та Меморандум про економічну і фінансову політику України. Національний банк України. 2024. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/list-pro-namiri-ta-memorandum-pro-ekonomichnu-i-finansovu-politiku-ukrayini>.
6. Річний звіт 2024. Національний банк України. 2025. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/annual_report_2024.pdf.
7. Звіт про фінансову стабільність. Грудень 2024 року. Національний банк України. 2024. URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability/report>.
8. Відбулась четверта пояснювальна сесія щодо фінансових послуг у межах офіційного скринінгу ЄС. Євроінтеграційний портал. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/news/vidbulaschetverta-poyasnyuvalna-sesiya-shhodo-finansovyh-poslug-u-mezhah-oficijnogo-skriningu-yes/>.

9. Обсяги активів зросли у фінансових компаній, страховиків і ломбардів – Огляд небанківського фінансового сектору. Національний банк України. 31.03.2025. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/obsyagi-aktiviv-zrosli-u-finansovih-kompaniy-strahovikiv-i-lombardiv--oglyad-nebankivskogo-finansovogo-sektoru>.
10. Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом за 2025 рік. Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції. 2025. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/>.

Канд. екон. наук Михайленко О. Г., канд. екон. наук Краснікова Н. О.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

**ТРЕНДИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЕКСПОРТУ ПОСЛУГ УКРАЇНИ
В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ**

У сучасних умовах глобальних економічних перетворень зовнішня торгівля послугами набуває дедалі більшого значення як ключовий чинник структурної трансформації національних економік та інтеграції країн у світове господарство. Лібералізація міжнародних ринків, цифровізація економічної діяльності, розвиток інформаційно-комунікаційних технологій і формування глобальних ланцюгів створення вартості зумовлюють стійке зростання ролі сектору послуг у міжнародній торгівлі.

На відміну від торгівлі товарами, міжнародна торгівля послугами характеризується високою динамічністю, меншою матеріальною залежністю та значною чутливістю до інституційних, технологічних і геополітичних змін [1]. Ключовими детермінантами розвитку міжнародної торгівлі послугами є:

Цифрова трансформація світової економіки

Активне впровадження інформаційно-комунікаційних технологій, хмарних сервісів, штучного інтелекту та платформних рішень сприяє формуванню нових видів послуг і каналів їх міжнародного обміну. Цифрові послуги дедалі частіше надаються транскордонно без фізичної присутності постачальника, що істотно знижує бар'єри входу на зовнішні ринки [2].

Цифровізація змінює не лише обсяги, а й структуру світової торгівлі послугами, посилюючи роль ІТ-послуг, фінансових, консалтингових, інжинірингових і креативних сервісів. Водночас зростає значення цифрової інфраструктури та

людського капіталу як ключових чинників міжнародної конкурентоспроможності країн у сфері послуг [3].

Глобальні ланцюги створення вартості у сфері послуг

Послуги дедалі частіше виконують не допоміжну, а системоутворюючу роль, забезпечуючи функціонування виробництва, логістики, маркетингу, фінансів і післяпродажного обслуговування. Це сприяє зростанню торгівлі проміжними послугами між країнами та формуванню складних мереж міжнародної кооперації [4].

В умовах перебудови глобальних ланцюгів постачання, спричиненої геополітичними ризиками та кризовими явищами, спостерігається підвищення ролі регіоналізації та *nearshoring*. Водночас послуги залишаються відносно мобільним елементом глобальних ланцюгів, що дозволяє країнам із конкурентними людськими ресурсами інтегруватися у світову економіку навіть за обмежених матеріальних можливостей [5].

Лібералізація та регулювання міжнародної торгівлі послугами

Суттєвий вплив на розвиток торгівлі послугами має інституційне середовище, сформоване в межах багатосторонніх і регіональних торговельних угод. Генеральна угода з торгівлі послугами (GATS) створила базові правила доступу до ринків, національного режиму та прозорості регулювання, що сприяло активізації міжнародного обміну послугами [1].

Разом з тим у сучасних умовах посилюється роль регіональних і двосторонніх угод, які часто передбачають глибшу лібералізацію, ніж багатосторонні домовленості. Паралельно з лібералізацією зростає регуляторна складність, пов'язана із захистом даних, кібербезпекою, оподаткуванням цифрових послуг та національними вимогами до постачальників, що формує нові виклики для експортерів послуг [6].

Вплив глобальних криз і геоекономічних зрушень

Глобальні економічні кризи, пандемія COVID-19 та зростання геополітичної напруженості суттєво вплинули на динаміку та структуру міжнародної торгівлі послугами. З одного боку, традиційні види послуг, зокрема транспортні та туристичні, зазнали значних втрат. З іншого – цифрові, інформаційні та бізнес-послуги продемонстрували високу стійкість і навіть прискорене зростання [2; 5].

Том 4. УКРАЇНА У ГЛОБАЛЬНОМУ СВІТІ ТА ЇЇ ГЕОЕКОНОМІЧНІ ПРІОРИТЕТИ

У результаті відбувається структурна перебудова світового ринку послуг, за якої зростає роль ІТ- та комп'ютерних послуг (програмування, розробка ПЗ, кібербезпека); інформаційних та телекомунікаційних послуг; професійних та ділових послуг (консалтинг, аудит, інжиніринг, юридичні послуги); фінансових та страхових послуг; креативної індустрії (дизайн, медіа, маркетинг). Це створює нові можливості для країн, здатних швидко адаптуватися до глобальних перетворень і використати свої порівняльні переваги у сфері людського капіталу та цифрових технологій [3]. Таким чином, глобальні перетворення формують нову архітектуру міжнародної торгівлі послугами.

Упродовж 2014-2024 рр. експорт послуг України характеризується хвилеподібною, але загалом висхідною динамікою (рис. 1).

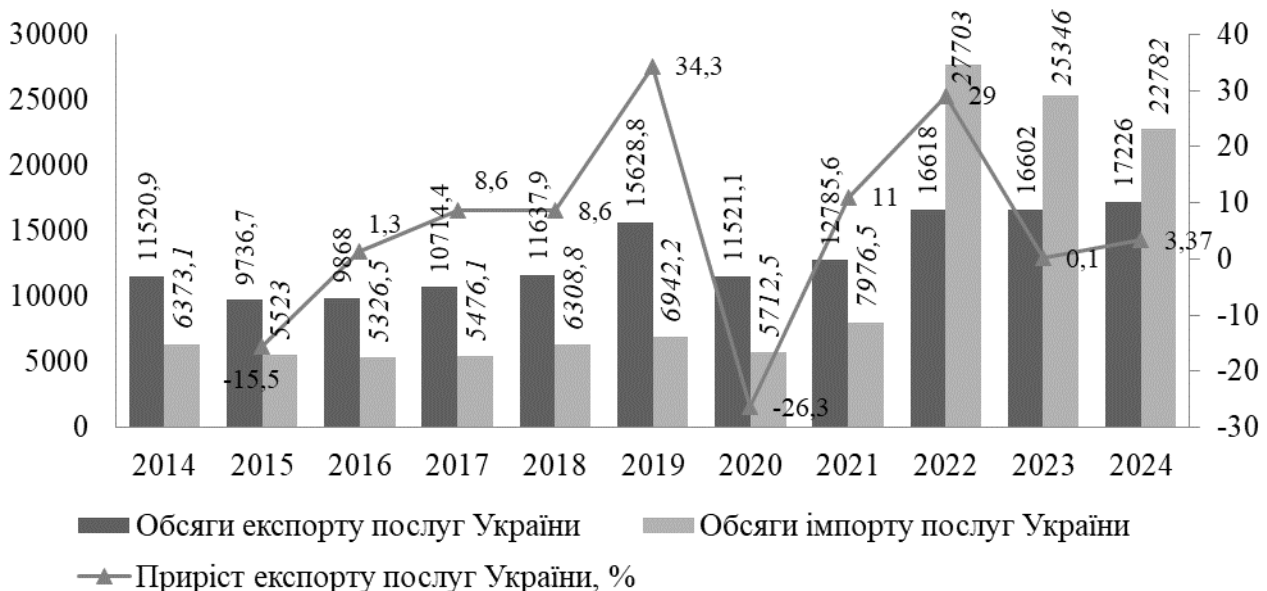

Рис. 1. Динаміка торгівлі послугами України протягом 2014-2024 рр., млн дол. США

Джерело: побудовано автором за даними [7]

Після зниження у 2015 р. (-5,5%), пов'язаного з макроекономічною кризою та початком воєнних подій, у 2016-2019 рр. спостерігалось стале зростання обсягів експорту, з піковим приростом у 2019 р. (+34,3%). Це свідчить про активну адаптацію сектору послуг до нових умов і зростання попиту на українські сервіси на зовнішніх ринках. У 2020 р. зафіксовано різке падіння експорту послуг (-26,3%), що є наслідком пандемії COVID-19, глобальних транспортних обмежень та скорочення міжнародної мобільності. Водночас уже

з 2021 р. експорт послуг відновлюється, а у 2022 р. демонструє потужний приріст (+29%), що є нетиповим для воєнного періоду та свідчить про високу стійкість окремих сегментів, насамперед комп'ютерних та інформаційних послуг.

Імпорт послуг України у досліджуваний період загалом зростає, проте характеризується більшою волатильністю, ніж експорт. Особливо помітним є різке зростання імпорту у 2022-2023 рр., що частково пояснюється: збільшенням потреб у логістичних, фінансових та страхових послугах; імпортом сервісів, пов'язаних із релокацією бізнесу та населення; активізацією зовнішньоекономічних зв'язків у сфері відновлення інфраструктури. У 2024 р. спостерігається певне зниження імпорту послуг, що може свідчити про адаптацію економіки та часткову заміну імпортованих сервісів внутрішніми.

Коливання темпів приросту експорту послуг свідчать не лише про циклічність, а й про структурну трансформацію сектору. Позитивна динаміка у 2021-2024 рр., навіть за умов воєнних ризиків, підтверджує зростаючу роль комп'ютерних, інформаційних (цифрових та дистанційних) послуг, які менш залежні від фізичної інфраструктури та географічних обмежень.

Найдинамічнішим сегментом 2024 р. є телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги (38,3% від загальних обсягів експорту послуг України). На експорт транспортних послуг приходилось 23,8%, ділових послуг – 18,9%, послуги з переробки матеріальних ресурсів – 4,6%. Ключовими напрямками стають транспортні послуги, пов'язані з експортом зерна, та ІТ-сектор, що демонструє стійкість [7].

Географічна структура експорту послуг України характеризується чіткою орієнтацією на розвинені ринки, насамперед Європейський Союз (41%), що обумовлено переорієнтацією логістичних маршрутів та поглибленням економічної інтеграції та Сполучені Штати Америки (29%) [7]. Саме ці ринки формують основний попит на ІТ-, бізнес- та фінансові послуги українського походження. Переорієнтація на ринки ЄС і США свідчить про поступову інтеграцію України у високорозвинений сегмент глобального ринку послуг, що висуває підвищені вимоги до якості, безпеки та регуляторної відповідності. ІТ-послуги виконують роль ключового стабілізатора зовнішньоекономічної діяльності України. Вони менш залежні від фізичної інфраструктури, що робить їх особливо важливими

в умовах воєнних та логістичних ризиків. Крім того, ІТ-експорт забезпечує високу додану вартість та сприяє формуванню позитивного міжнародного іміджу України як постачальника інтелектуальних сервісів

Незважаючи на позитивну динаміку та зростання ролі послуг у структурі зовнішньоекономічної діяльності, розвиток зовнішньої торгівлі послугами України супроводжується низкою системних викликів і структурних обмежень, які стримують повну реалізацію наявного потенціалу та знижують конкурентоспроможність на глобальному ринку. До них можна віднести:

Одним із ключових викликів залишається недосконалість інституційного середовища у сфері зовнішньої торгівлі послугами. Наявні регуляторні бар'єри, фрагментарність нормативно-правової бази, а також обмежена гармонізація національного законодавства з нормами Європейського Союзу ускладнюють доступ українських постачальників послуг до зовнішніх ринків [1]. Особливо це стосується фінансових, страхових, професійних та транспортних послуг, де діють підвищені вимоги до ліцензування, сертифікації та нагляду.

Додатковим обмеженням є нерівномірність лібералізації торгівлі послугами у межах міжнародних угод, що призводить до асиметричних умов доступу українських компаній на ринки третіх країн порівняно з конкурентами з розвинених економік [2].

Суттєвий вплив на розвиток зовнішньої торгівлі послугами України мають логістичні та безпекові обмеження, посилені воєнними діями та геополітичною нестабільністю. Транспортні, туристичні та пов'язані з ними послуги зазнали значного скорочення через обмеження мобільності, руйнування інфраструктури та зростання операційних ризиків [8].

Крім того, глобальні геоелектронічні зрушення, зокрема фрагментація світової економіки та зростання протекціоністських тенденцій, формують нові нетарифні бар'єри для експорту послуг, зокрема у цифровій сфері (локалізація даних, обмеження транскордонних потоків інформації) [9]. Важливим викликом для сталого розвитку експорту послуг є кадрові та демографічні чинники. Масштабна трудова міграція, зниження чисельності економічно активного населення та «відтік мізків» обмежують можливості розширення високотехнологічних послуг [10]. Це особливо актуально для ІТ-сектору, який, попри динамічний розвиток, стикається з дефіцитом кваліфікованих фахівців у довгостроковій перспективі.

Нерівномірний доступ до якісної освіти та програм підвищення кваліфікації також стримує диверсифікацію структури експорту послуг у бік більш складних і наукоємних сегментів [5].

Структурною проблемою розвитку зовнішньої торгівлі послугами України є висока концентрація експорту в окремих сегментах, насамперед ІТ-послугах. Така модель, з одного боку, забезпечує стабільні валютні надходження, з іншого – підвищує вразливість до зовнішніх шоків, змін регуляторної політики та кон'юнктури на ключових ринках [7].

Обмежена присутність України у сегментах фінансових, креативних, інжинірингових та науково-дослідних послуг свідчить про недостатню глибину інтеграції у глобальні ланцюги створення вартості у сфері послуг [2].

Зростання конкуренції на світовому ринку послуг, зокрема з боку країн Азії та Центрально-Східної Європи, формує додатковий тиск на українських експортерів. Конкурентні переваги України у вигляді відносно нижчої вартості послуг поступово нівелюються, що вимагає переходу до нецінових моделей конкуренції – інноваційності, якості, брендингу та сервісної диференціації [3].

Крім того, іміджеві ризики, пов'язані з безпековою ситуацією та макроекономічною нестабільністю, можуть негативно впливати на довгострокові контракти та інвестиційні рішення міжнародних замовників [8].

Отже, подолання зазначених викликів потребує комплексної державної та корпоративної політики, спрямованої на поглиблення регуляторної гармонізації, диверсифікацію експорту послуг, розвиток людського капіталу та посилення нецінових конкурентних переваг на глобальному ринку.

Подальший розвиток зовнішньої торгівлі послугами України значною мірою залежатиме від здатності національної економіки адаптуватися до глобальних перетворень, використати наявні конкурентні переваги та мінімізувати вплив структурних і інституційних обмежень. У середньо- та довгостроковій перспективі сектор послуг має потенціал стати одним із ключових драйверів економічного зростання та інтеграції України у світовий ринок [1]. Одним із пріоритетних стратегічних напрямів є диверсифікація структури експорту послуг з метою зниження залежності від окремих сегментів, насамперед ІТ-послуг. Поряд

із збереженням і розвитком цифрових сервісів перспективними напрямками є інжинірингові, консалтингові, фінансові, освітні, креативні та науково-дослідні послуги, які характеризуються високою доданою вартістю та стабільним попитом на глобальних ринках [3].

Розширення спектра експортованих послуг сприятиме глибшій інтеграції України у глобальні ланцюги створення вартості та підвищенню стійкості зовнішньоекономічної діяльності до кон'юнктурних коливань. Європейський Союз і Сполучені Штати Америки залишатимуться ключовими стратегічними ринками для українських експортерів послуг. Подальша гармонізація регуляторного середовища з нормами ЄС, імплементація положень Угоди про асоціацію та участь у спільних цифрових і сервісних проєктах створюють передумови для розширення доступу українських компаній до розвинених ринків послуг [4; 5].

Паралельно перспективним є розвиток трансатлантичної співпраці у сфері ІТ, бізнес- та професійних послуг, що дозволить Україні закріпити позиції у сегментах із високими вимогами до якості, безпеки та інституційної надійності [9].

Ключовою умовою реалізації експортного потенціалу послуг є інвестиції у цифрову інфраструктуру та людський капітал. Розвиток широкосмугового доступу до Інтернету, дата-центрів, хмарних платформ і кібербезпеки створює основу для масштабування цифрових послуг і підвищення їх конкурентоспроможності [6].

Не менш важливим стратегічним напрямом є модернізація системи освіти та професійної підготовки з орієнтацією на потреби глобального ринку послуг. Розвиток STEM-освіти, програм безперервного навчання та залучення висококваліфікованих фахівців сприятиме переходу від переважно цінової конкуренції до нецінових моделей, заснованих на якості та інноваційності [10].

Важливою передумовою реалізації стратегічних перспектив є активна роль держави у формуванні сприятливого інституційного середовища для експорту послуг. Це передбачає вдосконалення регуляторної бази, розвиток механізмів експортного кредитування і страхування, підтримку участі українських компаній у міжнародних виставках, платформах і мережах [1-5]. Особливого значення набуває формування національного бренду України як надійного постачальника

послуг, що сприятиме зниженню іміджевих ризиків і розширенню довгострокових контрактних відносин із міжнародними партнерами.

Таким чином, перспективи розвитку зовнішньої торгівлі послугами України пов'язані з переходом до більш диверсифікованої, інноваційної моделі експорту, поглибленням інтеграції у розвинені ринки, розвитком людського капіталу та посиленням інституційної підтримки. Реалізація зазначених стратегічних напрямів дозволить Україні не лише зміцнити позиції на світовому ринку послуг, а й підвищити роль сектору послуг у забезпеченні довгострокової економічної стійкості та конкурентоспроможності.

Список використаних джерел:

1. World Trade Report. World Trade Organization. 2025 URL: <https://media.un.org/unifeed/en/asset/d344/d3447839>.
2. World Investment Report 2020. UNCTAD. 2020. URL: https://unctad.org/system/files/official-document/wir2020_overview_en.pdf.
3. Services trade in the global economy. OECD. 2026. URL: <https://www.oecd.org/en/topics/services-trade-in-the-global-economy.html>.
4. Global Value Chain Development Report 2023. World Bank. 2023. URL: https://www.wto.org/english/res_e/publications_e/gvc_dev_rep23_e.htm.
5. Global Trade Fragmentation. An EU Perspective European Commission. 2023. URL: https://economy-finance.ec.europa.eu/system/files/2023-10/eb075_en.pdf.
6. The OECD Index of Digital Trade Integration and Openness (INDIGO). OECD. 2025. URL: https://www.oecd.org/en/publications/the-oecd-index-of-digital-trade-integration-and-openness-indigo_623087f9-en.html.
7. Trade Map: International Trade Statistics. International Trade Centre. 2026. URL: https://www.trademap.org/Country_SelProductCountry_TS.aspx?nvpm=5%7c804%7c%7c%7c%7c94%7c%7c%7c2%7c1%7c1%7c2%7c2%7c1%7c2%7c1%7c1%7c1.
8. Global Economic Prospects. World Bank. 2023. URL: <https://www.worldbank.org/en/publication/global-economic-prospects>.
9. E-commerce and Digital Economy Programme. Year in Review 2024. UNCTAD. 2024. URL: https://unctad.org/system/files/official-document/dtlecdeinf2025d1_en.pdf.
10. World Employment and Social Outlook: Trends 2025. International Labour Organization. 2025. URL: <https://www.ilo.org/publications/flagship-reports/world-employment-and-social-outlook-trends-2025>.

Канд. екон. наук Михайленко О. Г., Плахотнік А. В.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

**УКРАЇНА НА СВІТОВОМУ РИНКУ МІНЕРАЛЬНИХ ДОБРІВ:
ГЕОЕКОНОМІЧНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІНТЕГРАЦІЇ**

У сучасних умовах глобальної економічної трансформації мінеральні добрива відіграють ключову роль у забезпеченні ефективності сільського господарства та глобальної продовольчої безпеки. Світовий ринок мінеральних добрив характеризується високим рівнем концентрації виробництва та залежністю від ресурсної бази, зокрема природного газу, фосфатної сировини та калійних солей. Глобальне споживання мінеральних добрив демонструє стабільне зростання і перевищує 200 млн т поживних речовин на рік, що пов'язано із зростанням населення та попиту на продовольство [1].

Світова торгівля мінеральними добривами є висококонцентрованою. Дані табл. 1 свідчать про високий рівень світового виробництва та експорту мінеральних добрив у кількох країнах-лідерах.

Таблиця 1

Країни-експортери мінеральних добрив, 2024 р.

№	Країна	Основні види добрив	Частка у світовому експорті, %	Основні ринки збуту
1	Китай	азотні, фосфорні	12-15	країни Азії, Африки
2	Канада	калійні	18-20	США, Бразилія, Китай
3	Марокко	фосфорні	10-12	ЄС, Індія, Африка
4	США	азотні, фосфорні	6-8	Канада, Латинська Америка
5	Саудівська Аравія	азотні	5-7	країни Азії
6	Україна	азотні (карбамід, аміачна селітра, аміак)	1-2	країни ЄС, Туреччина, Молдова

Джерело: складено авторами за даними [2]

Найбільшим виробником виступає Китай, який контролює близько третини світового виробництва, тоді як Канада спеціалізується на виробництві калійних добрив. Марокко є ключовим експортером фосфорних добрив завдяки значним запасам фосфатної сировини. Україна займає відносно невелику частку світового виробництва та експорту добрив, проте має певну спеціалізацію у виробництві азотних добрив і потенціал для розширення своєї ролі у міжнародній торгівлі

агрохімічною продукцією. Основними ринками збуту української продукції виступають країни Європейського Союзу та сусідні держави, що обумовлено географічною близькістю та інтеграційними процесами у європейському економічному просторі.

Україна має значний потенціал розвитку ринку мінеральних добрив завдяки розвинутій хімічній промисловості та потужному аграрному сектору. Основною спеціалізацією українських підприємств є виробництво азотних добрив, зокрема аміаку, карбаміду та аміачної селітри. Основними виробниками виступають підприємства азотної хімії, розташовані у Черкасах, Рівному та інших промислових центрах. За оцінками галузевих експертів, у 2023 році в Україні було вироблено близько 2 млн т мінеральних добрив, а потенційні виробничі можливості галузі становлять до 3 млн т на рік [3]. У 2024 році виробництво дещо скоротилося і становило приблизно 1,8 млн т, що пов'язано зі зростанням вартості енергоносіїв та воєнними ризиками [4].

Разом з тим внутрішній ринок характеризується значною імпортозалежністю. У 2023 році імпорт мінеральних добрив в Україну досяг 1,2 млрд дол. США, що на 54% більше порівняно з попереднім роком [5]. У 2025 році загальний обсяг імпорту добрив перевищив 3,3 млн т, з яких: азотні добрива – 1,77 млн т, калійні – 182 тис. т, фосфорні – 104 тис. т, комплексні добрива (NPK, NP, PK) – понад 1,1 млн т [6]. Значна частка імпорту пояснюється недостатніми обсягами внутрішнього виробництва, високими цінами на природний газ та структурними трансформаціями хімічної промисловості.

Водночас Україна має значний потенціал інтеграції у глобальний ринок мінеральних добрив. По-перше, географічне розташування країни забезпечує вигідні умови для розвитку транспортно-логістичних коридорів між Європою та Азією. По-друге, інтеграція до європейського економічного простору створює можливості для розширення експорту агрохімічної продукції та участі у глобальних ланцюгах створення вартості.

- Серед ключових гео економічних викликів розвитку галузі можна виділити:
- високу залежність виробництва добрив від вартості природного газу;
 - значну конкуренцію з боку великих міжнародних виробників;
 - логістичні обмеження та геополітичні ризики;
 - необхідність модернізації виробничих потужностей.

Водночас сучасні глобальні трансформації відкривають нові можливості для інтеграції України у світовий ринок мінеральних добрив. Одним із перспективних напрямів є участь у глобальних ланцюгах створення вартості агрохімічної продукції. Розвиток інноваційних технологій виробництва добрив, підвищення енергоефективності виробничих процесів та модернізація промислових підприємств можуть сприяти підвищенню конкурентоспроможності українських виробників на міжнародному ринку [7].

Важливим фактором розвитку галузі є також поглиблення економічної інтеграції України з Європейським Союзом. Гармонізація технічних стандартів, адаптація регуляторного середовища до європейських вимог та розвиток транспортно-логістичної інфраструктури сприятимуть розширенню можливостей українських підприємств на міжнародних ринках. Крім того, значний потенціал має залучення іноземних інвестицій у модернізацію хімічної промисловості та розвиток інноваційних технологій виробництва добрив [8].

Особливої актуальності набуває впровадження сучасних екологічних стандартів виробництва мінеральних добрив, що відповідають принципам сталого розвитку. У світовій практиці спостерігається тенденція до зменшення негативного впливу агрохімічної продукції на довкілля, що зумовлює необхідність переходу до більш екологічно безпечних технологій виробництва та використання добрив [9].

Отже, Україна має значний потенціал для інтеграції у світовий ринок мінеральних добрив, однак розвиток галузі потребує подолання низки структурних та гео економічних викликів. Реалізація стратегічних напрямів модернізації хімічної промисловості, диверсифікації джерел сировини, розвитку логістичної інфраструктури та інтеграції у глобальні ланцюги створення вартості сприятиме зміцненню позицій України на міжнародному ринку агрохімічної продукції та підвищенню конкурентоспроможності національної економіки.

Список використаних джерел:

1. World fertilizer outlook and trends. International Fertilizer Association (IFA). 2025. URL: <https://www.fertilizer.org/market-intelligence/ifastat/>.
2. Trade Map: International Trade Statistics. International Trade Centre. 2026. URL: https://www.trademap.org/Country_SelProduct_TS.aspx?nvpm=5%7c%7c%7c%7c%7c31%7c%7c%7c2%7c1%7c1%7c2%7c2%7c1%7c2%7c1%7c1%7c1.

3. В Україні вироблено майже 2 млн т мінеральних добрив у 2023 році. SuperAgronom.com. 2023. URL: <https://superagronom.com/news/18181-v-ukrayini-za-rik-virobili-mayje-2-mln-t-mineralnih-dobriv>.
4. Неконтрольований імпорт добрив в Україні не створює передумов для збільшення внутрішнього виробництва. SuperAgronom.com. 2025. URL: <https://superagronom.com/news/20231-nekontrolovaniy-import-dobriv-v-ukrayini-ne-stvoryuye-peredumov-dlya-zbilshennya-vnutrishnogo-virobnitstva>.
5. Агробізнес України 2023/2024. Latifundist. 2024. URL: https://agribusinessinukraine.com/get_file/id/the-infographics-report-ukrainian-agribusiness-2024.pdf.
6. Україна збільшила імпорт добрив майже до 3,3 млн т. AgroPortal. 2026. URL: <https://agroportal.ua/news/rasteniєvodstvo/ukrajina-zbilshila-import-dobriiva-mayzhe-do-3-3-mln-t>.
7. The Future of Petrochemicals – Key Findings. World Energy Council Turkey. 2026. URL: <https://www.worldenergy.org.tr/the-future-of-petrochemicals-key-findings/>.
8. Попко, О., & Саламаха, О. (2025). Проблеми та перспективи розвитку підприємств хімічної промисловості в умовах цифрової трансформації. *Економіка та суспільство*, (71). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-71-121>.
9. Sustainable use of nutrients. European Commission. 2026. URL: https://agriculture.ec.europa.eu/cap-my-country/sustainability/environmental-sustainability/low-input-farming/nutrients_en.

Канд. екон. наук Огданська О. Д.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

ТРАНСФОРМАЦІЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ МЕТАЛУРГІЙНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

У сучасних умовах глобалізації світової економіки особливого значення набуває визначення геоекономічних пріоритетів держав, що формують їхню роль у міжнародному поділі праці та системі світових господарських зв'язків. Україна традиційно належить до групи провідних держав світу за обсягами виробництва металопродукції, що історично забезпечувало вагомий внесок металургійного комплексу у формування національного валового внутрішнього продукту, експортного потенціалу та зайнятості населення [1]. Металургійна галузь протягом тривалого часу виступала однією з базових складових промислової структури економіки України, визначаючи її місце у міжнародному поділі праці та формуючи значну частку валютних надходжень від зовнішньої торгівлі. Водночас упродовж останніх років позиції України на світовому ринку металопродукції поступово послаблюються. Однією з ключових причин такої тенденції є скорочення виробничих потужностей металургійних підприємств,

що негативно впливає на обсяги випуску продукції та конкурентоспроможність галузі на міжнародному рівні. Важливим стримуючим фактором також залишається недостатній рівень технологічної модернізації виробничих процесів. Значна частина металургійних підприємств функціонує на основі застарілих технологій, що знижує ефективність виробництва, підвищує енергоємність продукції та ускладнює адаптацію до сучасних вимог глобального ринку [2].

Окремим вагомим чинником погіршення стану галузі стала втрата Україною значної частини промислової інфраструктури, зокрема підприємств металургійного комплексу, розташованих на території Донецької та Луганської областей, унаслідок їх окупації. Це призвело до істотного скорочення виробничих можливостей, порушення логістичних ланцюгів постачання сировини та готової продукції, а також до втрати частини кваліфікованого трудового потенціалу [3].

На противагу цьому, металургійна галузь країн Європейського Союзу характеризується високим рівнем технологічного розвитку, інноваційності та екологічної відповідальності. Європейська металургія активно впроваджує сучасні технології виробництва, зокрема енергоефективні та низьковуглецеві методи виплавки металу, що відповідають вимогам сталого розвитку та політики декарбонізації [4]. Завдяки системному оновленню виробничих потужностей, інвестиціям у наукові дослідження та дотриманню жорстких екологічних стандартів, європейські металургійні підприємства утримують провідні позиції на світовому ринку та виступають одним із глобальних центрів інноваційного розвитку металургійної промисловості.

У сучасних умовах трансформації глобального економічного середовища проблема забезпечення конкурентоспроможності українських металургійних підприємств набуває особливої актуальності. Динамічні зміни кон'юнктури світового ринку металопродукції, посилення міжнародної конкуренції, а також зростання вимог до технологічного рівня виробництва та екологічних стандартів зумовлюють необхідність глибокого переосмислення стратегій розвитку національної металургійної галузі. У таких умовах здатність підприємств адаптуватися до нових викликів, впроваджувати інноваційні технології та підвищувати ефективність виробництва стає визначальним фактором їх успішного функціонування на міжнародних ринках [1]. Разом із тим, внутрішні соціально-економічні та політичні чинники значною мірою ускладнюють реалізацію таких стратегічних

завдань. Нестабільність політичного середовища, загальне уповільнення економічного розвитку та обмеженість інвестиційних ресурсів негативно впливають на можливості підприємств здійснювати системну модернізацію виробничих потужностей та впроваджувати сучасні технологічні рішення. За таких умов увага підприємств часто концентрується на вирішенні поточних операційних проблем, що знижує можливості для стратегічного планування та довгострокового розвитку [5].

Сукупна дія зазначених факторів призводить до поступового послаблення позицій українських металургійних підприємств на світовому ринку металопродукції. Це зумовлює необхідність формування комплексної політики модернізації галузі, спрямованої на підвищення технологічного рівня виробництва, розвиток інноваційної діяльності, збереження та відновлення кадрового потенціалу, а також адаптацію продукції до сучасних міжнародних стандартів якості та екологічної відповідальності. Реалізація таких заходів може стати важливим кроком на шляху відновлення конкурентних переваг української металургії та її інтеграції у сучасні глобальні виробничі та технологічні ланцюги.

У контексті аналізу сучасних викликів та факторів, що впливають на конкурентоспроможність українських металургійних підприємств, важливого значення набуває оцінка зовнішньоторговельного середовища, зокрема умов взаємодії України з Європейським Союзом. Саме зміни у системі міжнародного торговельного регулювання значною мірою визначають можливості доступу української металопродукції до європейського ринку, а також формують рівень конкурентного тиску на вітчизняних виробників [6].

Період 2015-2025 років характеризується поступовою трансформацією торговельно-економічних відносин між Україною та Європейським Союзом, що супроводжувалася покращенням умов взаємної торгівлі. Ці зміни охоплювали як тарифні, так і нетарифні механізми регулювання, які безпосередньо впливають на структуру та динаміку зовнішньої торгівлі металопродукцією [2]. Ключовим етапом у процесі лібералізації торговельних відносин стало набуття чинності у 2016 році Угоди про поглиблену та всеосяжну зону вільної торгівлі між Україною та Європейським Союзом. У межах реалізації цієї угоди було передбачено поступове зниження або повне скасування митних тарифів на значну частину української металургійної продукції. У результаті низка

товарних позицій металопродукції отримала можливість експортуватися на європейський ринок за нульовими або суттєво зниженими митними ставками, що створило сприятливі передумови для активізації експортної діяльності українських виробників.

Практичні результати тарифної лібералізації проявилися у збільшенні обсягів поставок української металопродукції до країн Європейського Союзу. Зокрема, після зниження митних ставок на окремі види сталевого прокату у 2016-2018 роках обсяги експорту до ЄС зросли приблизно на 15-20% порівняно з рівнем 2015 року, що свідчить про позитивний вплив змін у тарифному регулюванні на розвиток зовнішньоторговельних операцій [5].

Водночас поряд із процесами тарифної лібералізації Європейський Союз активно застосовує нетарифні інструменти торговельного регулювання, спрямовані на забезпечення стабільності внутрішнього ринку та захист європейських виробників від недобросовісної конкуренції. До таких інструментів належать антидемпінгові та антисубсидійні заходи, які використовуються для запобігання ризикам штучного заниження цін на імпортовану продукцію. Запровадження подібних механізмів є важливою складовою торговельної політики ЄС і водночас створює додаткові регуляторні обмеження для українських металургійних підприємств, що прагнуть зміцнити свої позиції на європейському ринку [4].

У сучасній системі торговельно-економічних відносин Україна займає помітне місце серед партнерів Європейського Союзу у сфері торгівлі металопродукцією. Металургійна галузь традиційно виступає однією з ключових складових українського промислового комплексу та відіграє важливу роль у формуванні структури зовнішньої торгівлі країни. Значні обсяги виробництва сталі, прокату та інших видів металопродукції забезпечують Україні можливість залишатися важливим постачальником металевих виробів на європейський ринок, сприяючи розвитку торговельно-економічної співпраці з державами ЄС. Отже, металургійна галузь продовжує залишатися однією з ключових складових промислового та експортного потенціалу України, визначаючи її місце у глобальній економічній системі та міжнародному поділі праці. Водночас сучасні тенденції розвитку світового ринку металопродукції, посилення конкуренції та підвищення технологічних і екологічних вимог створюють нові виклики для українських виробників.

Зниження виробничих потужностей, недостатній рівень технологічної модернізації та обмеженість інвестиційних ресурсів негативно впливають на конкурентні позиції українських металургійних підприємств на світовому ринку. У цих умовах ключовим завданням стає реалізація комплексної стратегії розвитку галузі, спрямованої на технологічне оновлення виробництва, впровадження інноваційних рішень, підвищення енергоефективності та відповідність сучасним екологічним стандартам.

Поглиблення економічної співпраці з Європейським Союзом відкриває нові можливості для інтеграції української металургії у глобальні виробничі ланцюги та розширення експортного потенціалу. Водночас ефективне використання цих можливостей потребує подальшої адаптації національної промислової політики до сучасних умов світової економіки та формування стратегічних геоекономічних пріоритетів розвитку галузі.

Список використаних джерел:

1. Державна служба статистики України. Промисловість України: статистична інформація. <https://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Кіндзерський Ю. В. Промислова політика для економічного розвитку: до проблеми її обґрунтування з позицій світового досвіду та в контексті необхідності використання у воєнний період та при повоєнному відновленні в Україні. *Economic Analysis*, Vol. 33. No. 3. 2023. <https://doi.org/10.35774/econa2023.03.110>.
3. Антон Даценко. Аналіз сучасного стану металургійної галузі України. *Економіка та суспільство*. № 68 <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-105>.
4. European Commission. FINAL_EUROFER_Steel-in-Figures_2023. URL: https://www.eurofer.eu/assets/publications/brochures-booklets-and-factsheets/european-steel-in-figures-2023/FINAL_EUROFER_Steel-in-Figures_2023.pdf.
5. Національний банк України. Зовнішня торгівля України. URL: https://bank.gov.ua/files/ES/Trade_u.pdf.
6. Верховна Рада України. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text.

Канд. екон. наук Огданська О. Д., Литвиненко Г. О.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

АНАЛІЗ СВІТОВОГО РИНКУ ЗАЛІЗНИЧНОГО МАШИНОБУДУВАННЯ

У сучасних умовах глобалізації та інтенсивного розвитку міжнародних економічних зв'язків транспортна інфраструктура відіграє ключову роль у забезпеченні стабільного функціонування світової економіки. Особливе місце в системі глобальних перевезень посідає залізничний транспорт, який характеризується високою пропускнуою здатністю, енергоефективністю та екологічною безпечністю порівняно з іншими видами транспорту. У зв'язку з цим залізничне машинобудування виступає стратегічно важливою галуззю світової промисловості, що забезпечує створення та модернізацію рухомого складу, розвиток транспортної інфраструктури та підвищення ефективності перевізного процесу [1; 3].

Світовий ринок залізничного машинобудування охоплює виробництво локомотивів, пасажирських і вантажних вагонів, електропоїздів, вагонів метро, трамваїв, а також широкий спектр комплектуючих і систем управління рухом. Розвиток цього ринку значною мірою визначається інвестиційною політикою держав, темпами урбанізації, зростанням міжнародної торгівлі та необхідністю модернізації транспортних систем. У багатьох країнах світу залізничний транспорт розглядається як важливий елемент реалізації стратегії сталого розвитку, оскільки він сприяє скороченню викидів парникових газів, підвищенню енергоефективності перевезень та зниженню навантаження на автомобільні транспортні системи [2].

Водночас сучасний світовий ринок залізничного машинобудування характеризується високим рівнем конкуренції між провідними виробниками рухомого складу, значними обсягами інвестицій у науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи, а також активним впровадженням інноваційних технологій. До ключових тенденцій розвитку галузі належать цифровізація транспортних систем, використання автоматизованих систем управління, розвиток швидкісних залізничних перевезень, а також перехід до екологічно чистих видів тяги, зокрема електричної та водневої. У результаті цього відбувається не лише кількісне зростання ринку, але й суттєва структурна трансформація виробництва залізничної техніки [2]. Значний вплив на формування сучасної структури світового ринку залізничного машинобудування мають і регіональні

фактори. Зокрема, країни Азійсько-Тихоокеанського регіону демонструють найвищі темпи розвитку галузі завдяки масштабним інвестиціям у транспортну інфраструктуру та активному будівництву швидкісних залізниць. У свою чергу, країни Європейського Союзу та Північної Америки зосереджуються переважно на модернізації існуючого рухомого складу, впровадженні інноваційних технологій та підвищенні екологічних стандартів виробництва.

З аналізу динаміки світового ринку залізничного машинобудування, зокрема обсягів виробництва рухомого складу, темпів зростання галузі та основних факторів, що впливають на її розвиток (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка розвитку світового ринку залізничного машинобудування (рухомого складу)

Рік	Обсяг світового ринку, млрд дол. США	Темп зростання, %
2021	58,0	–
2022	61,5	6,0
2023	63,0	2,4
2024	67,1	6,5
2025	70,6	5,2

Джерело: сформовано авторами на основі [1]

Наведені в таблиці дані свідчать про стійку висхідну динаміку світового ринку залізничного машинобудування упродовж 2021-2025 років. Якщо у 2021 році обсяг ринку становив 58,0 млрд дол. США, то у 2025 році він, за розрахунковою оцінкою, досяг 70,6 млрд дол. США. Отже, за п'ятирічний період абсолютний приріст ринку становить 12,6 млрд дол. США, що вказує на поступове розширення масштабів виробництва рухомого складу у світі. Така тенденція відображає підвищення ролі залізничного транспорту у глобальній транспортній системі, зокрема в умовах зростання попиту на екологічно безпечні та енергоефективні перевезення. За оцінкою Grand View Research, світовий ринок rolling stock у 2024 році становив 67,12 млрд дол. США і може зрости до 123,01 млрд дол. США до 2033 року при середньорічному темпі зростання 7,2% у 2025-2033 роках. Основними чинниками такого зростання названо інвестиції у залізничну інфраструктуру, цифровізацію та попит на сталий транспорт [1; 3].

Аналіз річних темпів зростання показує, що розвиток ринку був нерівномірним, але загалом позитивним. У 2022 році темп приросту становив 6,0%, що можна пов'язати з активізацією інвестиційних програм після пандемічного

спаду та відновленням попиту на транспортне машинобудування. У 2023 році темп зростання дещо уповільнився до 2,4%, що свідчить про певну стабілізацію ринку та вплив макроекономічної невизначеності. Водночас уже у 2024 році спостерігається нове прискорення до 6,5%, що є наслідком модернізації рухомого складу, розширення сегмента міського рейкового транспорту та зростання попиту на електрифіковані транспортні рішення. У 2025 році прогнозується збереження позитивної динаміки на рівні 5,2%, що підтверджує довгострокову інвестиційну привабливість галузі [2-3].

У результаті проведеного аналізу встановлено, що світовий ринок залізничного машинобудування демонструє стабільну тенденцію до зростання та відіграє важливу роль у розвитку глобальної транспортної інфраструктури. Залізничний транспорт залишається одним із найбільш енергоефективних та екологічно безпечних видів перевезень, що зумовлює підвищення інтересу держав та інвесторів до розвитку цієї галузі.

Дослідження показало, що упродовж 2021-2025 років обсяг світового ринку поступово зростає, що свідчить про розширення масштабів виробництва рухомого складу та підвищення ролі залізничного транспорту у світовій економіці. Основними чинниками розвитку ринку виступають інвестиції у транспортну інфраструктуру, впровадження інноваційних технологій, цифровізація транспортних систем, а також зростання попиту на екологічно чисті види транспорту. З огляду на це світовий ринок залізничного машинобудування має значний потенціал подальшого розвитку, що пов'язано з модернізацією транспортних систем, розширенням швидкісних залізничних перевезень та переходом до більш сталих і енергоефективних технологій.

Список використаних джерел:

1. Grand View Research. Rolling Stock Market Size & Share | Industry Report, 2023. URL: <https://www.grandviewresearch.com/industry-analysis/rolling-stock-market>.
2. International Union of Railways. Railway Statistics and Global Rail Market Study. URL: <https://uic.org>.
3. Statista. Global Railway Industry Statistics and Market Data. URL: <https://www.statista.com>.

Канд. екон. наук Огданська О. Д., Щудло А. М.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

**СТРАТЕГІЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ГЛОБАЛЬНИХ ЛІДЕРІВ
ЗАЛІЗНИЧНОГО МАШИНОБУДУВАННЯ
В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ТА ДЕКАРБОНІЗАЦІЇ**

У сучасних умовах глобальної трансформації транспортної інфраструктури та переходу до сталих моделей розвитку залізничне машинобудування відіграє стратегічно важливу роль у забезпеченні економічного зростання, підвищенні мобільності та інтеграції національних економік у світовий простір. Активізація процесів декарбонізації, цифровізації виробництва, впровадження інноваційних технологій та посилення конкуренції на світових ринках обумовлюють необхідність комплексної оцінки фінансово-економічного стану провідних виробників галузі.

Згідно наукових тверджень, залізничне машинобудування виступає найстарішою галуззю транспортного машинобудування. Основа ціль галузі полягає у виробництві локомотивів, вагонів, цистерн та іншого [1, с. 22].

На сучасному ринку залізничного машинобудування лідерами є китайська CRRC Corporation Limited, німецько-європейський концерн Siemens Mobility, а також французька Alstom.

CRRC Corporation Limited продовжує утримувати лідерські позиції у світовому виробництві рухомого складу. У 2024 році CRRC просунула модернізацію галузі залізничного транспорту, розширила свої нові бізнес-сектори та сприяла розвитку галузей, орієнтованих на майбутнє, тим самим зміцнивши свій імпульс до високоякісного розвитку.

За даними останнього річного звіту, у 2024 році CRRC досягла зростання як доходів, так і чистого прибутку, покращивши валову рентабельність. Річний операційний дохід досяг 246,457 млрд юанів, що на 5,21% більше, ніж у попередньому році. Чистий прибуток, що належить акціонерам, склав 12,388 млрд юанів, а чистий прибуток без урахування одноразових статей – 10,143 млрд юанів. Базовий прибуток на акцію продемонстрував стабільне зростання, а загальна валова рентабельність зросла на 0,84 процентних пункти у річному обчисленні. Загальний обсяг нових замовлень за рік досяг приблизно 322,2 млрд юанів,

включаючи 47,2 млрд юанів міжнародних замовлень. Стратегічний акцент CRRC робить на інноваційному розвитку, зокрема впровадженні нових технологій для швидкісних і екологічно ефективних систем, що є відповіддю на глобальні тенденції сталого транспорту і декарбонізації [3].

Конкурентна позиція Siemens Mobility формується в рамках більш широкого концерну Siemens AG, чия мобільність входить до ключових бізнес-сегментів групи і забезпечує значну частину виручки у рамках інфраструктури та промислового обладнання [4].

Стратегічна модель Siemens Mobility орієнтована на поєднання інноваційних технологій, цифровізації та розширення клієнтського портфеля. Компанія посилює свою присутність у сферах сигналізації, автоматизованих систем управління рухом, електрифікації залізниць і цифрових сервісів, що дозволяє їй зміцнювати позиції в сегментах з високою доданою вартістю. Спираючись на свої сильні позиції провідної технологічної компанії, Siemens запустила програму ONE Tech Company для досягнення наступного рівня продуктивності та створення цінності. Програма спрямована на те, щоб компанія використовувала можливості, що виникають внаслідок історичних ринкових змін, що знаменують собою поворотний момент, та технологічних збоїв. Siemens впроваджуватиме програму ONE Tech Company для пришвидшення реалізації існуючої стратегії, яка коротко викладена як «поєднання реального та цифрового світів». Крім того, Siemens активна у реалізації великих контрактів із модернізації мереж, зокрема у Європі й Північній Америці, що зменшує залежність від регіональних ринків і підвищує стійкість бізнес-моделі [3].

У випадку Alstom фінансові показники останніх років відображають процес стабілізації після важливого стратегічного кроку – придбання бізнесу Bombardier Transportation у 2021 році вартістю €5,5 млрд. Компанія продовжує демонструвати ріст виручки, органічно збільшивши її на 6,6% до ≈ €18,49 млрд у 2025 фінансовому році, та сформувавши сильний вільний грошовий потік, який перевершив ринкові очікування. Alstom прогнозує подальше зростання продажів у діапазоні 3-5% у поточному фінансовому році, що відображає відновлення після інтеграційних витрат і зміцнення попиту на її продукцію [2].

Стратегічний фокус Alstom зміщено в бік оптимізації структури витрат і підвищення рентабельності, а також розширення експортного потенціалу.

Роль великої продуктової лінійки, що включає високошвидкісні поїзди, міські та приміські потяги, дозволяє компанії адаптуватися до різних умов ринків, зокрема в Європі, Азії та Північній Америці. Компанія активно працює над оптимізацією портфеля замовлень і підвищенням операційної ефективності, щоб забезпечити стійке фінансове зростання в середньо- та довгостроковій перспективі.

Стратегії провідних виробників демонструють зміщення акценту від масового виробництва до комплексних рішень, що поєднують техніку, цифрові сервіси та інжиніринговий супровід. Європейські компанії концентруються на сталому розвитку та цифровій трансформації, тоді як CRRC реалізує модель глобального масштабування.

Проведений аналіз свідчить, що сучасний світовий ринок залізничного машинобудування характеризується високим рівнем концентрації капіталу, технологічною складністю та стратегічною орієнтацією на інноваційний розвиток. Лідерські позиції CRRC Corporation Limited, Siemens Mobility та Alstom підтверджуються не лише масштабами виробництва, а й стабільною динамікою фінансових показників, зростанням портфеля замовлень і диверсифікацією бізнес-напрямів.

Фінансові результати демонструють здатність компаній ефективно адаптуватися до глобальних викликів – геоекономічної нестабільності, посилення екологічних вимог, технологічних зрушень та трансформації ланцюгів постачання. Стратегічні моделі розвитку свідчать про перехід від традиційного виробництва рухомого складу до комплексних інфраструктурних рішень, що поєднують технічні інновації, цифрові сервіси, інжинірингову підтримку та довгострокові сервісні контракти.

Європейські виробники акцентують увагу на підвищенні операційної ефективності, цифровізації та екологічній модернізації, тоді як китайська модель розвитку ґрунтується на масштабуванні виробництва та активній експансії на міжнародні ринки. Така диверсифікація стратегій формує нову конкурентну архітектуру галузі. Отже, фінансово-економічний стан провідних світових виробників залізничного машинобудування можна оцінити як відносно стабільний і стратегічно орієнтований на довгострокове зростання. Подальша конкурентна динаміка галузі визначатиметься рівнем технологічних інновацій,

здатністю інтегрувати цифрові рішення та ефективністю реалізації глобальних інвестиційних проєктів у сфері сталого транспорту.

Список використаних джерел:

1. Русакова Т. І. Посібник до вивчення дисципліни «Технології основних виробництв», частина I. Машинобудування та металургія: навч. посіб. Дніпро: Журфонд, 2021. 96 с.
2. Alstom forecasts softer cash flow after strong annual beat, shares fall. URL: <https://www.reuters.com/business/alstom-forecasts-higher-margin-after-reporting-strong-yearly-cash-flow-2025-05-14/>.
3. Siemens Mobility wins share of 2.8 billion euro contract with Deutsche Bahn. URL: <https://www.reuters.com/business/autos-transportation/siemens-mobility-wins-share-28-billion-euro-contract-with-deutsche-bahn-2025-02-11/>.

Канд. екон. наук Огданський К. М.

Університет митної справи та фінансів (Україна)

**ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВЕКТОР ТРАНСФОРМАЦІЇ
ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ МЕТАЛУРГІЙНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ
В УМОВАХ ДЕКАРБОНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ**

У сучасних умовах загострення глобальних кліматичних викликів і посилення екологічних стандартів функціонування промисловості особливої актуальності набуває трансформація державної промислової політики. У цьому контексті металургійна галузь, яка є однією з найбільш енергоємних та вуглецевоінтенсивних складових економіки, потребує системного технологічного оновлення та переходу до екологічно безпечних моделей виробництва. У межах євроінтеграційного курсу України ключову роль у цих процесах відіграє імплементація положень Угоди про асоціацію з Європейським Союзом, що передбачає дотримання принципів добросовісної конкуренції та трансформацію підходів до державної підтримки. Зокрема, йдеться про її переорієнтацію на горизонтальні напрями, серед яких важливе місце посідають фінансування екологічних ініціатив, розвиток науково-дослідної діяльності, стимулювання інновацій та підвищення кваліфікації трудових ресурсів.

Водночас зазначені трансформаційні процеси відбуваються під впливом глобальних тенденцій декарбонізації, а також впровадження нових інструментів

міжнародного регулювання, зокрема механізму Carbon Border Adjustment Mechanism (CBAM), що створює додатковий тиск на розвиток української металургійної галузі. За таких умов особливої ваги набуває адаптація системи державної підтримки до європейських стандартів та формування ефективної «зеленої» промислової політики як ключової передумови модернізації виробничих потужностей і підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств.

Угода про асоціацію з Європейським Союзом акцентує увагу на необхідності забезпечення принципів вільної та добросовісної конкуренції у сфері міжнародної торгівлі. У цьому контексті ключовою умовою надання державної допомоги, яка не призводить до викривлення конкурентного середовища, є трансформація системи державної підтримки в Україні з орієнтацією на так звані горизонтальні напрями. До таких напрямів належать:

- фінансова підтримка екологічних ініціатив та проєктів;
- розвиток науково-дослідної діяльності;
- підвищення кваліфікації та професійної підготовки персоналу;
- поступове виведення з експлуатації технічно та технологічно застарілих підприємств і виробничих потужностей металургійної галузі тощо [1].

Таким чином, реформування політики державної допомоги відповідно до європейських вимог є необхідною умовою підвищення ефективності функціонування галузі. Реалізація таких змін дозволить металургійним підприємствам оптимізувати фінансове навантаження, зокрема у частині витрат, пов'язаних із ліквідацією застарілих виробничих потужностей, та зосередити ресурси на впровадженні інноваційних технологій і розвитку сучасної виробничої бази.

Крім того, нормативно-правові положення Світової організації торгівлі та Угоди про асоціацію передбачають можливість застосування державних інструментів підтримки експорту, зокрема шляхом його кредитування та страхування. Водночас в Україні потенціал цього механізму використовується недостатньо ефективно. Зокрема, діяльність Експортно-кредитного агентства наразі зосереджена переважно на страхуванні ризиків, тоді як у більшості розвинених країн подібні інституції також забезпечують передекспортне фінансування. У цьому зв'язку важливим напрямом стимулювання розвитку

вітчизняної металургійної галузі є активізація торговельної дипломатії та укладення двосторонніх торговельних угод.

У розвиток зазначених підходів до короткострокових інструментів державної підтримки вітчизняної металургійної галузі доцільно віднести фінансування науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, надання експортних кредитів, розвиток системи страхування експортних операцій, забезпечення захисту інвестицій, а також сприяння виходу підприємств на нові зовнішні ринки через дипломатичні представництва та торговельні місії. Водночас, з метою оперативного реагування на прояви недобросовісної конкуренції з боку імпорту, можуть застосовуватися захисні заходи, зокрема антидемпінгові та компенсаційні мита, а також тимчасові обмеження імпортних поставок [2].

Разом із тим, стратегічні трансформації у галузі тісно пов'язані з необхідністю досягнення екологічних цілей. Україна, разом із міжнародною спільнотою, взяла на себе зобов'язання до 2030 року скоротити обсяги викидів парникових газів на 40% порівняно з рівнем 1990 року. Водночас процес декарбонізації національної економіки перебуває на початковому етапі, що зумовлено значним рівнем фізичного та морального зносу виробничого обладнання, високою енергоємністю виробництва та значними обсягами шкідливих викидів.

З метою стимулювання скорочення обсягів шкідливих викидів у країнах Європейського Союзу запроваджено систему оподаткування викидів вуглекислого газу, яка характеризується відносно високими ставками. Зокрема, середній рівень податку становить близько 30 євро за тону CO_2 , тоді як у Швеції цей показник досягає 140 євро, а у Швейцарії – 87 євро за тону. В Україні податок на викиди вуглекислого газу було суттєво підвищено з 1 січня 2019 року – у 24 рази, до рівня 10 грн за тону CO_2 , що, однак, залишається значно нижчим порівняно з європейськими показниками [3].

Загалом країни Європейського Союзу у межах розвитку металургійного сектору орієнтуються на скорочення обсягів викидів парникових газів на 95% порівняно з рівнем 1990 року, що потребує значних фінансових ресурсів. Передбачається, що фінансування буде забезпечуватися через пільгове кредитування, грантову підтримку та прямі субсидії. Зокрема, у межах реалізації

програми European Green Deal у період 2021-2027 років заплановано спрямувати близько 100 млрд євро на підтримку регіонів, що найбільше зазнають впливу процесів декарбонізації [3].

Слід зазначити, що впровадження механізму СВАМ матиме найбільш відчутний вплив саме на металургійну галузь України. Його застосування може спричинити втрати до 700 млн євро ВВП, скорочення бюджетних надходжень та погіршення торговельного балансу, а також створити ризики обмеження доступу до європейського ринку. У короткостроковій перспективі доцільним є досягнення індивідуалізованого режиму застосування СВАМ, що дозволить врахувати специфіку української економіки, а також сприятиме збереженню дієвих торговельно-економічних зв'язків з Європейським Союзом [2].

У довгостроковій перспективі стратегічним пріоритетом для України має стати формування цілісної «зеленої» промислової стратегії як відповіді на глобальні виклики. Її реалізація сприятиме модернізації виробництва, підвищенню конкурентоспроможності вітчизняної металургійної продукції, інтеграції у глобальні ланцюги створення вартості та активізації інноваційної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Обсяг металоспоживання в Україні знизився на 55%: огляд ринку за підсумками 2022 року. URL: <https://gmk.center/ua/posts/obsyag-metalospozhyvannya-v-ukraini-znizivsya-na-55-oglyad-rinku-za-pidsumkami-2022-roku/>.
2. Логвиненко Є. Вплив лібералізації зовнішньої торгівлі на експорт металопродукції з України. *Економічний аналіз*. 2024. Том 34. № 3. С. 484-496. <https://doi.org/10.35774/econa2024.03.484>.
3. Бабаченко О. І., Тубольцев Л. Г., Меркулов О. Є. Перспективи декарбонізації металургійних технологій. *Фундаментальні та прикладні проблеми чорної металургії*. 2021. № 35. С. 4-33. DOI: 10.52150/2522-9117-2021-35-4-33.

Канд. екон. наук Пащенко О. В., В'ялий І. С.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

**ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВІДНОВЛЕННЯ ЛОГІСТИЧНОЇ
ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ В ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД**

У сучасних умовах глобалізації та інтенсифікації міжнародної торгівлі логістична інфраструктура виступає базовим елементом економічного розвитку держави, забезпечуючи безперервність матеріальних потоків і ефективність функціонування ланцюгів постачання [1]. Для України питання відновлення логістичної інфраструктури у післявоєнний період має стратегічний характер, оскільки саме від рівня її розвитку залежить швидкість економічного відновлення та інтеграція країни у світовий економічний простір [2].

Логістична інфраструктура охоплює транспортні мережі (автомобільний, залізничний, морський і авіаційний транспорт), складські комплекси, термінали, митні пункти та інформаційні системи управління потоками [3]. Унаслідок воєнних дій значна частина цієї інфраструктури зазнала руйнувань, що спричинило суттєві порушення у функціонуванні логістичних ланцюгів, зниження пропускну здатності транспортної системи та зростання витрат на перевезення [4].

Однією з ключових проблем є масштабність руйнувань транспортної інфраструктури. Значні втрати зазнали автомобільні дороги, мости, залізничні вузли, морські порти та аеропорти, що потребує комплексного підходу до їх відновлення [4]. Відбудова таких об'єктів потребує значних фінансових ресурсів, що є складним завданням в умовах обмеженості державного бюджету [5].

Другою важливою проблемою є необхідність залучення іноземних інвестицій та міжнародної фінансової допомоги. Відновлення логістичної інфраструктури потребує значних капіталовкладень, що неможливо забезпечити виключно за рахунок внутрішніх ресурсів [6]. У цьому контексті важливу роль відіграє співпраця з міжнародними фінансовими організаціями, такими як Світовий банк та Європейський банк реконструкції та розвитку [5]. Ще одним суттєвим викликом є зміна логістичних маршрутів та переорієнтація транспортних потоків. Унаслідок обмеження функціонування морських портів значна частина вантажів була перенаправлена на сухопутні коридори, що призвело до перевантаження прикордонної інфраструктури та залізничного транспорту. Це також виявило

проблеми технічної несумісності транспортних систем України та країн Європейського Союзу, зокрема різну ширину залізничної колії [3].

Окремої уваги потребує проблема кадрового забезпечення логістичної галузі. Військові дії спричинили відтік кваліфікованих кадрів, що негативно впливає на ефективність управління логістичними процесами та реалізацію інфраструктурних проєктів. Крім того, актуальним залишається питання забезпечення безпеки логістичних об'єктів в умовах потенційних загроз [4].

Разом із тим післявоєнний період створює передумови для якісної трансформації логістичної системи України. Однією з ключових перспектив є впровадження сучасних цифрових технологій у сфері логістики, включаючи автоматизацію процесів, використання систем управління транспортом (TMS) та складом (WMS), а також розвиток електронного документообігу [1]. Це дозволить підвищити ефективність управління потоками та знизити витрати.

Важливим напрямом розвитку є інтеграція транспортної системи України до європейської інфраструктури. Гармонізація стандартів, модернізація транспортних коридорів та розвиток мультимодальних перевезень сприятимуть розширенню зовнішньоекономічних зв'язків та зміцненню позицій України на міжнародному ринку [6].

Суттєві перспективи відкриває розвиток логістичних хабів та індустріальних парків, які можуть стати центрами концентрації товарних потоків та інноваційної діяльності [2]. Їх створення сприятиме розвитку регіональної економіки, залученню інвестицій та підвищенню рівня зайнятості населення.

Крім того, важливим напрямом є впровадження принципів сталого розвитку у логістиці, зокрема використання енергоефективних технологій, розвиток екологічного транспорту та зменшення негативного впливу на довкілля. Це відповідає сучасним світовим тенденціям та сприятиме підвищенню конкурентоспроможності української економіки. Отже, відновлення логістичної інфраструктури України є складним, але водночас перспективним процесом, що потребує системного підходу, ефективного управління та активної міжнародної співпраці [5]. Реалізація зазначених напрямів дозволить не лише відновити зруйновану інфраструктуру, але й створити сучасну, інноваційну логістичну систему, здатну забезпечити сталий розвиток національної економіки [1].

Список використаних джерел:

1. Крикавський Є. В., Чорнописька Н. В. Логістика: навчальний посібник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2019.
2. Will Pay: Damage, Losses, and Needs Assessment. Kyiv School of Economics. 2023. URL: <https://kse.ua>.
3. Ukraine Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA3). The World Bank 2024. URL: <https://www.worldbank.org>.
4. EU-Ukraine Solidarity Lanes Report. European Commission. 2023. URL: <https://ec.europa.eu>.
5. Review of Maritime Transport 2023. Geneva: United Nations, 2023.
6. Christopher M. Logistics & Supply Chain Management. 5th ed. London: Pearson, 2016.

Канд. екон. наук Пащенко О. В., Грибанов М. С.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

**ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ
ПЛАСТИКОВИМИ ТРУБАМИ І ФІТИНГАМИ УКРАЇНИ**

Розвиток міжнародної торгівлі пластиковими трубами і фітингами відбувається в умовах ускладнення регуляторного середовища та зростання «нецінових» бар'єрів. На відміну від традиційних тарифних обмежень, дедалі більшого значення набувають технічні регламенти, стандарти та процедури оцінки відповідності, які визначають допуск продукції на конкретні ринки. У глобальному вимірі правила встановлення таких вимог формуються в межах Угоди СОТ про технічні бар'єри в торгівлі (ТВТ), що визнає право держав запроваджувати вимоги для захисту довкілля та безпеки, однак водночас вимагає недискримінаційності й недопущення «зайвих перешкод» для торгівлі. Це створює складний баланс: регуляторні норми легітимні, але їх виконання підвищує витрати експортерів і ускладнює вихід на ринки [1].

Першою ключовою проблемою розвитку міжнародної торгівлі пластиковими трубами і фітингами для українських виробників є жорсткі технічні та регуляторні бар'єри на ринках розвинених країн, насамперед ЄС. Вихід на ці ринки потребує обов'язкової відповідності стандартам EN та ISO, проходження складних процедур сертифікації, підтвердження стабільності якості сировини й готової продукції, а також впровадження систем екологічного менеджменту. Для багатьох українських підприємств ці вимоги означають значні додаткові витрати на модернізацію обладнання, лабораторні випробування та документальне супроводження, що

знижує їхню цінову конкурентоспроможність і обмежує доступ до преміальних сегментів ринку [2].

Другою суттєвою проблемою є висока інтенсивність міжнародної конкуренції у сегменті пластикових труб і фітінгів. Світовий ринок характеризується домінуванням великих виробників з Німеччини, Китаю, США та країн Центральної Європи, які мають переваги у масштабах виробництва, автоматизації та доступі до дешевшої сировини. Українські компанії змушені конкурувати переважно у ціново чутливих нішах, де маржа є низькою, а будь-яке підвищення собівартості через енергоносії чи логістику швидко погіршує їхні позиції. У таких умовах можливості для експансії обмежуються регіональними ринками та окремими спеціалізованими проєктами [3].

Третьою групою проблем виступають логістичні та воєнно-інфраструктурні обмеження, які суттєво ускладнили експортну діяльність після 2022 року. Руйнування транспортної інфраструктури, перевантаження західних кордонів, зростання вартості перевезень і нестабільність поставок призводять до подовження строків доставки та зростання кінцевої ціни продукції. Для галузі, де значну частку собівартості займають транспортні витрати через великі обсяги й низьку питому вартість товару, ці фактори різко знижують конкурентоспроможність українських виробників порівняно з компаніями, розташованими безпосередньо в межах ЄС [3].

Нарешті, вагомою проблемою є структурні та інвестиційні обмеження розвитку галузі, зокрема недостатній рівень технологічної модернізації та обмежений доступ до довгострокового фінансування. Частина українських підприємств працює на обладнанні попередніх поколінь, що ускладнює виробництво багат шарових, армованих і високотехнологічних трубопровідних систем, попит на які зростає на міжнародних ринках. Відсутність масштабних інвестиційних програм стримує перехід до продукції з вищою доданою вартістю, через що українські виробники залишаються залежними від вузького кола стандартних сегментів і мають обмежені можливості для стійкого розширення своєї присутності у глобальній торгівлі [3]. Узагальнюючи викладене, розвиток міжнародної торгівлі пластиковими трубами і фітінгами відбувається в умовах поєднання регуляторних, технологічних, економічних та екологічних викликів, що ускладнюють доступ продукції на зовнішні ринки. Посилення технічних і екологічних стандартів, фрагментація вимог, залежність від цін на нафтохімічну сировину та кліматична

політика формують нову модель конкуренції, у якій важливими стають не лише цінові переваги, а й технологічний рівень та екологічна відповідальність виробників. Водночас ці виклики стимулюють модернізацію виробництва, впровадження інноваційних матеріалів і перехід до циркулярних бізнес-моделей. Для українських виробників розвиток експорту пластикових труб і фітінгів стримується регуляторними бар'єрами, високою конкуренцією та воєнно-логістичними обмеженнями. Значні витрати на сертифікацію, транспортування та енергоресурси зменшують можливості розширення експорту. Тому ключовими напрямами зміцнення міжнародних позицій галузі є технологічна модернізація підприємств, диверсифікація ринків збуту та інтеграція у європейські ланцюги доданої вартості.

Список використаних джерел:

1. The WTO Agreement on Technical Barriers to Trade. WTO. 2025. URL: https://www.wto.org/english/tratop_e/tbt_e/tbtagr_e.htm?utm_source.
2. European Commission. Construction Products Regulation (EU) No 305/2011 – Guidance and Implementation. Brussels: European Commission, 2023.
3. Міністерство економіки України. Експортна стратегія України: дорожня карта стратегічного розвитку торгівлі до 2026 р. Київ: Мінекономіки України, 2022.

Канд. екон. наук Пащенко О. В., Тройникова Н. Д.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

СУЧАСНІ ТРЕНДИ ТА ФАКТОРИ ІНВЕСТУВАННЯ В ЕНЕРГЕТИЧНІ СТАРТАПИ

Сучасний енергетичний сектор переживає глибокі зміни під впливом технологічного розвитку, екологічних викликів і переходу до низьковуглецевої економіки, у межах яких ключову роль відіграють інноваційні стартапи. Саме вони формують нові рішення у сферах відновлюваної енергетики, накопичення енергії, розумних мереж і підвищення енергоефективності, забезпечуючи швидку адаптацію галузі до нових умов. Водночас такі компанії характеризуються високим рівнем ризику та значним потенціалом масштабування, але стикаються зі складнощами залучення фінансування через економічну нестабільність, політичні фактори та технологічні бар'єри.

Інвестування у відновлювану енергетику є комплексним процесом, що поєднує економічні, технологічні, правові та екологічні аспекти. Воно охоплює різні форми вкладень – від прямих інвестицій у генерацію до фінансових інструментів і кооперативних моделей. Результативність таких інвестицій залежить від стабільності регулювання, технологічного розвитку та врахування ESG-факторів, а їх поєднання сприяє переходу до низьковуглецевої економіки та забезпечує не лише фінансовий, а й екологічний ефект [1].

Світові інвестиції в енергетику у 2015-2024 рр. чітко змістилися у бік «зеленої» трансформації: фінансування чистої енергетики майже подвоїлося – з 1,1 трлн до понад 2 трлн дол. США, тоді як вкладення у вичерпне паливо залишаються нижчими за рівень 2015 р. Найшвидше зростали інвестиції у відновлювану енергетику, енергоефективність, а також мережі та системи накопичення, що підкреслює важливість гнучкої енергетичної інфраструктури. У структурі інвестицій провідну роль відіграють ВДЕ та енергоефективність, тоді як регіональними лідерами виступають Китай, США та ЄС. Загалом ці тенденції свідчать про довгострокове переорієнтування капіталу на низьковуглецеві технології під впливом кліматичної політики, енергетичних криз і технологічного прогресу [2].

У 2024-2025 рр. в Україні активізувалося інвестування у технологічні проекти, зокрема у сфері розумних енергомереж, AI-прогнозування навантаження, водневих рішень та енергоефективності, що свідчить про значний потенціал країни у розвитку інноваційної «зеленої» енергетики. Водночас успішність стартапів залежить від рівня технологічних розробок, державної підтримки, співпраці з великими компаніями та здатності відповідати глобальним енергетичним трендам і ESG-вимогам. Інвестиції у відновлювану енергетику стримуються сукупністю економічних, технологічних, регуляторних і соціальних факторів, серед яких особливо критичним є розвиток систем накопичення енергії як необхідної умови стабільної інтеграції сонячної та вітрової генерації в енергосистему. Високі початкові капітальні витрати на будівництво об'єктів ВДЕ, а також додаткові витрати на модернізацію електромереж і впровадження систем зберігання енергії значно підвищують фінансове навантаження на інвесторів. Технічні обмеження, пов'язані з ефективністю накопичувачів, складністю їх інтеграції в застарілу інфраструктуру та дефіцитом кваліфікованих

кадрів, додатково ускладнюють розвиток галузі та потребують масштабної модернізації smart grids і цифрових систем управління.

Водночас регуляторна невизначеність, зокрема подвійне трактування накопичувачів як споживачів і виробників, тривалі процедури підключення до мереж та нестабільна тарифна політика, формують високі ризики для довгострокових інвестицій. Соціальні чинники, включаючи низький рівень обізнаності населення та опір місцевих громад до реалізації проєктів, також впливають на швидкість впровадження ВДЕ. Окремим викликом є сировинна залежність виробництва систем накопичення енергії: дефіцит літію, кобальту, нікелю та інших критичних матеріалів зумовлює геополітичні ризики та підтримує відносно високий рівень цін на акумулятори. Незважаючи на поступове здешевлення технологій завдяки інноваціям і масштабуванню виробництва, повноцінне розкриття інвестиційного потенціалу ВДЕ потребує комплексних рішень – стабільної державної політики, розвитку ринків гнучкості, диверсифікації сировинних ланцюгів, модернізації [2-4].

Таким чином, дослідження інвестицій у стартапи енергетичних технологій у 2020-2025 рр. свідчить про стабільне зростання зацікавленості з боку глобальних інвесторів. Попри економічні та геополітичні виклики, інвестори дедалі більше орієнтуються на комплексні рішення – розвиток ВДЕ, систем накопичення енергії, електротранспорту та модернізацію мереж. Очікується подальше зростання вкладень, що сприятиме декарбонізації, розвитку інфраструктури та посиленню ролі стартапів як драйверів трансформації енергетичного сектору.

Список використаних джерел:

1. Polzin F. Mobilizing private finance for renewable energy – A systematic review of approaches, barriers and solutions. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 2017, № 77, pp. 525-539. <https://doi.org/10.1016/j.rser.2017.04.007>.
2. World Energy Investment 2024: overview and key findings. IEA. 2025. URL: <https://www.iea.org/reports/world-energy-investment-2024/overview-and-key-findings>.
3. What are barriers to renewable energy investments? Energy Sustainability Directory. 2026. URL: <https://energy.sustainability-directory.com/question/what-are-barriers-to-renewable-energy-investments/>.
4. Тренди та технології зберігання енергії та електроенергії. SIG Energy. 2026. URL: <https://www.sig.energy/trendy-ta-tehnologiyi-zberigannya-energiyi-ta-elektroenergiyi/>

Канд. екон. наук Пащенко О. В., Шлега А. О.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

**СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ФАКТОРИ РОЗВИТКУ
ВУГІЛЬНОЇ ГАЛУЗІ У СВІТІ**

Глобальна торгівля вугіллям досягла нового історичного максимуму у 2024 р., загальний обсяг оцінюється в 1,55 млрд т, вперше перевищивши позначку в 1,5 млрд т. Торгівля енергетичним вугіллям зросла на 28 млн т, досягнувши 1180 млн тонн. Це зростання було зумовлене головним чином сильним попитом на імпорт в Азії, особливо з боку Китаю. Країна зазнала зростання імпорту, при цьому імпорт вугілля досяг нових максимумів. Імпорт збільшився на 14% до 548 млн т, в результаті чого загальний річний імпорт вперше перевищив 500 млн т. Цей обсяг більш ніж удвічі перевищує обсяг Індії, другого за величиною імпортера. В'єтнам також став ключовим імпортером у 2024 р., випередивши Китайський Тайбей та увійшовши до п'ятірки лідерів. Імпорт до В'єтнаму, за оцінками, збільшився на 16%, завдяки високому попиту та стабільному внутрішньому виробництву [1].

Динаміка світових обсягів торгівлі вугіллям у 2014-2024 рр. свідчить про хвилеподібний характер розвитку ринку з загальною тенденцією до зростання наприкінці періоду. Сформовані тенденції пояснюються сукупністю економічних, енергетичних і геополітичних факторів. Початкове скорочення у 2015 р. було пов'язане з падінням цін на енергоносії, уповільненням економіки Китаю та посиленням кліматичної політики в ЄС і США, що зменшило попит на імпортне вугілля. Відновлення у 2016-2019 рр. відображає зростання споживання в Азії, насамперед в Індії та країнах АСЕАН, а також активізацію торгівлі металургійним вугіллям. Різкий спад у 2020 р. є прямим наслідком пандемії COVID-19, зупинки промислових підприємств і порушення логістичних ланцюгів. Подальший стрімкий ріст у 2021-2024 рр. значною мірою зумовлений глобальною енергетичною кризою, дефіцитом природного газу та геополітичними потрясіннями, зокрема війною в Україні, що стимулювали тимчасове повернення багатьох країн до використання вугілля й активізацію міжнародної торгівлі. Водночас високі показники 2023-2024 рр. свідчать про суперечливий характер енергетичного переходу, коли декарбонізаційні цілі співіснують із збереженням значної ролі вугілля у забезпеченні енергетичної безпеки [1].

Глобальні екологічні, технологічні та геополітичні чинники суттєво змінюють сучасну вугільну галузь, формуючи нові умови її функціонування. Посилення кліматичної політики та декарбонізаційних вимог знижує роль вугілля як традиційного енергоносія, оскільки міжнародні угоди, вуглецеве регулювання та ESG-підходи підвищують собівартість вугільних проєктів і зменшують їхню інвестиційну привабливість. Водночас технологічний прогрес у сфері відновлюваної енергетики, накопичення енергії та водневих рішень посилює конкуренцію, хоча окремі технології «чистого вугілля» та стійкий попит на металургійне вугілля поки що підтримують частину галузі. Таким чином, вугільна промисловість переходить від моделі масового зростання до вибіркового розвитку з акцентом на ефективність, екологічну адаптацію та регіональну спеціалізацію [2].

Геополітичні фактори, своєю чергою, залишаються важливим чинником підтримки та переформатування світового ринку вугілля. Воєнні конфлікти, санкції, торговельні обмеження та енергетичні кризи змінюють логістику, структуру експорту й імпорту, а також підсилюють роль вугілля як тимчасового «страхового» ресурсу в умовах дефіциту інших енергоносіїв. Водночас економічна ефективність галузі стає дедалі більш нестабільною: падіння світових цін, скорочення торгівлі та висока чутливість до валютних курсів і витрат на паливо, працю та логістику посилюють тиск на прибутковість виробників. У результаті більшість експортерів стикаються зі зниженням маржі, а подальший розвиток галузі дедалі більше залежить від здатності адаптуватися до нових глобальних екологічних, ринкових і геополітичних реалій [2]. Для України перспективи розвитку вугільної галузі пов'язані передусім із забезпеченням енергетичної безпеки, модернізацією виробництва та поступовою інтеграцією в європейську енергетичну систему. Попри глобальну тенденцію скорочення використання вугілля, цей ресурс залишається важливим елементом енергетичного балансу та може виконувати стабілізуючу роль у перехідний період енергетичної трансформації. Подальший розвиток галузі в Україні має ґрунтуватися на модернізації шахт, підвищенні енергоефективності, диверсифікації використання вугілля (зокрема у металургії) та впровадженні технологій скорочення викидів. У довгостроковій перспективі це дозволить поєднати

потреби економічного розвитку, енергетичної безпеки та екологічної трансформації економіки.

Таким чином, з огляду на те, що такі рушійні сили, як Китай та Індія, є лідерами споживання та виробництва, а Південно-Східна Азія є регіоном зростання, ринок вугілля повинен прагнути до інновацій, щоб залишатися актуальним. Майбутнє вугілля залежить від перебалансування факторів навколо енергетичної безпеки, економічного зростання та екологічної стійкості – жорсткого балансування, яке стане найбільшим викликом, що стоїть перед ринком вугілля протягом наступного десятиліття [3].

Список використаних джерел:

- 1 Coal Mid-Year Update 2025: Trade. International Energy Agency. 2025. URL: <https://www.iea.org/reports/coal-mid-year-update-2025/trade>.
- 2 Coal 2025: Prices and costs. International Energy Agency. 2025. URL: <https://www.iea.org/reports/coal-2025/prices-and-costs#abstract>.
- 3 World coal market consumption: details and forecast. Mining Frontier. 2025. URL: <https://www.miningfrontier.com/market-reports/world-coal-market-consumption-details-and-forecast/>.

Прошенко С. К., канд. екон. наук Скрипник Н. Є.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

КОНКУРЕНТНІ ПОЗИЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ НА СВІТОВИХ РИНКАХ

Динаміка глобального економічного середовища у 2024-2026 рр. характеризується посиленням протекціонізму, прискореною цифровізацією та радикальною перебудовою глобальних ланцюгів доданої вартості. Для України питання конкурентоспроможності національних підприємств набуває екзистенційного значення. Трансформація від ресурсного експорту до економіки з високою часткою доданої вартості є не лише вимогою євроінтеграційного процесу, а й ключовим фактором стійкості держави в умовах гібридної системи «мир-війна».

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю переоцінки традиційних конкурентних переваг України (низька вартість ресурсів, логістична близькість) та пошуку нових драйверів зростання у секторах Industry 4.0, високих технологій

та «зеленої» економіки. Формування стійких конкурентних позицій потребує комплексного аналізу впливу дестабілізуючих факторів та адаптації бізнес-моделей до стандартів ESG та цифрових ринків.

Теоретичний фундамент аналізу конкурентоспроможності базується на концепціях «національного ромба» М. Портера, теорії міжнародної торгівлі П. Кругмана та концепціях динамічних спроможностей Д. Тіса. Проблематика конкурентних позицій України на світових ринках є предметом глибокого вивчення провідних вітчизняних вчених: В. Гейця (структурні трансформації), А. Філіпенка (глобальна інтеграція), О. Шниркова (конкурентна політика ЄС).

Останніми роками фокус досліджень змістився на питання «цифрової конкурентоспроможності» та «економічної резильєнтності» (стійкості). Проте, питання трансформації конкурентних позицій під впливом глобальної турбулентності та дифузії інтелектуальних технологій у посткризовий період потребують подальшого наукового осмислення та емпіричного підтвердження.

Сучасна архітектура конкурентних переваг українських підприємств у 2026 р., тобто конкурентоспроможність українського бізнесу визначається здатністю до швидкої адаптації. Слід виділити три рівні формування конкурентних позицій:

1) макрорівень: інституційне зближення з ЄС та отримання статусу «надійного постачальника» у критичних галузях (енергетика, продовольча безпека);

2) мезорівень: розвиток регіональних інноваційних кластерів та індустріальних парків, що фокусуються на переробці сировини;

3) мікрорівень: впровадження CRM-систем, автоматизація бізнес-процесів та перехід на клієнтоорієнтовані моделі маркетингу [1].

Аналіз експортного потенціалу свідчить про зміну структури конкурентних позицій у сфері ІТ та цифрові послуги: Україна впевнено утримує позиції одного з найбільших європейських хабів. Ключовою перевагою є розвиток Military-Tech рішень, які мають унікальну верифікацію в реальних умовах і стають затребуваними на ринках НАТО та Азії. Агропромисловий комплекс характеризується переходом від експорту зернових до продукції з маркуванням

«Organic» та «Non-GMO». Інтеграція в європейські мережі рітейлу вимагає жорсткої сертифікації за стандартами GlobalGAP. Машинобудування та енергетика зміцнюють конкурентні позиції за рахунок участі у проєктах «зеленого» водню та відновлення енергетичної інфраструктури, що стимулює попит на вітчизняне електротехнічне обладнання [2].

Незважаючи на позитивні зрушення, конкурентні позиції стримуються низкою факторів: логістичні ризики (висока вартість страхування та нестабільність морських шляхів змушують бізнес переорієнтовуватися на залізничне сполучення з ЄС, що створює «вузькі місця» на кордоні); дефіцит людського капіталу (трудова міграція та розрив у навичках (skills gap) вимагають від підприємств інвестувати в корпоративну освіту та R&D); енергетична інтенсивність: висока частка енерговитрат у собівартості продукції робить її вразливою до коливань цін на енергоносії порівняно з конкурентами з Південно-Східної Азії.

Конкурентоспроможність у 2026 р. неможлива без інтелектуальної складової. Підприємства, що інвестують у наукові розробки та впроваджують елементи штучного інтелекту для аналізу світових ринків, демонструють на 15-20% вищу рентабельність експортних операцій. Використання блокчейн-технологій для відстеження ланцюгів поставок стає обов'язковою умовою виходу на преміальні ринки розвинених країн.

Конкурентоспроможність українських підприємств зміщується з цінової (low-cost) на якісну та технологічну. Визначальним фактором стає не обсяг ресурсів, а швидкість їх трансформації в інтелектуальний продукт. Гармонізація з технічними регламентами ЄС відкриває доступ до ринків з високою купівельною спроможністю, але водночас вимагає «жорсткої» модернізації застарілих фондів. Для зміцнення позицій на світових ринках держава має стимулювати експорт високотехнологічної продукції через механізми страхування військово-політичних ризиків та підтримку R&D-проєктів. Головним активом українського бізнесу залишається креативність та адаптивність персоналу.

Формування бренду «Made in Ukraine» як символу стійкості та інноваційності є глобальним завданням на найближче десятиліття. Зміцнення конкурентних позицій України вимагає синергії між академічною наукою, державним регулюванням та приватним капіталом для формування національної економіки, здатної не лише конкурувати, а й формувати власні тренди на світовій арені.

Список використаних джерел:

1. Конкурентоспроможність національної економіки в умовах цифрової трансформації : колект. моногр. / за ред. О. І. Шниркова. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2024. 284 с.
2. Національна економічна стратегія на період до 2030 року : Постанова Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 № 179 (із змінами станом на 2025 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.

Слободчук В. В.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

**СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ
РИНКУ ПОБУТОВОЇ ХІМІЇ В УКРАЇНІ**

Ринок побутової хімії в Україні за останні роки демонструє стійку позитивну динаміку розвитку, що зумовлено зростанням рівня споживання, розширенням асортименту продукції та впровадженням нових технологічних рішень у виробництві і маркетингу. Попит на засоби для прибирання, дезінфекції та догляду за домогосподарством залишається стабільно високим завдяки зростанню стандартів життя, розширенню роздрібною торгівлі та активному впровадженню е-комерції. Водночас ринок проходить процес структурних змін під впливом міжнародних тенденцій, посилення конкуренції з боку імпортних брендів, а також зростання ролі локальних виробників, що разом створює передумови для подальшого інноваційного та економічно збалансованого зростання.

У період 2015-2020 рр. спостерігається стійке зростання динаміки реалізації побутової хімії в Україні з 3 997 268,7 тис. грн у 2015 році до 5 577 268,4 тис. грн у 2020 році, що становить приріст приблизно 39,5%. Найбільш інтенсивне зростання відбулося у 2017-2018 рр., коли обсяг перевищив 5,18 млрд грн. Певне уповільнення зафіксовано у 2019 році (4 954 026,4 тис. грн), однак у 2020 році ринок досяг локального піку. У 2021 році відбулося різке скорочення до 3 883 541,3 тис. грн (зниження майже на 30% порівняно з 2020 р.), після чого з 2022 року розпочалося поступове відновлення: 4 234 896,2 тис. грн у 2022 р., 5 883 676,8 тис. грн у 2023 р. та 7 549 857,7 тис. грн у 2024 р., що є найвищим значенням за весь період дослідження [1].

Зростання у 2015-2020 рр. можна пояснити розширенням внутрішнього попиту, активізацією роздрібною торгівлі та зростанням культури споживання засобів гігієни й дезінфекції, особливо в період пандемії COVID-19, що стимулювало попит у 2020 році. Спад у 2021 році пов'язаний із загально-економічною нестабільністю та наслідками пандемії для виробничих і логістичних ланцюгів. Подальше зростання у 2022-2024 рр. відображає адаптацію ринку до кризових умов, імпортозаміщення, підвищення ролі локальних виробників та інфляційний фактор, який також суттєво вплинув на номінальні обсяги реалізації. Таким чином, ринок побутової хімії демонструє високу здатність до відновлення та збереження довгострокової позитивної тенденції розвитку [1].

Цифровізація, розвиток e-commerce та посилення ролі роздрібних мереж стали ключовими чинниками трансформації дистрибуції побутової хімії в сучасних умовах. Цифровізація істотно змінює дистрибуцію побутової хімії, бо переносить фокус із «фізичного переміщення товару» на керування даними про попит, запаси й доступність у каналах. У практиці FMCG це проявляється через інтеграцію виробника, дистриб'ютора і ритейлу в єдині процеси планування та поповнення (SCM-підхід), де рішення приймаються на основі аналітики продажів і прогнозування, а не лише інтуїції закупівельників. Паралельно зростає роль онлайн-платформ і маркетплейсів як інфраструктури продажів, що, за оцінками UNCTAD, є одним з ключових драйверів цифрової економіки та трансформації торгівлі (у т.ч. через підсилення ролі платформ) [2].

E-commerce та «омніканальність» у FMCG переводять побутову хімію в режим безперервної доступності: покупець очікує однаковий асортимент, ціну/акцію, сервіс і швидкість отримання незалежно від того, чи замовляє він онлайн, чи купує в магазині. Саме тому NIQ підкреслює, що e-commerce еволюціонував у омніканальне середовище з різними моделями фулфілменту (доставка третьою стороною, виконання замовлень із магазину, складське виконання), які FMCG-брендам потрібно узгоджувати між собою, «ламаючи» розриви між онлайн та офлайн [3].

Роздрібні мережі стають «центрами даних» і водночас головними архітекторами полицної присутності побутової хімії: вони управляють категоріями,

промо-активністю, видимістю брендів і часткою private label, а також диктують вимоги до сервісного рівня постачань (OTIF), частоти поповнення та упаковки. У ширшому європейському контексті онлайн-покупки стають нормою (в ЄС частка інтернет-користувачів, які купували онлайн, зросла до 77% у 2024 р.), що підсилює тиск на ритейлерів і постачальників щодо цифрових процесів та інтегрованого клієнтського досвіду [4].

Отже, ринок побутової хімії в Україні характеризується стійкою позитивною динамікою розвитку та високою адаптивністю до кризових умов, що підтверджується відновленням після спаду 2021 року й досягненням максимальних обсягів у 2024 році. Його зростання забезпечується поєднанням внутрішнього попиту, інфляційних чинників, посилення ролі локальних виробників та активного розвитку цифровізації, e-commerce і омніканальних моделей дистрибуції. У результаті відбувається трансформація традиційних каналів збуту у більш інтегровані, клієнтоорієнтовані системи, що створює передумови для подальшого інноваційного та конкурентоспроможного розвитку ринку.

Список використаних джерел

1. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. 2026. URL: <https://stat.gov.ua/uk/explorer>.
2. E-commerce and Digital Economy. UNCTAD. 2026. URL: <https://unctad.org/topic/ecommerce-and-digital-economy>.
3. E-commerce 2.0: Navigating today's omnichannel environment – a new challenge for FMCG brands. NielsenIQ. 2026. URL: <https://nielseniq.com/global/en/insights/analysis/2024/e-commerce-2-0-navigating-todays-omnichannel-environment-a-new-challenge-for-fmcg-brands/>.
4. E-commerce statistics for individuals. Eurostat. 2026. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=E-commerce_statistics_for_individuals.

Фещенко С. В.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

**СУЧАСНІ МЕТОДИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ ТА РОЗВИТКУ
ПЕРСОНАЛУ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗШИРЕННЯ МІЖНАРОДНОГО
БІЗНЕСУ (НА ПРИКЛАДІ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»)**

В умовах глобалізації економіки та активного розвитку фінансових технологій особливого значення набуває ефективна система навчання та розвитку персоналу як ключовий фактор забезпечення конкурентоспроможності банківських установ на міжнародному ринку. Для великих фінансових інституцій, зокрема банків, людський капітал виступає стратегічним ресурсом, що визначає здатність до інновацій, адаптації до змін та виходу на нові ринки. Це актуалізує дослідження сучасних методів організації навчання персоналу як складової системи HR-менеджменту [1].

У межах дослідження АТ КБ «ПриватБанк» проаналізовано практики організації навчання та розвитку персоналу у банківському секторі на прикладі ПриватБанк, який є одним із лідерів фінансового ринку України та активно впроваджує цифрові рішення [4]. Зокрема, чисельність персоналу банку перевищує 20 тис. осіб, з яких понад 85% щорічно залучені до різних програм навчання та підвищення кваліфікації [3]. Середній обсяг навчання становить близько 40-60 годин на одного працівника на рік, а частка дистанційного навчання через LMS-платформи перевищує 70%. Інформаційною базою стали відкриті дані, аналітичні матеріали та узагальнені підходи до розвитку персоналу у фінансових установах.

Результати аналізу свідчать, що сучасна система навчання персоналу банку базується на поєднанні традиційних та інноваційних методів. Значного поширення набули цифрові освітні платформи (LMS-системи), які забезпечують безперервність навчального процесу та доступність освітніх ресурсів незалежно від географічного розташування працівників: понад 75% навчальних курсів реалізується в онлайн-форматі, а рівень завершення програм перевищує 80%. Використання мікронавчання (microlearning) дозволяє підвищити ефективність засвоєння матеріалу на 20-25%, тоді як інтерактивні методи (кейси, симуляції,

Том 4. УКРАЇНА У ГЛОБАЛЬНОМУ СВІТІ ТА ЇЇ ГЕОЕКОНОМІЧНІ ПРІОРИТЕТИ

бізнес-ігри) охоплюють близько 60% навчальних програм і сприяють розвитку практичних навичок [2]. Особливу увагу приділено розвитку soft skills персоналу, що є критично важливим для міжнародної діяльності банку: понад 65% працівників проходять тренінги з комунікації, командної роботи та клієнтоорієнтованості [2]. До ключових компетенцій належать міжкультурна комунікація, адаптивність, клієнтоорієнтованість та здатність працювати в мультинаціональному середовищі. Водночас, значний акцент робиться на розвитку цифрових компетенцій: близько 50% навчальних програм пов'язані з фінансовими технологіями, аналітикою даних та кібербезпекою, що відповідає тенденціям цифровізації банківського сектору.

Для більш глибокого аналізу виявлених недоліків та систематизації їх впливу на ефективність розвитку персоналу доцільно узагальнити ключові проблеми організації (табл. 1).

Таблиця 1

Узагальнення проблем та їх впливу на ефективність розвитку персоналу

Проблема	Прояв	Причини	Вплив на розвиток персоналу
Недостатня персоналізація навчання	Уніфіковані програми	Відсутність адаптивних платформ	Зниження ефективності навчання
Низька інтеграція міжнародного досвіду	Обмежене використання глобальних практик	Фокус на внутрішніх стандартах	Ускладнення виходу на міжнародні ринки
Нерівномірна залученість персоналу	Низька участь у навчанні	Недостатня мотивація	Сповільнення розвитку компетенцій
Обмежена оцінка ефективності навчання	Відсутність чітких КРІ	Недостатня аналітика	Складність вимірювання результатів

Джерело: складено автором

Оцінка представлених даних дозволяє визначити ключові напрями вдосконалення системи навчання персоналу. Насамперед, доцільним є впровадження адаптивних навчальних платформ, які забезпечують індивідуалізацію освітніх траєкторій працівників. Важливим напрямом є також інтеграція міжнародного досвіду шляхом участі у глобальних освітніх програмах, співпраці з міжнародними фінансовими організаціями та залучення іноземних експертів. Ефективним інструментом розвитку персоналу є використання концепції безперервного навчання

(lifelong learning), що передбачає постійне оновлення знань і навичок відповідно до змін у зовнішньому середовищі. Важливу роль відіграє також розвиток корпоративної культури навчання, яка стимулює працівників до саморозвитку та підвищення кваліфікації.

Отже, результати дослідження підтверджують, що ефективна організація навчання та розвитку персоналу є одним із ключових факторів успішного виходу компанії на міжнародні ринки. Використання сучасних методів навчання, цифрових технологій та індивідуалізованих підходів сприяє формуванню конкурентоспроможного кадрового потенціалу та забезпечує сталий розвиток банківської установи в умовах глобальної конкуренції.

Список використаних джерел:

1. Колот А. М., Герасименко О. О. Управління персоналом у цифровій економіці: сучасні виклики та тенденції розвитку. *Економіка України*. 2024. № 2. С. 45-58.
2. ПриватБанк. Кар'єра та розвиток персоналу. URL: <https://privatbank.ua/work>.
3. Deloitte. 2024 Global Human Capital Trends: Navigating disruption. 2024. URL: <https://www2.deloitte.com/global/en/insights/focus/human-capital-trends.html>.
4. World Economic Forum. The Future of Jobs Report 2023. URL: <https://www.weforum.org/reports/the-future-of-jobs-report-2023/>.

Фрунзе Є. А., канд. екон. наук Огданська О. Д.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

ТРАНСНАЦІОНАЛЬНІ БАНКИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОСИЛЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНИ

В умовах поглиблення процесів глобалізації світової економіки та лібералізації міжнародних фінансових відносин особливого значення набуває діяльність транснаціональних банків як ключових суб'єктів міжнародної фінансової системи. Саме транснаціональні банки виступають основними посередниками у перерозподілі капіталу між країнами, забезпечують мобілізацію фінансових ресурсів на глобальному рівні та сприяють інтеграції національних фінансових ринків у єдиний світовий фінансовий простір.

Найбільш загальне визначення транснаціонального банку є таким: це банк, який здійснює операції більше ніж в одній країні. Найчастіше термін

«транснаціональний банк» замінюють на категорію – «іноземний банк» або «міжнародний банк» та у міжнародній звітності відносять до загальної категорії прямих іноземних інвестицій (FDI) у фінансових послугах. Однак необхідно зазначити, що міжнародні банки – це банки, які працюють через міжнародні кордони, але які не встановлюють фізичну присутність в інших країнах [1].

Транснаціональні банки мають основні характерні риси, а саме:

- домінуюче положення на світовому ринку позикових капіталів;
- велика розгалужена мережа іноземних підрозділів та філій, які акумулюють та оперативно перерозподіляють позичковий капітал;
- високий рівень активності на міжнародних фінансових ринках;
- орієнтація переважно на операції з рухом капіталу, а не зовнішньої торгівлі.

Транснаціональні банки значно посилюють міжнародну конкурентоспроможність України. Банки з іноземним капіталом забезпечують приплив фінансових ресурсів, сприяють розвитку кредитування корпоративного сектору, підтримують експортно-імпортні операції та інтегрують національну банківську систему у глобальні фінансові ринки.

В Україні транснаціональні банки представлені дочірніми установами провідних міжнародних банківських груп, які інтегрують національний ринок у світові фінансові системи. Креді Аґріколь Банк (Credit Agricole), Райффайзен Банк Аваль (Raiffeisen), Укрсиббанк (BNP Paribas), Кредобанк (PKO Bank Polski), ОТП Банк (OTP Group) та Правекс Банк (Intesa Sanpaolo) забезпечують трансфер міжнародних стандартів (Basel III, PSD2), доступ до глобального капіталу та cross-border платежів [2].

Вплив транснаціональних банків на конкурентоспроможність України проявляється через декілька основних напрямів. Вони забезпечують доступ українських підприємств до міжнародного капіталу та знижують вартість фінансових ресурсів завдяки можливості залучення коштів на міжнародних ринках. Також ТНБ активно фінансують зовнішньоекономічну діяльність через надання акредитивів, банківських гарантій, документарного та торговельного фінансування, що стимулює розвиток експорту. Транснаціональні банки сприяють впровадженню міжнародних стандартів управління ризиками, корпоративного

управління та фінансової прозорості (зокрема стандартів Basel III), що підвищує стабільність банківської системи. Окрім того, транснаціональні банки прискорюють цифрову модернізацію фінансового сектору, впроваджуючи сучасні платіжні технології та інноваційні банківські сервіси [3].

Перед банківською системою України постає також низка суттєвих проблем, серед яких недостатній рівень конкурентоспроможності сектору, низька якість і висока вартість послуг, недостатній рівень капіталізації. Зазначені проблеми стримують подальший розвиток фінансового сектору та негативно впливають на ефективність функціонування економіки в цілому, що зумовлює необхідність впровадження системних заходів для зміцнення стабільності банківської системи.

Підвищенню фінансової стійкості банківського сектору України сприятимуть такі напрями:

- консолідація банків через процеси злиття та поглинання;
- нарощення рівня капіталізації та збільшення обсягів активів як окремих банків, так і системи загалом;
- посилення державного нагляду й контролю за банківською діяльністю з метою мінімізації ризиків і запобігання виникненню системних криз.

Сьогодні транснаціональні банки є одними з найбільших гравців міжнародного банківського ринку та істотно впливають на розвиток і функціонування банківської системи тих країн, у яких здійснюють свою діяльність. Їх присутність в Україні не лише забезпечує інтеграцію національної фінансової системи в міжнародний економічний простір, а й сприяє підвищенню стандартів банківської діяльності відповідно до міжнародних вимог. Ефективне використання потенціалу транснаціональних банків потребує збалансованої державної політики, спрямованої на підтримку конкуренції, фінансової стабільності та захисту національних інтересів. За таких умов співпраця з транснаціональними банківськими групами здатна забезпечити довгострокове економічне зростання України.

Список використаних джерел:

1. Тарасевич Н. В. Сучасні тенденції діяльності транснаціональних банків у світовій економіці. *Європейський вектор економічного розвитку*. 2022. №2. С. 1-10. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/1708527>

2. Інформація про визнані банківські групи та банківські групи, визнання яких припинено. 2025. URL: <https://bank.gov.ua/ua/supervision/registration/bankgroups>.
3. Хаджинов І. В., Месечко І. М. Конкурентні позиції транснаціонального капіталу в банківському секторі України. *Економіка і організація управління*. 2018. №2(26). С. 29-38. URL: <https://jeou.donnu.edu.ua/article/view/4775>.

Хоронжевська А. І., канд. екон. наук Скрипник Н. Є.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЕКОНОМІЧНОГО ПРОСТОРУ: РИНКОВІ ІМПЛІКАЦІЇ

Процес європейської інтеграції України в умовах повномасштабної війни став не лише політичним вибором, а й механізмом економічного виживання та подальшого відновлення. Стрімка переорієнтація торговельних потоків на ринок Європейського Союзу суттєво змінює ландшафт національної економіки. Дослідження ринкових імплікацій цієї інтеграції є критично актуальним з огляду на офіційний початок переговорів про вступ України до ЄС у червні 2024 р. та необхідність адаптації бізнесу до стандартів Єдиного ринку.

Проблематика інтеграції України до європейського простору активно досліджується провідними науковими центрами та експертами [3]. Теоретичні та прикладні аспекти функціонування міжнародної торгівлі в умовах цифровізації та євроінтеграції висвітлено у працях Ю. Г. Козака, зокрема щодо трансформації торговельних режимів. Аналіз інституційних змін та гармонізації законодавства представлений у роботах фахівців Європейської Бізнес Асоціації (ЕВА) та аналітичних звітах Українського центру європейської політики (UCER). Вагомий внесок у дослідження динаміки зовнішньоекономічних операцій в умовах війни зробили експерти Національного банку України).

Основними напрямками ринкових імплікацій інтеграції України до європейського економічного простору на сучасному етапі є:

1. Кардинальна зміна географічної структури торгівлі. Якщо до 2022 р. частка ЄС в експорті коливалася на рівні 40%, то в умовах морської блокади вона досягала 80%, а станом на кінець 2022-2023 рр. стабілізувалася на рівні понад 63-65% [1];

2. Інтеграція до Єдиного цифрового ринку. Україна демонструє високі темпи цифровізації (2-ге місце у світі за доступністю інтернету у 2023 р.). Розвиток ІТ-сектору, частка якого в експорті послуг перевищує 40%, є ключовим драйвером сервісної інтеграції [1];

3. Гармонізація технічного регулювання. Пріоритетом для бізнесу у 2024 р. є «промисловий безвіз» (угода АСАА), що передбачає визнання українських сертифікатів відповідності у ЄС, зменшуючи витрати експортерів [1];

4. Трансформація інвестиційного клімату. Попри воєнні ризики, іноземні компанії розглядають Україну як майбутній виробничий хаб. Середня вартість нових інвестиційних проєктів, запланованих членами ЕВА на 2024 р., становить близько 8 млн дол. США [1].

5. Спрощення митних процедур. Приєднання до Конвенції про процедуру спільного транзиту (NCTS) дозволяє швидше обробляти вантажі, підвищуючи прозорість та ефективність державного регулювання ЗЕД.

Разом з тим, інтеграція супроводжується значними викликами. Ключовим є розрив між вимогами європейського законодавства та реальними можливостями малого і середнього бізнесу щодо модернізації виробництва. Також актуальними залишаються питання захисту внутрішнього ринку в окремих секторах та необхідність балансу між воєнними потребами і збереженням економічного потенціалу [2].

Таким чином, європейська інтеграція стає головним фактором ринкової трансформації України. Вона забезпечує доступ до стабільного ринку, стимулює цифровізацію та інституційні реформи. Подальший успіх залежить від темпів гармонізації законодавства та формування ефективних механізмів підтримки національного виробника в умовах посиленої конкуренції на Єдиному ринку ЄС.

Підсумовуючи аналіз ринкових імплікацій інтеграції України до Європейського економічного простору, можна виділити чотири фундаментальні вектори трансформації [3]:

1. Інституційна зрілість як передумова інвестиційного буму. Інтеграція до ЄЄП діє як «зовнішній якір» для внутрішніх реформ. Впровадження європейських регуляторних практик у сфері судочинства, захисту прав інтелектуальної власності та антимонопольного законодавства створює передбачуване середовище.

2. Структурна перебудова: від експорту сировини до «European Workshop». Ринкові імперативи ЄС змушують українських виробників проводити прискорену декарбонізацію та технологічне оновлення. Ми спостерігаємо зміну ролі України в ланцюгах доданої вартості: Україна перестає бути лише «житницею» і стає партнером у сферах FoodTech, біоенергетики та виробництва критичної сировини (літій, кобальт) для європейського автопрому.

3. Цифрова та енергетична синергія. Україна інтегрується в ЄЕП у період «подвійного переходу» (Digital & Green Transition). Це створює унікальну ринкову нішу: синхронізація дозволяє українським сервісним компаніям масштабуватися на ринок ЄС без юридичного «фізичного» представництва.

4. Соціально-економічний виклик: конкуренція за людину. Найбільш критичною імплікацією є трансформація ринку праці. Відкритість кордонів та мобільність капіталу вимагають від України не просто створення робочих місць, а конкуренції рівнем життя та соціальних гарантій. Це стимулюватиме бізнес до автоматизації процесів та підвищення продуктивності праці, щоб мати змогу платити «європейські» зарплати всередині країни.

Список використаних джерел:

1. Інтеграція України до внутрішнього ринку ЄС в умовах війни : аналітичний звіт. Київ. Український центр європейської політики (UCEP), 2023.С. 23-30. URL:https://ucerp.org.ua/wpcontent/uploads/2023/08/zvit_internmarket_2023_ukr.pdf.
2. Ключові пріоритети бізнесу для роботи в 2024 році. European Business Association (EBA). 2024. URL: <https://eba.com.ua/klyuchovi-priorytety-biznesu-dlya-roboty-v-2024-rotsi/>.
3. Лола Ю. Ю., Михайленко Д. Г., Болотна О. В., Дячек В. В. Інтеграція України до Єдиного цифрового ринку ЄС. *Проблеми економіки*. 2024. №4(62). С. 64-69. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2024-4_0-pages-64_70.pdf.

Канд. екон. наук Чайка Ю. М.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

ВВП УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ВОЄННИХ РИЗИКІВ ТА МІЖНАРОДНОЇ ПІДТРИМКИ

Повномасштабне військове вторгнення суттєво змінило траєкторію економічного розвитку України. Руйнування виробничих потужностей, порушення логістичних ланцюгів, переміщення центрів економічної активності та значне фіскальне навантаження сформували нові макроекономічні умови. У таких обставинах національна економіка функціонує за високого рівня невизначеності, значних структурних втрат і суттєвої залежності від зовнішньої фінансової підтримки.

У 2022 році економіка України втратила близько третини свого виробничого потенціалу. Реальний ВВП знизився приблизно на 29,1%. Номінальний ВВП скоротився менш суттєво через вплив інфляції, проте у доларовому вимірі падіння перевищило 25% [1]. Відмінності між динамікою реального та номінального ВВП продемонстрували глибину структурних економічних потрясінь. Насамперед суттєво скоротився внутрішній попит: споживчі витрати домогосподарств зменшилися більш ніж на 20%, а інвестиції – понад на 35% [3]. Значного скорочення зазнав також експорт товарів, що було зумовлено блокуванням морських портів. Водночас логістичні витрати зросли майже удвічі. За таких умов реальний ВВП відображав масштаб фактичних втрат виробництва, тоді як номінальний показник частково компенсував їх інфляційним фактором, адже наприкінці 2022 року рівень інфляції досяг 26,6% [1].

У 2023 році економіка почала поступово відновлюватися. Реальний ВВП зріс на 5,3% [1]. У гривневому вимірі номінальний ВВП перевищив довоєнний рівень, проте в постійних цінах він залишався значно нижчим. Основними чинниками зростання стали відновлення аграрного сектору, часткова стабілізація енергопостачання та збільшення оборонних замовлень.

У 2024 році темпи економічного зростання дещо сповільнилися: реальний ВВП зріс приблизно на 2,9%. Інфляція зменшилася до 9,8%, однак залишалася вищою за цільові орієнтири. Номінальний ВВП продовжував зростати завдяки значним бюджетним витратам, які перевищили 2,9 трлн грн. Частка оборонних

видатків у структурі державного бюджету перевищила 35% [1]. Це сприяло підтриманню внутрішнього попиту, однак не забезпечило достатнього рівня інвестицій для швидкого підвищення продуктивності економіки.

У 2025 році зростання реального ВВП склало 2,2%, тоді як номінальний ВВП може перевищити 8,4 трлн грн. Разом з тим дефіцит державного бюджету залишатиметься на рівні понад 1 трлн грн [1]. Така ситуація свідчить про те, що економічна динаміка значною мірою залежить від зовнішніх джерел фінансування. У воєнний період реальний ВВП відображає процес фактичного відновлення виробництва, тоді як номінальний ВВП демонструє масштаб бюджетної експансії та інфляційних процесів.

Вагомим чинником підтримки номінального ВВП виступає фіскальний стимул. У 2023 році обсяг міжнародної фінансової допомоги склав 42,5 млрд. дол. США, а у 2024 році він залишився приблизно на тому ж рівні [2]. Ці кошти спрямовувалися на фінансування бюджетного дефіциту та підтримку внутрішнього попиту. Водночас реальний ВВП залишався обмеженим через недостатній рівень інвестицій. У 2022 році капітальні інвестиції скоротилися майже на 40% [3]. Упродовж 2023-2024 років їх відновлення відбувалося частково та переважно у сферах енергетики й післявоєнної відбудови. Без істотного розширення інвестиційної бази темпи реального економічного зростання залишатимуться помірними.

З моменту повномасштабного вторгнення Україна отримала від міжнародних партнерів близько 168 млрд. дол. США для підтримки державного бюджету [2]. Ключову фінансову допомогу надали Європейський Союз, США, МВФ, Японія, Світовий банк, Канада та Велика Британія.

Структура міжнародної фінансової допомоги свідчить про зміну співвідношення між грантовими коштами та кредитами. Частка грантів у 2022 році становила 46% загального обсягу підтримки, див. рис. 1. Проте у 2023 році та 2024 році їх частка скорочується до 27,1% і 30,2% відповідно, а частка кредитів зростає, що означає потенційне зростання боргового навантаження у майбутньому. У 2025 році загальний обсяг міжнародної фінансової допомоги склав 52,4 млрд. дол. США. Показник покриття бюджетного дефіциту демонструє, що міжнародна допомога забезпечує понад 80% фінансування бюджетного розриву [2].

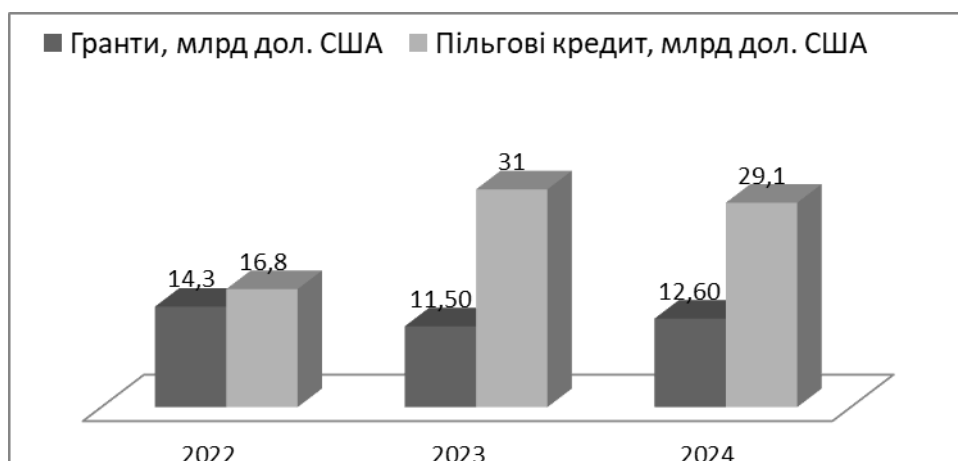

Рис. 1. Міжнародна фінансова підтримка України у 2022-2024 рр.

Від масштабів міжнародної підтримки безпосередньо залежить валютна стабільність. У 2023 році обмінний курс утримувався в межах 36-37 грн. за долар США, у 2024 році – близько 38-39 грн., а у 2025 році наблизився до 43 грн. за долар. Поступова девальвація свідчить про контрольований характер зовнішніх макроекономічних дисбалансів. Водночас важливим фактором підтримки платіжного балансу залишаються грошові перекази трудових мігрантів. У 2022 році їх обсяг скоротився до 12 млрд. дол. США, проте у 2023-2024 роках стабілізувався на рівні близько 14 млрд. дол. США щорічно [1].

Аналіз взаємозв'язку між зовнішньою торгівлею та фінансовою допомогою показує, що середній торговельний дефіцит становить близько 12 млрд. дол. США на рік, тоді як обсяг міжнародної допомоги перевищує 35 млрд. дол. США щорічно [2]. Таким чином, фінансова підтримка не лише компенсує дефіцит зовнішньої торгівлі, а й формує профіцит фінансового рахунку. Проте зростання частки кредитних ресурсів означає накопичення зовнішнього боргу. Якщо у 2022 році домінували грантові кошти, то у 2025 році ситуація змінюється на користь кредитів, що створює додаткові валютні ризики у перспективі.

Отже, у 2022-2025 роках зовнішньоекономічна рівновага України підтримувалася переважно завдяки міжнародній фінансовій допомозі, а не зростанню експорту. Торговельний дефіцит залишається системним, а збільшення міжнародних резервів зумовлене притоком зовнішніх фінансових ресурсів. Подальша стійкість економіки залежатиме від диверсифікації експорту, розвитку переробної промисловості та поступового скорочення залежності від зовнішніх джерел

фінансування. Саме ці фактори визначатимуть конфігурацію зовнішнього сектору економіки України у післявоєнний період.

Список використаних джерел:

1. Державна служба статистики України. Офіційний веб-сайт. URL: <https://stat.gov.ua/>.
2. Міністерство фінансів України. Офіційний веб-сайт. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk/>.
3. Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України. Офіційний веб-сайт. URL: <https://me.gov.ua/?lang=uk-UA>.

Черваньов А. О., канд. екон. наук Скрипник Н. Є.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

**МІЖНАРОДНА ТОРГІВЛЯ ТОВАРАМИ І ПОСЛУГАМИ:
СУЧАСНІ ТРЕНДИ ТА ВИКЛИКИ**

Актуальність дослідження сучасних тенденцій та викликів міжнародної торгівлі товарами і послугами зумовлена фундаментальною трансформацією глобальної економічної архітектури під впливом цифровізації, геополітичної нестабільності та зміни моделей споживання. У ХХІ столітті міжнародна торгівля виступає не лише головним двигуном економічного зростання та інтеграції країн, але й ареною гострих суперечностей, де традиційні ланцюги постачання зазнають розривів, а протекціоністські бар'єри посилюються на тлі прагнення до сталого розвитку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій засвідчує значний інтерес наукової спільноти до проблематики функціонування та розвитку міжнародної торгівлі. Фундаментальні теоретико-методологічні засади міжнародної торгівлі, її класичні форми та інструменти регулювання глибоко розкрито у праці Ю. Г. Козака та співавторів, де систематизовано базові поняття та механізми світової торгівлі станом на середину 2010-х років [1]. Подальший розвиток цих ідей знайшов відображення у дослідженні В. В. Рокочи та інших, які зосередили увагу на операційних аспектах міжнародної торговельної діяльності, аналізуючи практичні стратегії виходу фірм на зовнішні ринки та особливості укладання зовнішньоекономічних контрактів [2]. Водночас, Є. В. Савельєв та І. Я. Зварич розглядають міжнародну торгівлю в контексті глобальних економічних процесів,

акцентуючи увагу на її взаємозв'язку з міжнародним рухом капіталу, валютно-фінансовою системою та циклічністю світового господарства, що формує комплексне бачення предмету [3]. Попри ґрунтовність наявних напрацювань, стрімка динаміка сучасних трендів, таких як діджиталізація послуг та геополітична фрагментація ринків, потребує постійного оновлення наукового дискурсу.

Сучасна архітектура міжнародної торгівлі перебуває у стані глибинної тектонічної трансформації, масштаби якої востаннє спостерігалися хіба що в епоху промислових революцій. Глобалізація у її класичному розумінні, що передбачала вільне переміщення товарів, капіталів і робочої сили через кордони, сьогодні стикається з безпрецедентними викликами, поступаючись місцем новій реальності – фрагментації світового економічного простору, регіоналізації ланцюгів постачання та стрімкій цифровій революції, яка переосмислює саме поняття «товару» і «послуги» [3].

Одним із найпотужніших трендів, що визначає обличчя сучасної міжнародної торгівлі, є її тотальна діджиталізація, яка радикально змінює структуру товарних потоків і саму природу транскордонної взаємодії. Цифрові технології зменшують географічні бар'єри, дозволяючи компаніям надавати освітні, медичні, консалтингові, фінансові та розважальні послуги споживачам по всьому світу в режимі реального часу. Платформи електронної комерції, такі як Amazon, Alibaba або Uber, стирають межу між локальним і глобальним, даючи змогу навіть малим та середнім підприємствам ставати гравцями на світовому ринку [1].

Паралельно з діджиталізацією, і певною мірою всупереч їй, відбувається фундаментальна трансформація глобальних ланцюгів доданої вартості, які десятиліттями були основою економічного зростання. Пандемія COVID-19, агресивна війна проти України, а також загострення геополітичного суперництва між США та Китаєм оголили вразливість надмірно розгалужених ланцюгів постачання, що простягалися через увесь світ у пошуках найнижчої вартості робочої сили. Це спричинило тектонічний зсув від парадигми «just-in-time» (точно в строк), орієнтованої на максимізацію ефективності, до парадигми «just-in-case» (про всяк випадок), що ставить на перше місце стійкість, надійність і здатність протистояти зовнішнім шокам. Наслідком цього стали процеси решорингу (повернення виробництв додому), френдшорингу (перенесення виробництва в дружні країни) та регіоналізації, коли ланцюги постачання

скорочуються і замикаються в межах певних геополітичних блоків. Європейський Союз, Північноамериканська зона вільної торгівлі та Східна Азія перетворюються на відносно автономні економічні кластери з власними правилами, стандартами та валютами розрахунків [2].

Неможливо аналізувати сучасні тренди міжнародної торгівлі, оминаючи тему сталого розвитку та «зеленого» переходу, який стає не просто моральним імперативом, а жорстким економічним та регуляторним фактором. Запровадження Карбонового коригувального механізму на кордонах (СВАМ) в Європейському Союзі є яскравим прикладом того, як екологічна політика стає потужним інструментом торговельного регулювання. Експортери з третіх країн змушені адаптувати свої виробничі процеси до «зелених» стандартів, інвестувати в чисті технології та звітувати про вуглецевий слід своєї продукції. Це відкриває нові можливості для країн, які вже стали лідерами «зеленої» енергетики та технологій, але створює колосальні виклики для держав, чия економіка залежить від експорту вуглецевоемних товарів, таких як сталь, цемент, хімічна продукція [3].

Отже, міжнародна торгівля товарами та послугами вступає в епоху кардинальних змін, які вимагають від усіх учасників – від урядів до окремих підприємців гнучкості, адаптивності та стратегічного передбачення. Діджиталізація, фрагментація глобального простору на економічні блоки та «зелений» перехід формують складний, багатовимірний ландшафт, де старі правила та моделі поведінки втрачають ефективність.

Список використаних джерел:

1. Козак Ю. Г., Логвінова Н. С., Притула Н. В., Осипов В. М., Кочевой М. М. Міжнародна торгівля. Київ: Центр учбової літератури, 2022. 656 с. URL: <https://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/2728>.
2. Рокоча В. В., Алькема В. Г., Терехов В. І., Одягайло Б. М. Міжнародна торговельна діяльність. Київ: Університет «КРОК», 2018. 698 с. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Avtorskyi_kolektyv/Mizhnarodna_torhovelna_dialnist/.
3. Савельєв Є. В., Зварич І. Я. Міжнародна економіка. Тернопіль: ТНЕУ, 2020. с. URL: <https://dspace.wunu.edu.ua/items/ae14ac3e-d283-482f-b7c8-7f26b975e66f>.

Шостак А. С., канд. екон. наук Дзяд О. В.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

**МІЖНАРОДНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ВИРОБНИКІВ
ВІКОННИХ СИСТЕМ**

У сучасних умовах розвитку світової економіки конкурентоспроможність промислових підприємств усе частіше формується не лише під впливом внутрішніх факторів, а й чинників міжнародного середовища. Для українських виробників віконних систем і металоконструкцій це питання набуває особливої актуальності, оскільки галузь є залежною від імпортової сировини та технологій, водночас має значний експортний потенціал.

Одним із ключових міжнародних чинників конкурентоспроможності українських виробників віконних систем є глобалізація ринків будівельних матеріалів. В умовах відкритості економіки українські підприємства мають конкурувати не лише між собою, а й із потужними європейськими та турецькими виробниками. Зарубіжні компанії мають усталені бренди, доступ до дешевших фінансових ресурсів, а також масштабні виробничі потужності [2, с. 390].

Важливу роль у формуванні конкурентних переваг відіграє міжнародна технологічна кооперація. Українські виробники віконних систем і металоконструкцій залежать від імпортних комплектуючих – ПВХ- профілів, фурнітури, алюмінієвих систем, склопакетів та обладнання. Провідними постачальниками якісних компонентів є компанії з Німеччини, Австрії, Франції та Швейцарії. Використання заготовок та комплектуючих від провідних виробників підвищує технічний рівень продукції, забезпечує відповідність міжнародним стандартам і зміцнює довіру споживачів, особливо на міжнародних ринках. Разом із тим, залежність від імпортних ресурсів створює низку викликів. Коливання валютних курсів, зміни у митній політиці, логістичні ускладнення та геополітичні ризики безпосередньо впливають на собівартість продукції українських виробників. У таких умовах здатність підприємств ефективно управляти витратами, диверсифікувати постачальників і поступово локалізувати окремі етапи виробництва стає важливим фактором збереження конкурентоспроможності. Євроінтеграційний курс України зумовлює необхідність адаптації продукції до вимог ЄС щодо

енергоефективності, екологічності, безпеки та довговічності будівельних конструкцій. Для виробників віконних систем це означає впровадження сучасних енергозберігаючих технологій, використання багатокамерних профілів, інноваційних склопакетів та екологічно безпечних матеріалів, проходження процедур стандартизації та сертифікації. Українські виробники традиційно мають перевагу у вигляді нижчої вартості робочої сили порівняно з країнами Західної Європи, що дозволяє формувати привабливі цінові пропозиції [1].

Значний вплив на розвиток галузі мають міжнародні тенденції у будівництві та архітектурі. Зростання попиту на енергоефективні будівлі, «зелене» будівництво, панорамне скління та сучасні фасадні системи формує нові вимоги до віконних конструкцій і металоконструкцій. Окремо слід виділити вплив міжнародного цифрового середовища на конкурентоспроможність виробників. Інтернет-маркетинг, присутність у соціальних мережах, використання онлайн-платформ для комунікації з клієнтами та партнерами стають важливими інструментами виходу на зовнішні ринки. Міжнародний досвід свідчить, що цифрові канали дозволяють не лише просувати продукцію, а й формувати довіру до бренду, демонструвати виробничі можливості та підвищувати лояльність споживачів [3, с. 60].

Важливим міжнародним чинником є також доступ до іноземних інвестицій і фінансових ресурсів. Модернізація виробництва, автоматизація процесів, впровадження нових технологій у галузі віконних систем і металоконструкцій потребують значних інвестицій. Співпраця з міжнародними фінансовими інституціями, участь у грантових програмах та партнерських проєктах дозволяють українським виробникам оновлювати обладнання, підвищувати продуктивність і якість продукції, що безпосередньо впливає на рівень їх конкурентоспроможності [4, с. 20].

Не можна оминати і геополітичний фактор, який істотно впливає на міжнародну діяльність українських підприємств. Воєнні ризики, зміни у торговельних режимах, обмеження експорту та імпорту дестабілізують зовнішнє середовище. Водночас післявоєнна відбудова України та зростання міжнародної підтримки створюють значний потенціал для активного розвитку такої галузі, зокрема через участь у міжнародних проєктах реконструкції, де попит на віконні системи та металоконструкції буде стабільно високим.

Отже, міжнародні чинники формування конкурентоспроможності українських виробників віконних систем і металоконструкцій мають комплексний характер і охоплюють технологічні, економічні, інституційні та ринкові аспекти. Здатність підприємств ефективно адаптуватися до вимог міжнародного середовища, використовувати його можливості та мінімізувати ризики визначає їхні перспективи розвитку.

Список використаних джерел:

1. Аналіз віконного ринку України за 2024 рік. URL: <https://surl.li/defckn>.
2. Афоніна Т. Ю. Аналіз конкурентного середовища підприємства галузі металопластикових вікон України. Розвиток європейського простору очима молоді: економічні, соціальні та правові аспекти: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених та студентів. 22 квітня 2016р. Харків: Вид-во «НТМТ». С. 386-392.
3. Ковальчук С. В., Ковінько О. М., Лісовський І. В. Роль цифрового маркетингу в активізації міжнародної бізнес-діяльності підприємств. *Маркетинг і цифрові технології*. 2018. № 2(1). С. 55-73.
4. Федорчук А. О. Забезпечення конкурентоспроможності підприємства та напрями її підвищення. Київ: Національний авіаційний університет, 2024. 56 с.

ЗМІСТ

<i>Белозерцев В. С., Ривкін А. Ю.</i> Аналіз і тенденції розвитку зовнішньої торгівлі товарами та послугами Дніпропетровської області	3
<i>Головко Л. С.</i> Щодо питань геоелекономічних пріоритетів України.....	5
<i>Горнєва П. Я., Скрипник Н. Є.</i> Перебудова логістичних маршрутів України в умовах глобальних змін	7
<i>Дзяд О. В., Гаврилова К. Д.</i> Міжнародне інвестиційне та грантове фінансування як фактор розвитку переробної промисловості в Україні	10
<i>Дивляш А. О., Мешко Н. П.</i> Менеджмент стійкого розвитку міжнародної діяльності компанії в умовах зміни стандартів якості агропромислової продукції на ринках європейських країн	13
<i>Жоломус І. В., Дзяд О. В.</i> Механізми стимулювання експорту деревообробної продукції як джерело фінансового відновлення економіки України.....	15
<i>Каменська Д. О., Дзяд О. В.</i> Міжнародна конкурентоспроможність готових металевих виробів із чорних металів українського походження.....	18
<i>Краснікова Н. О.</i> Сучасні тенденції розвитку регіональних і мегарегіональних торговельних угод.....	20
<i>Лоза В. О., Дзяд О. В.</i> Міжнародні чинники та торговельні аспекти розвитку ринку послуг з установки сонячних енергетичних систем в Україні.....	23
<i>Михайленко О. Г.</i> Глобальні детермінанти розвитку меблевої галузі України в умовах сучасних трансформацій.....	26
<i>Михайленко О. Г., Волок Ю. О.</i> Україна у глобальних ланцюгах створення вартості: виклики та перспективи інтеграції	32
<i>Михайленко О. Г., Горбенко К. В.</i> Вплив європейської інтеграції на розвиток зовнішньої торгівлі України	35
<i>Михайленко О. Г., Климович Т. Р.</i> Європейська інтеграція як ключовий геоелекономічний пріоритет України.....	39

<i>Михайленко О. Г., Козіна С. В.</i> Вплив європейської інтеграції на розвиток страхового ринку України	42
<i>Михайленко О. Г., Краснікова Н. О.</i> Тренди та перспективи експорту послуг України в умовах глобальних перетворень	45
<i>Михайленко О. Г., Плахотнік А. В.</i> Україна на світовому ринку мінеральних добрив: геоекономічні виклики та перспективи інтеграції.....	53
<i>Огданська О. Д.</i> Трансформація конкурентоспроможності металургійної галузі України	56
<i>Огданська О. Д., Литвиненко Г. О.</i> Аналіз світового ринку залізничного машинобудування.....	61
<i>Огданська О. Д., Щудло А. М.</i> Стратегічні трансформації глобальних лідерів залізничного машинобудування в умовах цифровізації та декарбонізації.....	64
<i>Огданський К. М.</i> Європейський вектор трансформації державної підтримки металургійної галузі України в умовах декарбонізації економіки.....	67
<i>Пащенко О. В., В'ялий І. С.</i> Проблеми та перспективи відновлення логістичної інфраструктури України в післявоєнний період.....	71
<i>Пащенко О. В., Грибанов М. С.</i> Проблеми розвитку міжнародної торгівлі пластиковими трубами і фітінгами України.....	73
<i>Пащенко О. В., Тройникова Н. Д.</i> Сучасні тренди та фактори інвестування в енергетичні стартапи	75
<i>Пащенко О. В., Шлега А. О.</i> Сучасні тенденції та фактори розвитку вугільної галузі у світі.....	78
<i>Прошенко С. К., Скрипник Н. Є.</i> Конкурентні позиції українських підприємств на світових ринках.....	80
<i>Слободчук В. В.</i> Сучасні тенденції розвитку ринку побутової хімії в Україні	83

**Том 4. УКРАЇНА У ГЛОБАЛЬНОМУ СВІТІ
ТА ЇЇ ГЕОЕКОНОМІЧНІ ПРІОРИТЕТИ**

<i>Фещенко С. В.</i> Сучасні методи організації навчання та розвитку персоналу як інструмент розширення міжнародного бізнесу (на прикладі АТ КБ «Приватбанк»).....	86
<i>Фрунзе Є. А., Огданська О. Д.</i> Транснаціональні банки як інструмент посилення міжнародної конкурентоспроможності України.....	88
<i>Хоронжевська А. І., Скрипник Н. Є.</i> Інтеграція України до європейського економічного простору: ринкові імплікації.....	91
<i>Чайка Ю. М.</i> ВВП України в контексті воєнних ризиків та міжнародної підтримки.....	94
<i>Черваньов А. О., Скрипник Н. Є.</i> Міжнародна торгівля товарами і послугами: сучасні тренди та виклики.....	97
<i>Шостак А. С., Дзяд О. В.</i> Міжнародні чинники формування конкурентоспроможності українських виробників віконних систем.....	100

Наукове видання

Мови видання: українська, англійська

ЕКОНОМІКА І МЕНЕДЖМЕНТ 2026:
ПЕРСПЕКТИВИ ІНТЕГРАЦІЇ
ТА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Збірник наукових праць
Міжнародної науково-практичної конференції
(Дніпро, 23–24 квітня 2026 р.)

У дев'яти томах

Том 4. Україна у глобальному світі та її геоекономічні пріоритети

*Окремі доповіді друкуються в авторській редакції
Організаційний комітет не завжди поділяє позицію авторів
За зміст, наукову новизну, достовірність та точність викладеного матеріалу
відповідальність покладається на авторів*

Відповідальний редактор Біла К. О.
Дизайн обкладинки та оригінал-макет Біла К. О.

Підп. до друку 27.04.22. Формат 60x84¹/₁₆. Спосіб друку – плоский.
Ум. др. арк. 5,7. Тираж 90 пр. Зам. № 0426-03/5.

Видавець та виготовлювач СПД Біла К. О.

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи ДК № 3618 від 06.11.09

Надруковано на поліграфічній базі видавця Білої К. О.
Україна, 49000, м. Дніпро, пр. Д. Яворницького, 111, оф. 1
+38 (099) 780-50-49; +38 (067) 210-02-56
www.impact.dp.ua e-mail: impact.dnepr@gmail.com
www.confcontact.com e-mail: conf@confcontact.com